

Рік XI.

Р. 1902 кн. III.

Т. XLVII.

47

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHELLUNGEN

DER SEVCENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEVSKYJ.

XI Jahrgang.

1902, III B.

B. XLVII.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

—>—> Вийшло 20/VI с. с. 1902. —>—>

Рік XI.

Р. 1902 кн. III.

Т. XLVII.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEVŠKYJ.

XI Jahrgang.

1902, III B.

B. XLVII.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Вийшло 20/VІ с. с. 1902.

Зміст XLVII тому.

1. Козак Плахта, українська народня пісня друкована в 1628 р., Дра Івана Франка (з трома фото-типіями) с. 1—28
 2. Угроруські духовні вірші, подав Володимир Гнатюк (Вірші з північної Угорщини ч. 55—98. Забави при мерці. Вірші з Бачки й Сриму ч. 99—127). . с. 69—164
 3. Памяти Олександра Лазаревського, написав Михайло Грушевський с. 1—10
 4. Miscellanea: а) Ким свідчив ся Отокар? проба інтерпретації оповідання Галицько-волинської літописи, Б. Барвінського; б) Кілька причинків до біографії Юрія Гуци (Венеліна), з нагоди столітя його уродин подав В. Гнатюк; в) Шість листів пок. Ізидора Шараневича з рр. 1862—1864, подав др. І. Франко с. 1—9
 5. Наукова Хроніка: Огляд часописей за р. 1901 — Часописи українсько-руські с. 1—15
 6. Бібліографія (рецензії й справоздання, зміст на с. 45) с. 1—46
-

Inhalt des XLVII Bandes.

1. Der Kosak Plachta, ein ukrainisches Volkslied, gedruckt im J. 1625, von Dr. Ivan Franko (mit drei Facsimile's) S. 1—28

2. Geistliche Gedichte der ungarischen Ruthenen, mitgetheilt von Vladimir Hnatiuk (Die Gedichte aus Nord-Ungarn N. 55—98. Die Todtenwache. Gedichte aus Bačka und Srem N. 99—127)	S. 69—164
3. Zum Andenken an Alexander Lazarevskyj, von Michael Hruševskyj	S. 1—10
4. Miscellanea	S. 1—9
5. Wissenschaftliche Chronik: Uebersicht der Zeitschriften für das Jahr 1901 — In ukrainischer Sprache herausgegebene Zeitschriften	S. 1—15
6. Bibliographie	S. 1—46

Inhalt voriger Bände siehe letzte Seiten des Bandes.

УГРОРУСЬКІ ДУХОВНІ ВІРШІ.

Подав Володимир Гнатюк.

[Далі].

55.

Р. III. Ч. 15.

Благодатныя органы, гуслѣ духа святаго,
Васілія великаго, кесаріи Кападокійскія.

Григорія Богослова і ритором сладка,
Достойно можем воспѣти, Грѣгорія восхвалити.

Іоана Златоуста, Константина цариградска,
Орган духа святаго, Іоана Златоустаго.

Василіе чюдотворче, сиротам и вдовам еси отче,
Сохрани нас от напасти, не дай нам в грѣх впасти.

Григоріе Богослове, іерарховъ начальниче,
От стада Христова отгнав еси Арія волка далече.

Іоане Златоусте, храни стадо своє,
Нынѣ и присно и во вѣки от волков губящихъ.

56.

Р. I. Ч. 2.

Излияй ся благодать от устъ твоихъ отче,
Ти былъ еси пастырь добрый, Василіе святче.
Учай словесная овца, вѣровати въ Бога отца
В тройци единой.

Когда демонъ Евлавію за жену записалъ,
Тогда святой Василіе пречъ демоны отгналъ.
Плачетъ, болитъ Кесаріе, велми молятъ Василіе,
Абы бѣсы отгналъ.

Святителю Василіе, отче щедротливый!
Молю ти ся, пастырю, будь мнѣ милостивый.
Записал ся мой мужъ врагу¹⁾, Луцѣперу пекелному,
Своею кровію.

Замкнулъ святой Василіе Евлавію въ дому,
А самъ пошолъ молити ся ко самому Богу.
Помилуй мя, Боже Отче, всего свѣта и мой творче,
Избавителю мой.

1) Нам. вдругу, як в оригіналі.

Кай ся грѣховъ, человекѣ, покуты держи ся,
 Створителеви своему съ слезами моли ся;
 Бы тя врази не вловили, во адъ, сѣ[р]ку не вкинули,
 Где будетъ горѣти.

Рече демонъ Васілю: Не чини намъ пакости,
 Бо онъ ся намъ записалъ за тѣлесныя сладости.
 Теразъ от насъ отбираешъ, въ руки наши намъ не даешъ
 Слугу нашего.

И глаголетъ Василіе: О человекѣ, муже!
 Евлавие! Бой ся Бога, согрѣшилъ еси дуже.
 Бога Отца отступилъ еси, Духа свята похулилъ еси,
 Сына божия!

Славословіе спѣвають, демоны пречъ утѣкають
 И записы вертають; облакомъ с церкви утѣкають
 Велии барзо Евлавію проклинають
 Слугу своего.

Паралелі: Житє і Слово, III, ст. 307—312. В. Гнатюк, Лірники, ст. 33—34. — Р. II. Ч. 25. — Р. VI. Ч. 8. — Р. III. Ч. 10. — Відмін не подаю тому, що є друковані варіанти та що ще один прийде низше, у другім розділі.

57.

Р. II. Ч. 27.

Человѣкъ єдин богачъ былъ,
 Роскошне жилъ такъ и пилъ,
 В драгихъ шатахъ всегда ходилъ.
 Але предъ его враты
 Лежалъ Лазарь убогій,
 Нагій, худый, вредовый.
 Ишолъ богачъ мимо его,
 Лазарь на него заволаалъ,
 Жебы му дашто пре Бога далъ.
 Не былъ богачъ такъ добрый,

Бы ся змыловалъ над нимъ,
 Не далъ му стола одробин.
 Але пси пригодили,
 Кости ему носили
 Вреды его лизали.
 О богачу, брате мой,
 Прошу тя, мало постой,
 Дай ми воды и хлеба,
 Заплатитъ Богъ з неба
 Где ти буде треба.

58.

Р. II. Ч. 33.

Охъ ми тяжкый жалъ, не малый,
 Многи скорби мня обьяли:
 Отца матеръ оставилемъ
 И самъ от нѣхъ заблудивъ емъ.

Усѣхъ живыхъ я оставилъ,
 А днесь слышу, онъ помел[л]и! ¹⁾
 Отецъ, мати престаи ся,
 Во мнѣ сердце расъдвои ся.

1) „Помели“ говорятъ декуди на Угор. Руси намість померли, подібно як нини намість дні і ин. Тут переписувач пропустив друге л, звідки повстало „помели“.

Ци не плохий розумъ сталъ ся,
 Же в чужину ємъ загналъ ся?
 Хоть помел[л]и, не видаю,
 В чужемъ краю перебуваю.

Плачте очи, слезы лѣйте,
 Отца, матеръ юж не вѣзрите!
 У чужинѣ мушу жити,
 Изъ блескими ся не видѣти.

У чужинѣ перебувати,
 Такъ чужину треба знати;
 Ани чисте, ни похвали,
 Токмо досыть изъпевагы

У чужинѣ перебувати —
 Не дай, Христе, [й] умирати.
 Слезы моя, Христе, прїими,
 Житиє чисте даруй ми.

Паралелі: І. Франко, Карпатор. літ. ст. 143—144.

59.

Р. П. Ч. 39.

Пасътырю душевнѣ, ты попе избранѣ,
 Лють грѣшнѣ очищати от Бога єсь данѣнѣ.
 Якъ же другыхъ очищаєшь,
 Кетъ самъ сквернымъ изостаєшь,
 Жиючи блудно.

.

А ты якъ самъ во тмѣ ходишь,
 И всѣхъ со собою водишь.
 Во ровъ пекельныхъ.

Идутъ лѣта, попе, приходитъ кончина,
 Абы ты не застала лютая година.
 Глубоко спишь, пробуди ся,
 Заблудивъ єсь, наверхъ ни ся,
 О попе пока[й] ся.

Охъ пока[й] ся, попе, бо ты чортъ возметъ,
 Коли не зостаєшь, тогды ты порветъ.
 Такъ ся тучишь, . . . обѣсѣдуєшь,
 Же чрево тѣгати не бируєшь,
 Попе, вже пока[й] ся.

Тѣсенъ путь до раю, врата гускѣ,
 Людємъ показуєшь посты твердия,
 А самъ (г)ѣшь — пиешь стравы дорогойї.
 Глубоко спишь, пробуди ся,
 Заблудивъ єсь, наверхъ ни ся,
 О попе пока[й] ся.

Паралелі: І. Франко, Карпатор. література, ст. 144—145, Ч. 39.

60.*)

Р. II. Ч. 36.

Возърыдайте всё и възплачите:
 Жалость велику нынѣ изъпознайте.
 Жродло слезъ моихъ в нѣхъ ся вливасть,
 Отъ жалю сердца южъ умлѣвасть.

Смутная бо труба южъ затрубѣла,
 Нещасна смерте, щось уробила?
 Наша¹⁾ путь горя, где твоя зоря,
 Котра свѣтила, тай насъ тѣшила.

О Мукачъ, Мукачъ осироченный,
 Такъ тешикъ еръдель²⁾ баръво смущеный.
 Весь народъ люски южъ ламентуесть,
 Уграхъ, Волохахъ велми жалуетъ.

Смутная бо труба южъ затрубѣла,
 Штрогая смерте мѣтлу трутила
 И патерицу изъ руки выняла
 И архъхире[й]ску плачу подала³⁾.
 Южъ почиваесть [в] темной яськинѣ,
 Угасла наша потѣха нынѣ.

61.

Р. I. Ч. 7.

Плачи душе, рыдай — горе,
 Памята(й)вши⁴⁾ пекелное море,
 Како имаша избыти когда Богъ прійдетъ⁵⁾ судити.

Ангелы въ трубы гды затрублять⁶⁾,
 Мертвыхъ от гробовъ возбуждать;
 Рѣки огненныя потекутъ,
 Всю тварь со собою⁷⁾ повлекутъ.

*) Отся пісня написана на смерть якогось епископа Мукачівського, як то видно зі слів: О Мукач, Мукач осироченный! — якого саме, трудно вгадати; 1) В ориг. наше; 2) прошу, Семигород (з маляр.); 3) В ориг. подала.

Р. III. Ч. 28.: 4) спамятай си; 5) прийде; 6) пред тым ангелы в трубы затрубят; 7) грѣшных с собов; по другій строфіці іде тут отся нова:

Судія справедливий
 Сядет на престолѣ:
 Грѣшных во муку отженетъ,
 Праведных у радост поведетъ.

Измѣнят ся¹⁾ лица прекрасна,
 Наполнят ся страха ужасная²⁾.
 Тогда не можно³⁾ познати,
 Где царь, где князь, где владыка, где нищъ, где богатый.
 Идучи грѣшныи⁴⁾ волають,
 Отца и матеръ проклинають:
 Проклятъ той день и година,
 В нюже мати мя зродила⁵⁾.
 Мы ся грѣховъ охранимо⁶⁾
 Ісусъ Христа возлюбимо⁷⁾.
 Пой намъ рачить⁸⁾ даровати
 Сѣ⁹⁾ ангелы, архангелы въ небѣ царствовать.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 45. — І. Франко, Карпатор. література, ст. 138, ч. 7. — Р. Ш. Ч. 28.

62.

Р. І. Ч. 8.

- 1 Горѣ, горѣ душе моя,
 Ко творцу своему:
 Бѣжи, бѣжи¹⁰⁾ съ еленемъ
 Къ¹¹⁾ источнику живому;
 К нему тамо припади¹²⁾
 И его ся наслади¹³⁾.
 Который¹⁴⁾ завше памятасть¹⁵⁾,
 Кто ко нему прибѣгасть.
- 2 Єдинъ, єдинъ той источникъ
 Неизчерпаемый,
 Всегда желаемый¹⁷⁾;
 Вѣрнымъ, вѣрнымъ¹⁶⁾ токмо людемъ
 А гды з него черпаешь,¹⁸⁾
 В ничто себе вмѣняешь¹⁹⁾,
 Мыслимъ себе²⁰⁾ червми быти
 И в²¹⁾ прях ся претворити.
- 3 День онъ страшный грядетъ,
 Гды²²⁾ судія приидетъ²³⁾

1) змѣнят ся; 2) вжасна; 3) не мож буде; 4) грѣшнѣ; 5) мя мати родила; 6) охраняймо; 7) послушаймо; 8) бы нам рачил; 9) со. Р. Х. Ч. 28: 10) бѣжитъ; 11) ко; 12) прѣпадѣмъ; 13) изъ него ся насладимъ; 14) котрый; 15) напаяетъ; 16) добрымъ, вѣрнымъ; 17) отвореный; 18) вкушаетъ; 19) за ничъ себѣ тримають; 20) мыслятъ себѣ; 21) во; 22) гди самъ; 23) судити станеть.

Грѣшнихъ разлучити¹⁾
 И гсєнѣ²⁾ предавати³⁾,
 Абы там ся⁴⁾ мучили,
 Червь пекелный кормили,
 Во источникъ презирали
 И о творцѣ забывали⁵⁾.

4 Єдину душу маєшь
 Прочто єи утрачаєшь?
 Якъ єсть она драга
 Якъ свѣцка слава
 На тварь божу створена,
 Кровію єсть откуплена,
 А от тебе доброволне
 Діаволу єсть преданна⁶⁾.

1) людей отлучити; 2) гсєнѣ; 3) предати; 4) додане: на вѣки;
 5) три останніє стихи звучать так:

Же о творцу забыли
 И животъ свой на семъ свѣтѣ
 Полѣпшати не хотѣли.

6) ся строфка звучить інакше:

О мизерни человѣче,
 Єдину душу маєшь,
 Про что же єй в день и в ночи
 И завше встрачаєшь?
 Охъ якъ она є предрага,
 Драша нѣшъ свѣцка слава,
 На образъ божый є створена,
 Про злостъ твою затрачена.

Дальших строфок у сїм рукописї нема, а останна звучить так:

О Боже мой, створителю мой,
 Рачъ же ми то дати,
 Жебы ємъ моголъ за грѣхи мои
 Въ день и в ночи плакати;
 Тебѣ завше служити
 И тебѣ ся молити,
 А по смерти ис тобою
 Во царстви ся радовати.

Р. II. Ч. 2 — ідентичний з надрукованою віршою; за те Р. II.
 Ч. 60 — се тільки незначний відривок.

Р. III. Ч. 27: 6) два останніє стихи сеї строфки відмінні:

Ты сам єи доброволне
 У пекло завдаєшь.

Строфок 5—6, 7—9 нема. Кінцева строфка (в сїм рукописї 7)
 така :

- 5 Ояъ Луцѣперъ з діаволы
Всегда в пеклѣ перебуваєтъ,
Всетечниковъ, клеветниковъ
К себѣ пріизываєтъ.
В рукахъ погаръ тримаєтъ
И всѣхъ грѣшныхъ чекаєтъ,
Бо ихъ хочеть напоити,
Вѣчнымъ огнемъ розпалити.
- 6 Небо, небо утрачаєшь,
Гды сваволно жиєшь;
В смордѣ грѣхов тяжкихъ
В день и в ноци перебуваєшь
А до неба горнего,
Ничтоже тамъ сквернаго
Можетъ ввійти и пребыти,
Развѣ пеповиннаго.
- 7 Плачи, плачи, человѣче,
Покѣ часу маєшь;
Престань, престань уже грѣшити
И царство достанєшь.
Вдай ся до покаянiя,
Звитяжишь свѣтъ діавола,
А найпаче тѣло твоє,
Бо оно єсть найзрадливеє.
- 8 Алчи, жажди, человѣче,
Христа ради во свѣтѣ жиючи;
На источникъ благодати
Всегда взираючи;
А гды с него черпаєшь,
В ничто себе вмѣняєшь;
Да испустить ласку свою,
Охолодить душу мою.

Нинѣ же вси христiяне
Источника пійте,
Плачем, жалем и слезами
Бога умоляйте.
Он бо єст отецъ ласкавий,
Пріме вашѣ молитвы
И даєть царство пребы[ва]ющее
Во вѣки вѣковъ.

Зрештою не має сей варіант важнiйших відмін.

- 9 Земля, земля затвердѣла,
 Плода не даетъ ;
 Сердце, сердце камяное
 И Богъ его не прїимаетъ.
 Твои очи отвори,
 Слезамъ токи испусти,
 Жебы землю оросили,
 Твое сердце умякшили.
- 10 Иисусъ Христосъ Спаситель нашъ
 Всегда ожидаетъ ;
 Кающаго, плачущаго ся
 До себе прїимаетъ.
 Токмо вы ся покайте
 И до него волейте :
 Твоихъ ради святыхъ страстей,
 Свободи насъ отъ напастей.

Паралелі: Р. II. Ч. 2 і 60. — Р. III. Ч. 27. — Р. X. Ч. 28.

63.

Р. III Ч. 29

Горе человѣку, тѣлу служащему :
 Бога оставляетъ, тѣло утучаетъ,
 На вѣчную муку.

Гда бы зналъ, што ся в пеклѣ дѣе!
 Там ся страшно мучитъ тѣло грѣшное,
 А нигды не горитъ.

Аще ся не покаеши ѿ тѣла не стягнешъ,
 Дознаши во день судный, же ѿс бывъ безумный
 И пекло достанешъ.

Спаситель волаетъ, до сердца толкаетъ:
 Покай ся грѣшный, человѣче мѣзерный,
 Буде[ш] спасенный.

Изъ боку своего кровь выпускаетъ :
 Терпитъ невинный и раны прїимаетъ
 За наше спасеніе.

Матка милостива проситъ за насъ сына,
 Абы намъ и его умилостивила,
 Обы насъ в царство прїяла.

64.

Р. III. Ч. 61.

Восплачите ся и възрыдайте,
 Жалост вел[і]ю нынѣ познайте,
 Котрая жалост днес наступила,
 Гди страшна смерть меч поострила.
 Меч(е) поострила и з нимъ утjala,
 Чадо нам міле от нас зудняла.
 Страшная труба днес затрубѣла,
 Гди страшна смерть меч поострила.
 Ци уж пожала, ци покосила,
 Чадо нам міле от нас вjтjла.
 Зостанте здравѣ, родичѣ мои,
 Бо уж я иду до вѣчного покою.
 Зостанте здравѣ, Богу вас вручаю,
 В теперѣшномъ чясѣ от васъ отхождаю.

65.

Р. IV. Ч. 7.

Ідутъ лѣта з сего свѣта,
 Приближат ся конецъ лѣта.
 Где ся маю я подѣти,
 Где прійде часъ моеї смерти ?

Восплачут ся вси грѣшницы,
 Всего свѣта вси злосници
 Як то тогда загатуєть,
 Душу мою поратуєть.

Не будетъ тамъ поратунку,
 Токмо плачу и фрасунку.
 Нази стануть вси человекци,
 Незакрытѣ таємницѣ.

Не встыдят ся грѣховъ своихъ,
 Наполнят ся глумомъ многимъ.
 Не познати, где царь и воинъ
 В равно стануть яко єдинъ.

День приходитъ, грѣх ся родить,
 До покути не приводитъ
 Пойду, впаду предъ ногами,
 Богу Отцу со слезами.

А змилуй ся на до мною,
 Согрѣшихъ, отче, предъ тобою !
 Помилуй мя, Боже Отче,
 Сего свѣта ты мой творче.

З любовію прибѣгаю,
 Со слезами тя волаю :
 Помилуй мя, азъ єсмь твоє
 Овча нынѣ заблудшее.

Ісусе мой и творче мой,
 Призри на мя, азъ єсмь рабъ твой !
 И намъ (?) стати високого
 З неба кругу широкого.

День тамъ страшный грѣшнымъ
 [людемъ,
 Где на судѣ всѣ тамъ станемъ
 А забудемъ свѣта сего,
 Где отиде душа с тѣла мого.

Тогда дрижить тѣло мое
 Душа тратить добро свое ;
 До молодости вѣку моему,
 Наполненный ємь многимъ гноємъ.

Тебѣ, врачу, прибѣгаю,
 Спасеніе азъ волаю :
 Испаси мя раба своего
 И во грѣсѣхъ зачатого.

66.

Р. II. Ч. 52.

О широкий свѣте, нѣкѣде в тобѣ жити,
 Прото я тя хочу нынѣ оставить;
 Бо ты мене сегда горко мя смущаешъ
 И во горькы[ѣ] путь ми ноги направляешъ.
 Дорогое житіе минишъ,
 Паки во горькую тму насъ (сеи) провади[шъ],
 Младенѣцу земномъ показуешъ сласти,
 Во горькую тму ведешъ до пропасти.
 Помолѣтъ ся о мнѣ, братія моя,
 Обы мнѣ была добрая дорога,
 Бо туй¹⁾ трудно жити,
 Дияволъ, свѣтъ и тѣло кажетъ [в]се грѣшити.
 Щасливи будете всѣ соротницѣ,
 Мои друзи, приятелѣ и [в]сѣ любимии;
 Аще хотите знати, гдѣ от васъ отходжу,
 Увидите мою чернѹю одежду.
 Днесъ бо з вами ся уже расълучаю,
 Днесъ бо я васъ усѣхъ засмущаю.
 Здравуйте, здравуйте всегда во Господѣ,
 Да васъ Богъ сохранитъ в семъ суетномъ свѣтѣ,
 И паки здравуйте сегда во Господѣ,
 Б[о]лше расъ не буду во вашей краинѣ.

67.

Р. V. Ч. 1.

Вже прѣшов часъ, лишаю васъ,
 Приятелѣ мойѣ;
 Я вѣдходжу днесъ в дорогу,
 Бывайте здоровѣ.

Я видходжу днесъ в дорогу,
 В далеку сторону,
 Маю стати предъ судѣвѣ
 Всевишняго трону.

Смутна мнѣ ест та дорога,
 В котру я строю ся,
 Бо на вѣки вже з дороги
 Сеѣ не верну ся.
 Бывайтеж ми здоровенкѣ,
 Приятелѣ мойѣ!
 Вчорамъ з вами бесѣдовавъ,
 Днесъ емъ на ослонѣ.

1) Сей виразъ повторений два рази.

Днесь лежу на ослонї
Мертвий перед вами;
Вже ся болше не увиджу,
Приятелї, з вами.

Вже ся з вами н[е] зобачу,
Н[е] буду говорити;
Днесь вѣтходжу из межи васъ
В сиру землю гнити.

Днесь вѣтходжу из межи васъ
В сиру землю гнити,
Тамъ ся будуть моимъ тѣломъ
Хробаки живити.

Вже не виджу, приятели,
Свѣтової утѣхи;
Тилко стали п[е]ред очі
Мої тяжкі грѣхи.

Я на свитї не нажив ся,
Лиш гриху набрал ся,
А днесь мене смерть постигла,
Щемъ не сподѣвав ся.

Прощайтеж ми, приятелї,
Можем образив васъ,
Можемъ колись непослушний
Й невдячен був для васъ.

Може колись в своим житю
Комусь зробив злое,
Днесь вас прошу, п[р]иятели,
Огнустѣт ми тоє.

Прощайтеж ми, приятелї,
Не судїт ня сами,
Бо як мене днесь видите,
Так ся стане з вами.

Я за житя также не дзбавъ,
Що треба вмирати,
А всем мысливъ, що маю часъ
Грѣхи спокутати.

І та[к] ми йшли дни за днями,
Рок завше за роком,
А днесь маю о тімъ знати¹⁾
Отвіт п[е]ред Богомъ.

А днесь маю запитаня,
Щомъ приробив тутка;
Аж днесь виджу, що за грѣхи
Жде грѣшника мука.

Яж бемъ, братя, днесь ваяв ся²⁾,
Покуту дѣлав бимъ,
Бога молив, грѣх не робивъ,
О смерти думав бем.

Но днесь, братя, вже за пѣзно
Покуту чинити,
Бо вже вѣдти н[е] пускають
Житя попра[в]ити.

Тилко, братя, щі днесь маю,
Усеї надїи,
Жемъ до церкви за все ходивъ
[В] свята и недѣлї.

Жемъ до церкви ходив пилю
Слухати науки,
То думаю, же не пѣду
На вичныя муки.

Хоть не мовлю, що [я] піду
Ві[д] разу до неба,
Бо за грѣхи в чїстилице
Спокутати треба.

Алеж чистець ни єст пекло,
Тамъ пукута лекша;
Ходь тамъ муки єст до статка,
Але много менша.

Але в пекло, хто дѣстав ся,
То вже вѣчно бѣдний;
Той н[е] буде вид вѣчнихъ [мукъ]
Николи сво[бо]дент³⁾.

1) здати; 2) бояв ся; 3) зам. свободний.

За таким вже хотби хтось ту
 День и ноч молив ся,
 То той уже вид вѣчнихъ мукъ
 Не осво[бо]дитъ ся.

Бывай здоров, милый свѣте,
 Днесь ты оставляю!
 Васъ сусѣд и всехъ сродников
 В Богу поручаю.

А я буду молити ся
 До Бога за вами,
 Щоби васъ всехъ Господь приявъ
 До вѣчноѣ славы.

Всѣхъ васъ Богу поручаю
 Братя и сусѣды;
 І ти, жоно, будь здорова
 И вы любезнѣ¹⁾ дѣти.

Моѣ мили п[р]иятели,
 Здорови бывайте!
 А в молѣтвѣхъ и за мене
 Не в[а]поминайте.

68.

Р. V. Ч 2.

Уже ся час приближає,
 Душа тѣло отставляє;
 Уже приспала²⁾ година,
 Душа тѣло отставляє³⁾.

Душа тѣло оставляє³⁾
 И Богу ся представила;
 Тѣло востало мертвое,
 Котре⁴⁾ все робило злое.

Тепер тѣло у[м]ерає
 І з душив ся разлучає;
 Уже сила кровь застила,
 Котра лишъ грѣху с[л]ужила.

Уже сердце ледом стало,
 Котре в [г]рѣху ся кохало;
 Уже вси жили умелі,
 Котре⁵⁾ грѣх н[а]д все любили.

Румняне личко поблѣдло,
 Свою красу гдєсь подѣло;
 Уже блѣде, нерумняне,
 Як лист в осени зовяне.

Уже очи не дивят ся,
 На цилий свѣтъ [г]нівають ся;
 Уже ся ни хотят (ся) дивити,
 На грѣх никого зводити.

Уже ни будут ся дивити,
 Пидут злотом (?) в землю гнити;
 Тѣло поїде в землю гнити.
 Душа буде вѣчне жити.

Душа тѣло оставяє,
 Так на тѣло нарѣкає,
 Кажє: О, грѣшноє тѣло,
 Менєсь слухати не хотѣло⁶⁾.

Не хотѣлос ня слухати,
 Божій закон исполняти;
 Теперъ тобѣ єдно гнити,
 А я мушу в пеклѣ жити.

Ти змертвило, а я жива,
 Черес тебєм нещаслива;
 Через твои лєсти, блуди
 Вїжу в пеклѣ нужди.

1) повинно бути: любі; 2) має бути: приспіла; 3) оставила;
 4) котре; 5) котрі; 6) хтіло.

Ти за життя гайновало
И у грѣху ся валяло,
А я мушу бѣдовати
И за тебе спокутати.

Тай я грѣхи не робила, —
Ти мой нуждѣ есь причина;
Я за твої гадки, дѣла,
Нераз муки претерпѣла.

Минѣ бы тяжє в тобѣ,
Нїже тобѣ теп[е]р в [г]робѣ;
Бо я в тобѣ бѣдовала,
Грѣхим вѣд тя відвертала.

Но ти было непослушне,
Так як скотина бездушна;
Щось хотѣло, тось робило,
Що лиш тобѣ було мило.

Но ти мене не слухало,
Бось на до мнов пановало;
Тобі ни мож розказ[а]ти,
Твоїї блуди перервати.

Но що тобі було мило,
Тое мене все дражило,
Бо ти завш[е] грѣх робило,
Менєс [...] неспокоило.

Минѣ тоє було мило,
Ко[б] болось ся все молило,
Законъ божій исполняло,
А видѣ грѣху видвертало.

Неразъ тобі то казано,
Но ти тоє не слухало;
Бо як тобо¹⁾ то казано,
Ты ся тому спротивляло.

Ті на мене ни зважало,
Лишєсь в грѣху ся валяло;
Самось собѣ догаждало,
На смерты ничьє не зважало.

Ті до збытку ѣло й пило
І всякийсь грѣх робило;
Я не моглам в тобѣ жити,
Мусѣлам ся отсавити²⁾.

Тепер тѣло души каже:
Грїх єсть спільно доло³⁾ наше;
Єсли былась нич не винна,
То бись не была мученна.

Та же Бог єст справедливый,
Ни карає, кто невинный;
А ты пусто нарѣкаєш,
Себе тепер вневиняєш.

Себе хвалиш и жалуєш
І на мене нарѣкаєш;
Таже тобі лѣпше жити,
Ноже⁴⁾ менѣ в [г]робѣ жити⁵⁾.

Ти можєш грїх спокутати
И до неба ся достати;
А я мушу в [г]робѣ гнити,
Собо[в] хробакы живити.

Мене буд[у]ть черви гристи
І точити моѣ кости;
Глина приляже на груди,
То за наші пієнѣ буди.

О безумєє грѣш[н]є тѣло,
Циж мене гр[ѣ]х, блуд, кортѣло?
Гд[е]ж я с тобо[в] спивку мал[а]?
Циж я в грѣхах розмишляла?

Щож ти минѣ приказуєш,
Кед ти мертве нич не чуєш!
Хоть бись у огни горіло,
Твое єст [...] лекше дѣло,

Душ[е] моя грѣшна, бѣдна,
То ти нєсь менѣ вѣрна?
Ти лиш сама ся жалуєш,
Що лиш ти бы⁶⁾ тяшкєй часѣ?

1) тобі; 2) мусїлам тя оставити; 3) діло; 4) нїже; 5) гнити
6) тобі.

Циж я тягар не буду чути,
Тольку глину на свой груди?
Тольку глину и кам'ня...
Душе! ни маєш сумління!

Безумним [м]я називаєш,
Мене ганеш, понижаєш;
Колиж ти розумна,
Чомусь в дороги зблудила?

Кажеш, що лиш я єсм грѣшне,
За мене ся мучиш вѣчне;
Ану най теп[е]р грих зроблю,
Коль вжем не в идно¹⁾ с тобою?

А поки смо в єдно жили,
Обое смо враз грѣшили;
Теперь мусимо терпѣти,
Тяжки муки износити.

Тепер, душе бѣдна, вбога,
Моли, проси пана Бога,
Щоби ся пан Бог (ц)змиловал
И до вѣчної славы прийав.

Бо пан Бог єст добротливый
І над нами милостивый.
Моли єго со слезами,
Чей ся змилує над нами.

69.

Р. V. Ч. 3.

О безумний человекѣ,
Що ти думаєш, гадаєш?
Робиш тѣлу своему волю,
О душ[у] не зважаєш.

Не зважаєш на судъ божий,
На вѣчное пекло;
Доти грѣшиш, доки ти ся
Во очохъ не змеркло.

Не зважаєш, же смерть преїде,
Послѣдна година,
Валяєш ся в ташкихъ грѣхахъ,
Як в [г]нои скотина.

Ти думаєш, що так згниєш,
Як тота скотина
И дух в тобѣ ни в[і]д Бога,
Жиєш, як (в) битлина²⁾.

Человекѣ окаяний,
Где ся важиш скрити,
Як преїде Богъ в своєй слави
Всѣхъ людей судити?

Якъ Бог сниде мир судити
И сядет на тровѣ
И як тоби скаже стати
На лѣвой сторонѣ?

Як судия справедливый
Скаже слова сїї:
Идите³⁾ ви в оген вѣчный
Грѣшни прокляті!

Отями ся, человекѣ,
Перестань грѣшити;
Моли Бога и покай ся,
В небѣ можеш жити.

Моли Бога со слезами,
Зложи пред ним руки;
Не тручай ся з тѣлом, з душев,
Сам у вѣчни муки.

А пан Бог єст милостивый,
Грѣхи отпускає,
Только хто ся щиро молить
И гріхов ся кає.

1) в єдно = разом; 2) битлина; 3) идѣте.

70.

Р. V. Ч. 4.

О страхъ сердце проникає,
См[е]рть малжинство разлучає;
Смерть марженство розлучає,
На молодистъ не зважає.

На жаль и плач ни зважає,
Острым мечом убиває;
Нема жадной оборони,
Лише давонит усі давони.

О, жаль сердце изтискає,
Смерть марженство разлучає;
Розлучає жену з мужомъ,
Своимъ острымъ оружиєм.

Аш ти, смерте, тось напасна!
Для молодихъ [..] нещасна.
О тось, люде, великей страхъ,
Умирати в такихъ летахъ.

Волѣв бим ся (и) не родити,
Нѣж н[а] свѣтѣ толко жити.
Ни дожиеш трийцять лѣта,
Вже смерть жене [з] сего свѣта.

Лише дижде ся до сили,
Бо¹⁾, треба йти до могили!
Кой на свѣтѣ лиш бы жити,
Ба, кой треба йти в землу гнити.

Ах нещасна година,
Гдеж ти, смерте, ся родила?
Гдеж ти, смерте, ся родила,
Чомусь так немилостива,

Же так люди убиваєш?
Мечом сѣчеш, убиваєш,
З сего свѣта изганяєш
І кров люцку проливаєш.

Скажи, смерте, віткись зайшла
И десь собѣ той меч найшла?
И тко ти дав оружие
Убивати, кто лиш живє?

Скажи, смерте, гдєсь рождѣнна,
На що ти сотворенна,
И колько ти жиєш лѣт?
Ци про тебе не бывѣ свѣтѣ?

Скажи, смерте, кто тя вродивѣ,
Таку страшну на свѣт сплотивѣ?
И хто тобѣ дає знати,
Кому треба умирати?

Ой я часу ни чекаю,
Кедь ві[д] Бога розказъ маю;
На жаль и плач не зважаю
І милости я не маю.

Я на божий розказ мушу
Взяти из человекѣ душу;
Панѣ Бог знає, кому жити,
А кого треба вмертвити.

Хочеш знати, гдєм рожденна?
Се(д)ред раю сотворенна.
Хто ня вродив хочеш знати?
Грѣх Адамов моя мати.

Питаєш ся, виткѣмъ зайшла
І дем собѣ зброю найшла?
Мѣнѣ Бог давъ той меч в раю,
Котрим сѣчу и рубаю.

Котримъ сѣчу человекѣ,
Як здоровыхъ, т[а]кѣ калѣки;
Як здоровыхъ, так убогихъ,
Не шкодную и молодыхъ.

Молодыхъ [я] не шкодную,
Ай старыми не п[и]хую;²⁾
Не шкоду[ю] и младенців,
Ани дѣвчатѣ, ани хлопців.

Хто ся родивѣ, мусит вмерти,
Не годен ми ся смерти;³⁾
Сильный ми ся не зборонитѣ,
Ани лжец ся не [о]дмовитѣ.

1) ба; 2) гордую; 3) оперти.

Як убогий вмерти мусить,
Так богат ся не віткупить;
Пере до мнов ся не спряча¹⁾,
Ани втече, ани віплаче.

Владыка ся не вімолить,
Цѣсарь ми ся ни зборонить;
Славныхъ борцівъ переможу
І на груди руки зложу.

Всѣхъ васъ з сего свѣта зглажу
И до гробу пр[и]проважу;
Роде грѣшній, тями собі;
Же каждый з васъ буде в [г]робѣ.

Грѣхи своѣ спокутайте.
На мене ся сподѣвайте:
Ао як ничъ такъ день стою
Перед вами из косою.

А вы о томъ ни збаєте,
Бес часу вмираєте;
Скоршю²⁾ ваше житя,
Бо вы Богу не служите.

Тотѣж, братя, подумаймо,
Каждий с тим раздумаймо,
Же прийде час нашої смерти
І каждый з васъ мусит вмерти.

І я, братя, также мушу
И я педамъ (?) Богу душу;
А Богъ знає, в яким вѣку,
Трудно знати челоувѣку.

Томъ ни в стани уж гадати
І часъ смерти пр[е]дсказати,
Бо азъ єсм грѣшни люде,
Не вѣмъ, що з грѣшником буде.

Бога тяжко образивемъ
И на муки заслужи[в]емъ;
Толко можу то сказати,
Же мусимо всѣ вмирати.

Смерти нашої єст причира
Грѣхъ, пред Богомъ наша вина;
Грѣхом Бога образивемъ;
То бес часу умираемъ.

Тать нам житя скорчає,
Мам насъ некломъ покарає,
Где будет плач, скресе[т] зубом
И для грѣшникамъ погуба.

О, братя, отямѣт ся,
Всякихъ грѣхов стережѣт ся;
На сѣм свѣтѣ спокутайте,
На смерть, пекло памнятайте.

Памнятайме на судъ божий,
Ци то старшей, ци молоджій;
Всѣмъ намъ тоє треба знати,
Же мусимо всі вмирати.

Памнятайме на судъ божий,
Ци то старший, ци молоджій;
Всѣмъ намъ тоє треба знати,
Же ще мусим з мертвых встати.

Що ся стане в той часъ, люде,
То вже в иншій пѣсни буде;
Нк можъ наразъ всьо сказати,
В єдні пѣсни описати.

Толко ще вамъ, братя, кажу,
Очистими душу нашу;
До сповѣди приступаймо,
Святыхъ тайни приѣмаймо.

Ростаньме ся, братя, з грѣхомъ,
Пак дыхаємъ божимъ духом;
На часъ смерти памнятайме
.³⁾

О, великий Боже отче,
И цилого свѣта творче!
Услиш[и] нас люди грѣшнихъ,
Сохрани насъ ви[д] мук вѣчнихъ.

1) спряче; 2) скорочу; 3) одного стиха не стає.

Молимо тя со слезами,
Вмилосерди ся над нами;
Не скорчай [нам] наше житя,
Со слезами молимо тя.

71.

Р. V. Ч. 5.

Бес часу я умыраю,
Братя моѣ мѣлѣ;
З тяжким смутком растаю ся
З вами, приятели.

Ни часъ было мѣнѣ вмерти,
Но смерть ни звачала:
Моє житя [з] сего свѣта,
Вѣк изъкорча[ла].

Но я духомъ не вмираю,
Бо духъ вѣчне жиє,
Только тѣло из кистками
В могилѣ зогниє.

Зошлисте ся, братя й сестры
И вы малѣ дѣти,
Моє тѣло послѣдней раз
Ще днесъ вѣдвѣ[дѣ]ти.

Отож, братя, придивѣт ся
На мя умершаго,
Бо уж мя не ввидите
Ві[д] дня завтрѣшного.

Вже ся, братя, перед цілимъ
Свѣтомъ завтра зкрию;
Муравою зеленою
Все тѣло вкриють.

Покриют ся¹⁾ сировъ землив,
Пѣском, муравою,
Растаю ся з сусѣдами
З [с]воивъ роудиною.

Растаю ся з цѣлымъ свѣтомъ,
З полями, з горами;
Вже ся по нихъ ни п[о]ступлю
Своими ногами.

Лишаю днесъ свой шастокъ,
Лишаю худобу,
Не возму нич найменшого
З [с]обою до гробу.

Лишаю тут всѣ р[о]скошѣ
Свѣтовой утѣхи,
Лишъ не годен єм лишити
На семъ свѣтѣ грѣхи.

Тиѣ зо мнов зобрали ся
Й перед очи стали;
Вшитко мя ся днесъ лишило,
А вни не пропали.

Лишила мя крѣпка сила,
Очи мойѣ вмерли;
Через грѣхи врата ми ся
До неба заперли.

О великій Боже отче,
Спасителю мира!
Не дай, что бі са мнов тѣшила
Пекелная сила.

Не дай, что бы ся мнов тѣшила²⁾
Пекелныя слуги;
Звяжи смуткомъ Луцѣпира
Й луциперски други.

Бо тко, Боже, без грѣха єст?
Токмо ти на свѣтѣ!
И ктож може смилу на твой
Образ лица зрѣти?

Навет церковъ свята каже,
Ирмоси ся пѣють,
Же ангели на твой образ
Взирати не смѣют.

1) мя; 2) тѣшили.

Не обем я мѣг взрѣти
 На тя, святой Боже.
 Измилиу ся на до мною,
 Бо ктож ми поможе?

О, не суди мене, Боже
 По заслузѣ моеѣ;
 Спаси мене заблудшаго
 Вѣд вѣчной неволѣ.

Хоть я вижу, жем втратив
 Спасение свое,
 Но помнани, что азъ есмѣ
 Создание твое.

72.

Р. V. Ч. 7

Ах, пора п[р]иходитъ, треба умирати
 И души¹⁾ о[т] тѣла горко отставати²⁾;
 День, година утѣкастъ,
 Страшный суд(т) ся приближае³⁾,
 Готуйте ся всѣ.

Небо крестъ покажетъ справедливый⁴⁾, ясный,
 Но⁵⁾ то для грѣшниковъ станет ся ужасный.
 Будутъ они⁶⁾ закрывати,
 Студа⁷⁾, страха⁸⁾ не знати,
 Як приіде Христосъ.

Ангели вострублять на чотыри⁹⁾ части,
 Мертвыхъ возбудити по божиѣ¹⁰⁾ власти:
 Человѣцы, вос[т]аните,
 Своихъ дѣл ся о[п]равдіте
 Своему творцу¹¹⁾.

Рѣка огненна¹²⁾ будетъ клекотати,
 Землю осквернену буде¹³⁾ очищати;
 Поднесет ся до¹⁴⁾ небеси,
 Потомъ впадетъ во¹⁵⁾ словеса (?),
 Во пропасть земную.

Бѣдный человекъ, что будешъ чинити?
 Где ся от десницы¹⁶⁾ скажут отлучити?

Р. VI. Ч. 3.: 1) душу; 2) разлучати; 3) приближаеъ; 4) справедливымъ; 5) и; 6) очи; 7) стыда; 8) тут е ще: бы; 9) чотыри; 10) и мертвыхъ возбуждать по божеѣ; 11) сі два стихи звучать так:

Вашихъ ся дѣл оправѣ[те]

На судѣ своемъ.

12) огненния; 13) имать; 14) поднесе ся под; 15) подъ; 16) як ся от правици; 5-ої строфки бракуе.

Тогда Христось, всѣ святѣиѣ
Крикнуть: Идѣтъ проклятыи
Во адскую пропасть.

А кто тебе в той часъ будетъ ратовати?
Ни поможетъ отецъ, родина ни мати;
Кождый там(и) ся поставит(и),
От дѣл своихъ ся справить
Своему творцу.

И мы¹⁾, християне, грѣховъ ся хранимъ²⁾,
Судию страшного смиренно молѣмъ,
Бы изволилъ намъ подати,
Отвѣтъ благій услышати
На судѣ своемъ.

Паралелі: Р. VI. Ч. 3.

73.*)

Р. V. Ч. 8.

Источники слезы разливайте ся,
Камени сердца распадите ся,
Видячи нашу сладость времени,
4 Красоту и славу [в] ничто совбернениу.

Опаде твоя, человекъ, слава,
Потоптала ей смертна булава.
Ахъ не требуючи животе бѣдный,
8 Скоро ся скажешъ нагле измѣнный.

Обѣцуетъ намъ своей сладости
Нѣкто ти извирить не злат старости?
Изъ[ч]орнѣла ти подоба слична,
12 Бо тя ожидае, фортуна вѣчна.

1) а вы; 2) хранимъ.

*) Р. II. Ч. 55.: в. 4— вберънену; в. 5— челове; в. 6— истоптѣли; по 6 в. приходять отси два:

Почернѣла ти подоба слична,

Бо тя изѣдаеть фортуна вѣчна. (пор. в. 11—12).

в. 7— охъ не трыбучи; в. 8— змѣнный; в. 10— о кто тои звѣрять, н[е] взрять старости; в. 13— спущаетъ; в. 14— до приятелей блескихъ волаеть; в. 15— братия; в. 17—22 попереминовані так, що є доказом неграмотности переписувача одної частини сього рукописа; в останній строфі вибідло письмо так, що трудно його відчитати.

На небо очи смерть спущаю¹⁾;
 До приятели близкихъ волаю²⁾:
 Помилуйте мня³⁾, братие⁴⁾ і друзи,
 16 Бо мня изѣдятъ земныі пружи.

Воспомяните вси любовь мою,
 Да не отрачу⁵⁾ надежду мою⁶⁾;
 Похибы моя не спанятайте⁷⁾,
 20 Но за мене вси Бога ублажайте⁸⁾.

Уже⁹⁾ ми декрет опредѣленный,
 22 Судия страшный, неумиленный¹⁰⁾.

Грѣшную душу во адъ всылають,
 А покаившу царствомъ вѣнчаютъ;
 Смертный гробъ темный,
 26 Червь тѣло точить, а душу страхъ.

Страхомъ суду престоятъ,
 Да дашъ днесь отвѣтъ
 твоему животѣ,
 30 Чтось наробила на марномъ свѣтѣ.

А васъ умильно всѣхъ упрошаю,
 Сродниковъ своихъ равно умоляю
 Возпомяните каждый во себѣ,
 34 Же скверно не естъ ничто во небѣ.

Ни влази, ни сла[вы], богаства, утѣхи,
 Роскошѣ, молодость, земныя смѣхи.
 Ісусъ Христосъ намъ крове заняныи,
 38 Страшныя муки за насъ несчастныхъ.

Р. VI. Ч. 5.: По в. 6— ідутъ два якъ повисше; опісля слідує аж 13. 1) пушаєшъ; 2) волаєшъ; 3) ня; 4) братя; 5) утрачу; 6) свою; 7) памнятайте; 8) простите, Бога умоляйте; 9) южъ бо; 10) неумоленный; дальші стихи попереставлювані так: 39—40, 33—34, 35—36; по сьому два стихи нові:

Да не отрыгну всѣхъ во той часъ,
 Абесте чули мой остатный гласъ.
 Дальше в. 37—38, а опісля:
 Блескихъ, далекихъ Богу вручаю,
 Бо я от васъ ся южъ разлучаю.
 В кінци в. 41—45.

Блескихъ, далеких вась упрашаю
 З вами бо я ся днесъ розлучаю;
 Конецъ животу з вами,
 А я вась всеѣхъ вѣнчую
 43 Многими лѣтами.

Тѣло ужъ мое гробу предайте,
 45 А за мене вси Бога влагайте.

Паралелі: Р. II. Ч. 55. — Р. VI. Ч. 5.

74.

Р. V. Ч. 9.

Фалшивая юность, зрадлива¹⁾ фортуна,
 Служить человекѣ²⁾ во молодом вѣку.
 Теперь наступила³⁾ — гдес сила оставила,
 Старость человекѣ [д]⁴⁾ земли прихылила.
 Куды ся оберну, слезы проливаю,
 Во старости своѣй сам ся обуждаю.
 Чом ся ни каше и не възрыдаешъ?
 Вже кончина вѣку, уж ся приближае.
 Ужъ приходитъ время до гробу ступати,
 Не буду во свѣтѣ як орелъ лѣтати.
 О роскошѣ мои, где ся сте подѣли?
 Цили во Дунаю есте потонули?
 И плачъ не поможе, когда смерть приходитъ
 Жаль немилостивый сердцу ся знаходитъ.
 О вѣгры бурныи! от горъ повѣвайте,
 Серца тяготу во мнѣ охлаждайте.
 Излыи на мнѣ, Боже, из небесе [росу],
 Ухлуди ти сердце, во мнѣ тяготу.

Р. II. Ч. 56.: 1) нечесна; 2) человеку; По в. 2-ім ідуть отсі:

Ахъ терая (?) старость послужилъ истмалу,
 Ачей бы мой сердце май болше не вяло.

3) черась отступила; 4) ить.

Дальше йдуть стихи: 11—12, 9—10. Опісля отсі:

Голъловая (?) юность, оберни ся ко мнѣ
 Потѣшъ человекѣ годѣиѣ.

Потім 15—16, а останні два отсі:

Раступѣте ся воды, до землѣ ступите,
 Юность молодости мои навернѣте.

О нещасна смерте! Что [ти] наробила?
 Что есть пожала тай покосила
 Квѣточокъ бѣлый, еще недозрѣлый.
 И ты сыра земле, жалую[сь] на тебе,
 Что ты отбираешь голуба от мене.
 Даремно жалуетъ, сіе есть на мене!
 Узаль Богъ душу, а я тѣло мушу.
 То есть правда давна Богомъ приказанна,
 Еще прародителемъ во рай извѣщенна.
 Не жалуйте о мнѣ, родители моѣ,
 Я иду до дому ко творцу своему.
 Буду его просити, як Бога молити,
 Что бы вамъ дароваль многа лѣтъ жити.
 Жалую не мало, что есмь нещасливый,
 Что на семъ свѣтѣ мало лѣтъ жилъ емъ.
 Недавно мнѣ Богъ далъ, уже покликалъ,
 Что бы емъ предъ номъ весь отвѣтъ изложилъ.
 Дякую я вамъ, родители моѣ,
 За ваши труды при слабости моеѣ.
 Дякую на встатокъ всемъ вамъ, Християне,
 Котрѣ есте приишли на похоронъ мнѣ.

Паралелі: Р. II. Ч. 56.

75.

Р. V. Ч. 10

Все притомнѣ взирайте
 И на то памятайте,
 Же что на мнѣ видите,
 То ѣ на себе чекайте.
 Неска мнѣ, завтра вам,
 На то преjde и самъ царь;
 На то прийдутъ вшиткі [і],
 Што на сей свѣтъ рожденѣ.
 Вшиткѣ тѣла заслуги ж
 Четыри [и]ли пять дошки
 Единого каждаго
 Сутъ истинно по смерти.

Оце лопату возьми
 И печать з неѣ вчини,
 На томъ то моемъ гробѣ,
 Котрый видишь при собѣ.
 Я туй буду лежати
 И з Богомъ спочивати,
 Себе земнымъ червачкомъ
 Во ѣдѣня давати.
 Докѣ труба ангелска
 Голосно не затрубить
 И ушитки поме[р]шѣ
 На сутъ божий возбудить.

О любя моя жево,
Зопстайвай ся здорова!
Я ся в[і]т тя разлучаю,
На Бога тя лишаю.

И ушиткѣ родичѣ,
Зопстаньте ся здорови;
Я ся в[і]д(ы) васѣ разлучаю,
На Бога васѣ лишаю.

И вы моѣ сусѣды,
Оп(ы)стайвайте здорови:
Я ся в[і]д(ы) васѣ разлучаю
На Бога васѣ лишаю.

И ушѣткѣ притомни
Опстайвайте здорови;
Я ся в[і]д(ы) васѣ раз(ы)лучаю,
На Бога васѣ лишаю.

И щи вамѣ расѣ дякую
За остатню послугу;
З Богомѣ домовѣ ступайте,
О мнѣ Бога благайте.

76.

Р. II. Ч. 57.

Что мы человекѣ? Бсмы и съчезаемѣ,
Якоже дымѣ сеп суетна замѣнымѣ жисѣ расѣточаетѣ.
Страшливая смерть, страшлива, страшлива,
Страшливая смерть.*)

Юже руки бреными емѣлетѣ
Кришталу фиялу ламѣлетѣ — о щетна.
Днесѣ буди цвѣтѣ а завтра пепелѣ —
Сей естѣ во всѣхѣ живуцихѣ степень;
Позри якѣ естѣ сего свѣта жисѣ:
Не фолыгуеѣ, не жалуетѣ никого же смерть.
Что тогда человекѣская слава истъчезаетѣ,
Якоже трава, егда во гробы темнѣ несложитѣ насѣ,
Несѣподѣваныи и во остатный частѣ.

77.

Р. II. Ч. 59.

Плачи душе, рыдай горе,
Расѣпамнятай пекелъное море,
Како, како, како имашѣ исбыти,
Егда, егда, егда Бог приде судити.
И съмѣнять ся лица прекрасныя,
Наполнять ся страха ужасного;
В той час, в той час, в той часѣ не мошѣно спознати,
Где царѣ, где князѣ, где владыка, где нищѣ тай богаты.

*) Сей приспѣв повтараеѣ ся по кождей строфцѣ.

Тамо грѣшѣици волають,
 Отца ѿ матерѣ проклинають :
 Проклятъ, проклятъ, проклятъ то[т] день и година,
 В ню же, в ню же, в ню же мати мя породила.

А мы грѣхи оставимо,
 Ісус Христа востѣлюбимо ;
 Той намъ, той намъ, той намъ рачивъ животь дати,
 Со ангелы, архангелы, в небѣ царѣствовати.

78. (а).

Р. IV. Ч. 4.

О Боже ласкавый, отче безконечный,
 Творецъ сего свѣта есть неба и земли.

Нихто не возможе ласку твою зрещи,
 Бо вышній претворить, доки масть жити.

Бо не знаешъ, котрый часъ конецъ масть прійти,
 Смерть изъ тѣла душу — когда масть взяти.

Возлюбилъ есъ мене, отрока малаго,
 Жебымъ не узнавалъ свѣта погубнаго.

Нынѣ, мамко моя, я дякую тебѣ,
 Же есъ мня носила тяжко во утробѣ,
 А потомъ прияла твердо болѣзнь себѣ.

Сокотилась мене якъ въ день такъ и въ ночи
 И варовалася ня от огня и воды,
 А я ж[ад]енъ хосенъ не учинилъ тебѣ.

О смерти зрадлива, что есъ учинила?
 На что нянка и мамку до жалюся привела,
 Мене маленькаго отъ нихъ разлучила?

Не рать былъ емъ вамъ днесъ жаль учинити :
 Не моя есъ воля, мушу отъ васъ ити.

Лишаю васъ, няньку и мамку, на семъ свѣтѣ,
 Жебы Богъ животь вамъ даровалъ на много лѣтъ прожити.

79. (6).

Р. Ш. Ч. 61.

О Боже ласкавий, Отче безъконечный,
Творецъ¹⁾ сего свѣта єсь неба и земли,
Нихто не возможе ласку твою зрѣти²⁾.

Бо не знаєшъ³⁾, в который часъ к тому⁴⁾ маєшъ прити,
Смерть от тѣла душу коли маєшъ взяти,
А тебѣ, Господи, во руцѣ предати.

Возлюбилъ єсь мене отроча малое,
Же быхъ не узнавалъ⁵⁾ свѣта пагубнаго⁶⁾,
Але пошолъ к тебѣ до царѣства вѣчнаго.

Ко мнѣ малелекой⁷⁾ пославъ єсь ангела,
Который нагло взя[л] душу мою с тѣла,
Абымъ⁸⁾ отцу и мамѣцѣ юшъ не заважала⁹⁾.

Охъ, смерти ма горка, якъ єсь мя зрадила.
Учора я з ня[нь]комъ, з мамѣкомъ говорила,
А днесъ перетъ ними лежу на жаль мертва.

Солотѣкий мой нянюку! перестанъ плакати,
Бо вже тобѣ за мновъ нѣщо жаловати,
Бо знаєшъ, же буду в небѣ царѣст[во]вати.

Мамѣко моя любя! я дякую тобѣ,
Бо ты мя носила тяжко во утробѣ
И прияла за мно твердо болѣсь собѣ.

Не рада я была¹⁰⁾ жаль вамъ учинити:
Не моя воля — мушу васъ лишити¹¹⁾,
А такъ¹²⁾ ко вышнему Отцу отлетѣти.

Дозиралась¹³⁾ мене якъ у день такъ в ночи
И обганялась¹⁴⁾ мя от огня от воды
А я жадный хосникъ не вѣчинила тобѣ¹⁵⁾.

Р. Ш. Ч. 59: 1) ты; 2) знати; 3) знаєш; 4) ко кому; 5) бых я не газналъ; 6) суетнаго; 7) маленькому; 8) обых; 9) уже не саважал; строфок 5—6 нема; потім іде 9, а по ній 7—8; 10) не рат бы был я вам; 11) от вас ити; 12) и ко; 13) сокотилас; 14) и варовалас; 15) а я жадный хосен тебѣ не вчинив. Перед 12 строфкою є отся:

Коне[ц] живота моего теперь со вами,
Я вас вѣнчую многими лѣтами,
Всѣх вас Богу вручаю,
От вас бо днес отхождаю.

Мои пушки больше не будут ходити,
Ани ручки ня[цъ]ка и мамъку обыймати,
Могутъ ся про мене дѣти бавити.

Лишаю васъ, ня[нѣ]ку, мамко, на семь свѣтѣ,
Жебы Бохъ животъ вашъ деръжалъ долъголѣтѣ,
За дозуръ отцевски майте царство в небѣ.

Терасъ¹⁾ тѣлѣце мое лежитъ перетъ вами:
Якъ землю до землѣ треба юшъ предати²⁾,
Во тота нам усѣмъ послѣдная мати.

80. (а).

Р. VI. Ч. 1.

Южъ иду до гробу смутнаго, темнаго,
Где я буду спочивати ажъ до дня суднаго.
Ни мѣсяць, ни слонце не засвѣтитъ болше,
Где я буду мати во гробѣ мѣсто,
Где вшитки панове, великѣ кральове,
Кости своя изкладають и вѣкъ свой скончають.
Ни богачъ, ни убогъ, там ся не уткупитъ,
Але токмо каждый терпѣти муситъ.
Добра ноцъ юшъ и вамъ, приятелѣ,
Котрѣсте ми были во свѣтѣ знаемыи.
Вамъ такъ желаю, котрѣсте ся зыйшли,
За тую ласку велику дякую.
Исусъ мой и Богъ мой, моя радость вѣчна(я),
Прими мня во царство, где радость ангелска.
Прими, Боже, душу мою, прими еѣ яко свою,
А ты, земле, тѣло мое, якъ мати дѣтя свое.

81. (б).

Р. III. Ч. 58.

Уш иду до гробу темнаго, смутнаго,
Де я буду спочивал ажъ до дня суднаго.
Звѣзд ясных не ввижу, ни гласу не вслышу,
Але як звязанный терпѣти там мушу.
Ни мѣсяць, ни слонце не засвѣти на то,
Де я буду мати в темном гробѣ мѣсто.

1) тепер; 2) котрох земли юж треба предати.

Там вшѣткѣ кралеве и вшыткѣ панове,
Кости своя складають, о горко, болезне.

Ни богач, ни худобный, от того ся не откупит,
Але кождый собовъ то измѣрити мусить.

Доброє житя юж тебѣ, мила малжонко,
Богу тя вручаю а варуй ся грѣхов.

Мой дѣтки як квѣтки, zostалисте во вѣки,
Чтѣт мое наказаніє, да будет на вас божіє благословеніє.

Добре жійте юж и вы, милы пріятели,
Котрѣсте мѣнѣ были в свѣтѣ знаємѣ.

Вам также, которѣ ко мнѣ ся сходили,
Велико дякую за милость такую.

А Ісус мой и Богъ мой, радост моя вѣчна,
Да прійметъ мя [д] себѣ до царства небесна.

82. (а).

Р. VI. Ч. 4.

Голубе, голубе, то красно (ту)гуркаєшь,
Єще ты от мене скоро отлетѣль єсь.

А я тобѣ давалъ, што єсь от мня жадал,
Єще ты от мене ити не жаловалъ.

Ото мнѣ пужно на гропъ твой позрѣти,
Кетъ я не могу с тобов говорити.

О сердечко мое, вельку тугу маєшь,
Кетъ ты свого голуба голосъ не слухаєшь.

Ластовѣцѣ отлѣтають, тай назатъ ся наворачтають;
Ушъ тво[є] сердце назатъ ся не наверне.

Изпусти, Боже, с небесе росу,
Ухолоди сердце моего тяготу.

Конецъ животу моему с вами,
Я васъ дарю многими лѣтами.

Сы[н] мой премилый, радость сердца моего,
По что ты лишаєшь Отца своего?

Дякую вамъ, мамко, єдина премила,
Же єсь ня породила, в чистомъ повила.

Крестнѣ батечкове, наймилѣ призванѣ,
Люби вы моѣ, помилованѣ.

83. (б).

Р. III. Ч. 60.

Голубе, голубе, то красно гуркалъ ес,
Еще ты от мене скоро отлетѣи ес.

А я тебѣ давалъ, что ес от ня жадалъ,
Еще ты от мене отпиги не шкодовал.

Хот бы был ми горы и долины далъ,
Волѣ(и)лъ тебе от мене не взялъ.

Что миѣ потому много в свѣтѣ мати,
Як(е) я не маву с ким ся потѣшати?

О мое сердечко, велику журу маю,
Кет своего голуба голос не слушаю.

Голубе прекрасный, сине мой любимый,
Не давно тя Богъ далъ, юж тя от нас узял.

Ох то миѣ нунно на сон твой позрѣти,
Кет я не могу с тобов говорити.

Бо очи запертѣ, языкъ загражденый,
Руцѣ звязанѣ, а ноги спутанѣ.

Ох красота его барзо почорнѣла,
Смертня година от нас его зудияла.

О Боже, послѣи з небесе росу,
Охолоди сердце и всю миѣ тяготу.

84.

Р. VI. Ч. 2

О смерге, смерте, чомусь такъ страшлива,
Надѣ сякимъ створѣньомъ дуже безъочлива?

Многимъ сиротамъ бываешъ нещаслива,
Кто ти есь мати, где есь ся родила?

Где ем ся родила, як ты хочешъ знати,
Родилам ся в раю, а грѣхъ ми есь мати.

Во которомъ всѣ люде мусять разлучати,
Заченше ся — мусять умирати.

От тебе, смерте, войны утѣкають,
З[б]роѣ от с[т]раха из рук упущають.

От тебе, смерте, царѣ ся ужасають.
Прет тобовъ коруны из головъ знимають.

Глуха єсь о смерте, не хочешь сїухати,
Якъ жена гааду албо чадо мати.

Жалость, смерте, никда не бываешь,
Отца з межи дѣтей залости збираешь,
Милыхъ товарышей вѣчне разлучаешь.

Хоть най изъ жалю млѣють, а ты ничъ не збає[ш],
Видишъ, смерте моя, із свѣта ня зганяєш.

Такъ немилосердно одуху не маєшъ,
Потерпи мало, кет дяку маєшъ.

Люба моя жено, милый товарышу,
Аш єм ти завинилъ, для Бога тя прощу.

Вся родино моя, всѣхъ васъ перепрошаю,
Благода[ть] божию всѣмъ вамъ желаю.

Бога прощу, жебесте ся добрѣ мали,
А по смерти в небѣ вѣчне радовали.

Ісусе Христе, ко тебѣ воздыхаю,
На свѣтѣ семъ марномъ жити желаю.

Тѣло мое гробу, лѣбимо предаю,
Но во руцѣ твоей, душу предаю.

85. (а).

Р VI. Ч. 6.

О смерте окрутна, а не милостива,
Каждому челоуѣку єсть барзо страшлива.

Она не убиратъ, бо наймолатшого,
Во великихъ роскошахъ. хотъ найбогатого.

Ужилам у свѣтѣ, три лѣта прешли,
А смерть окрутна не дала ми вѣка.

Прійшла смерть окрутна, ноги потинає,
На сироты моя никда ничъ не збає.

Былемъ во свѣтѣ вдячный каждому челоуѣку,
Теперь ємъ подоб[н]ый земному черваку.

Зоставай ты здрава, возлюбленна жено,
Возлюбленѣ дѣти, приятелѣ вшиткѣ.

А не плачите, Богу ся молитє,
На Сафатъ-долѣниѣ там ся увидите

О дай пане Боже, на правицу стати,
Прерадосный гласъ от Христа слышати.

86. (б).

Р. IV. Ч 1.

Ахъ смерти окрутна а не милостива
Кождому чловѣку барзо есть страшлива.
Не дбаешъ ничъ на роки чловека старого,
А ни на роскошѣ хоть майъ молодого.
Что мамъ отповѣсти, кетъ ся ужъ так стало :
Богъ мия на свѣтъ даль, а уже покликалъ.
Былъ емъ свѣту вдячный кажтому чловѣку,
А теперъ емъ потданный земному черваку.
Стал ся термѣнь божій, же мушу отити,
Изъ своимъ малжонковъ мушу ся разлучити.
Сусѣды и пріятелѣ когрѣ туй стоите,
Тѣло мое мертвое до землѣ отдайте.
А кетъ емъ дакого въ свѣтѣ прогн[ѣвалъ],
Сусѣдемъ и пріятелемъ уч[т]ивость емъ не даль :
То прошу чрезъ Бога, абы отпустили,
А тѣло мое мертвое до землѣ отпровадили.
Дякую мужови за ласку в хворотѣ
И за услугу твою великой тяшкости.
Най ти Богъ заплатитъ за твое стараня,
А посмотри, най ти дасть в небѣ пребыв[аня].
Не мамъ между вами покою сталога,
Бо емъ ужъ выкровичъ из тѣла смертнаго.
А прошу — отхожду до гробу смутнаго,
Где я буду спочивати ажъ до дня суднаго.

87. (в).

Р. VII а. Ч. 2.

А смерти окрутна, а не милостива,
Кождому чловеку барзо ес страшлива.
Не цбамъ ничъ на старость чловека старого,
Ани на роскоши, хоц и наймладшого.
Что мамъ отповѣсти, кед ся уж так стало :
Панъ Богъ мя на свѣтъ даль, та юж и поволалъ
Былемъ в свѣтѣ вдячный каждому чловеку,
Тепер ем подданный земному хробаку.

Тепер ся отберамъ из дому свого,
 Охажам пріятеля смутнаго каждого.
 Стал ся уже термѣнъ, же мую отдыйти,
 С дѣтками манжелку смутну охабити.
 Здрава буд, манжелко, моя наймилѣйша,
 Былас мнѣ жичлива й умилована,
 Смутна ты зоставашъ с тыми сиротами!
 Уже ся не буду тѣшити от того часу с вами,
 Дякую за ласку малженства вѣрнаго.
 А за час живота все терпезливо[го].
 Най тя Богъ пожегнатъ з неба высокости,
 А по смѣрти прійме до вѣчной радости.
 Дѣточки наймилшы, з вами ся розлучамъ,
 Боске пожегнаня з моим вам поручамъ.
 Най вас Богъ опатруе з неба высокости,
 А по смерти прійме до вѣчной радости.
 Сусѣде, пріятели, котры ту стоите,
 А мое мертве тѣло к гробу провадите!
 Дякую за ласку удѣлену днеска,
 Каждого отплата най буде небесна.
 А гдыш ем дакого во свѣтѣ образилъ,
 Пріятелем, сусѣдомъ учтивости не далъ:
 То прошу про Бога, бы мнѣ отпустили,
 А мое мертве тѣло к гробу припровадили.

88. (г).

Р. VII. Ч. 4.

O smerti okrutna, a ne lytostiva,
 Každyму чловеку jest barzo strašliva.
 Stupila spoznannu do našeho domu,
 Zasmutila moju premilu rodinu.
 Užival jem svita 24 lita —
 Prišla smert okrutna, ne dala mi vjika.
 Sam Христосъ bozibal¹⁾ vo novom zakoni,
 Ostavajte gyiti²⁾ prichoditi ko mni.
 Ach ženo premila, moje pofišina,
 Žil jem tu s tobom jak tvoj muž laskavi:
 Teraz už odchodžu do nebesnej slavi,
 Za uprimnu lasku uprimne ti gyakuju³⁾.

1) возівал = взивав; 2) діті (мадяр. правопись); 3) дякую.

Czo sobi žadaš od Господа — жадайы.
Kumove, švagrove, priklad z mene berte,
Zavtra vo hrobji pri mni ležati możete ;
Ešči jem pred včerom s vami besidoval
A dneska na viki z vami sja rozlučam. .

89.

P. VII. Ч. 5.

Ach, človeče, na sebe pamjataj,
A strašnu smerť pred očami trimaj,
Bo vidime, že vszi sja mineme,
A do zemli tam sja naverneme.

A i vi vsi molodi i stari,
Pozirajte na strašnji mari.
Na nich ležu dneska položeni,
Od vas vsitkich už jem opuščeni.

Pamjatajte že i ja s vami bil,
Kolko roki jem sja s vami trapil ;
I ja s vami mnoho tu praczował,
A zoz sobom jem dneska nič ne vžal.

Rozmišlajte jako nam svit platit,
Jak bohačom, tak a i chudobnim ;
Nahlej prideš i nahli odideš,
V temnom hrobji na prach sja rozsipeš.

I zaisto bjidni mi tu lude,
Kotrich život jako dim sja prejde,
Što vi dneska, to ja bōl včera,
Zautra može(š) liti, jak i ja sja prejti.

Na zem sja oberneš, jako svička zhasneš,
Od hrobakoch zhineš, jako dim sja prejdeš ;
Bo vsja krasa lem z bolota bōla,
To nam priklad až dneska davat.

Jak raz pride rozkaz najvišoho,
Ňit pod solnkom, bi ne sluchal jeho.
To nam divno, že i tu sja zjavil,
Jeho rozkaz na mni sja vipolnil.

Ne žal mi je za dočasnim svitom,
Lem mi najbarže žal to za milom ženom,

Vjirnim serdeczom moho tovariša,
Što jem žil vjedno tich to 12 lita.

Za duvernost manželsku krasno ti gyakuiu,
Ščaslivo ho žifa od Boha želaju.
Žij tu ščaslivo s tima gyitoczkami,
Z kotrima moje filo odprowadzaš na viki.

Ti premili sinu v delekej krajini,
Už mňa ne uvidiš, až na strašnim suđi;
Naj ta Boh poťišit z neba visokoho,
I dast ti na tom sviťi žifa ščaslivo ho.

Teraz vola Boha, što mňa povolal(a),
Daj bim s tobom vo nebji prebival(a).
Lubezni gyiti, pristupte že ku mñi,
Naj vam pogyakuju v poslidnej hodiñi.

Bo ja už idu na vik spočivati
I budu tam vžitkich vas čekati,
Jak pridete sud boží sluchati,
Jak pridete ko mñi spočivati.

90.

P. VII. Ч. 6.

Ach jak smutni jest život človeka,
Toho vsehda smert okrutna čekati;
Ledvo počne svit sej uživati,
Už sja musit smerti spogyivati.

Ledvo jem sja obhladla vo sviťi,
Už ho mušu dneska opustiti.
Vo seredu povolal hlas boží:
Divo, ber sja na pokoj vičnosti.

Odbiraj sja do temnoho hrobu,
Zlož tam tvojej mladosti ozdobu;
Oddaj tvoji kosti rozboleni,
Občoj našoj materinoj zemli.

A tak idu vjično spočivati
I budu tam vžitkich vas čekati,
Jak pridete ko mñi spočivati,
Koli budete sud boží sluchati.

Dotla že tu zostavajte zdravi,
Budte zdravi prijatele drahi;
Budte zdravi žalom obloženi,
Vi rodiče mojo premileni.

Otče, mati za lasku gyakuju,
Za visluhu ruki vam cziluju;
Ubliziña každe odpuste mi,
Vi rodiče mojo premileni.

Babo krestna, matko, što pri mñi stojite,
Tilo moje ko hrobu provadite;
Naj račit vas pan Boh pořišiti,
Vo tomto sviři řasliivo řiti.

Jim otče duchovni, prevelebni pane,
Dnes s poniženostu takže daju vale;
Za odpravu smireno gyakuju,
Mnohaja lita od Boha řelaju.

Pristup ko mñi, najmilejši brate,
Selzami oblate prijatele vřitki,
Naj vas Hospod vřitkich blahoslovit,
V tom to sviři naj vas neopustit.

Teraz idu do temnoho hrobu,
Budu spořivati do strařnoho sudu;
Budu obsluchoval bořestvenō trubō,
Kotori rozbudat vsich nas na tedi (судї).

Zijdeme mi sja na Josafat-doliñi,
Jak řivi, tak mertvi, pravedni i hřiřni.
Pravednich povolal Boh do svoho carstva,
Hřiřnikov pošlet do horjačoho pekla.

Bože moj, spase moj, kotriř mña povolal,
Daj, řebi mña Avraam na svoje lono prijat.
Daj, abim sja mohol tam dostati,
Z prořima pravednima tebe veličati,
Tebe veličati, v nebji prebivati,
Slava tebi Hospodi, až na viki amiñ.

Jakij tot svit mili, jaki je prekrasni
Kařdomu řloveku, ale lem docsasni.

V nim dužo vidime, a dosti malo mame :
Jak nas Boh povolat i to poňehame.

Jake solnce mile, ked ono nam svitit,
A skoro prestane, temnota nastane,
Uže tohda človek rabotati prestal,
Vo svoiim pribitku w pokoj sja oddal.

Jak vo deň rabotaš, tak v noči spočivaš,
Jak sobi zaslužiž, tak placzu odbiraš.
Boh bo spravodlivi spravodlivo sudit :
Dobrim svoje czarstvo, peklom karajet zlich.

Proto pamjatajte, pred očami majte,
V tom dočasnom sviťi Boha prizivajte ;
Ale jak vidime, mi tak ne robime,
Boha prokliname, o nim zabivame.

Ale vo tom sviťi jest zavisti mnoho,
V človeka staroho tak i molodoho.
I každiž sja človek, lem o sebe staral,
Nižsoho od sebe už za nič ne mal

Hodz bi zme tu sobi všitko priobrili,
Velikich bohatsvach bi zme sja tišili,
To vse tu zostane, všitko zochabime,
Jak mladi, tak stari umerti musime

(Вариянт : Do temnoho hrobu tam pojtı musime).

Proto i mi ne žal za dočasnım svitom,
Lem mi najbarže žal za mojim potomstvom,
Za zenom, za gyitmi. sto tu narikajut,
Že oni sja so mnom na vik rozlučajut.

Ostaň že tu zdrava, ženo premilena,
V tom velikom sviťi budi potišena ;
Žij že tu ščasliivo s tima gyitočkami,
Što jest z božej voli, naj sja stane z vami.

Najmilši gyitočki, što pri mni stojite,
Moje zimne tilo pred sobom vidite ;
Ktože vas potišit, ktože poradu dast,
Ked ja už na viki, už odchodžu od vas.

Najmilša rodino, ostavajte zdravi,
Ostavajte zdravi prijatele drahi ;

Naj vas milostivij Господъ blahoslovit,
V tom dočasnom svifi naj vas ne opustit.

Pritomno gyakuju človeku každomu,
Na pohrebi mojem tu dnes pritomnomu
Že ste domä svoju robotu lišili,
A na tim ostatku ste mi poslužili.

Išči sja obertam ku svojim srodnikam,
Vo Христѣ zhromaždenim, takže i susidam :
O primite, prošu, vsi od mene spolu
Smutne gyakovaňa teraz na ostatku.

Za visluhu vašu krasno vam gyakuju,
Žifa ščaslivoaho od Boha vjinčuju,
Bo ja už odhodžu do temnoho hrobu,
De solnce ni misacz nigda ne uvidžu.

Kebi jem v životi dakoho obrazil,
Jednomu, druhomu počtivost ubližil,
Tak prošu pro Boha, bi mi odpustili,
Što jem sja prehrišil v mojem krehkom tili.

Teraz už ja idu do temnoho hrobu,
Budu obsluchoval božestvennu trubu,
Kotora rozbudit nas vsitkich dakedi,
Zijdemo mi sja vsi sovokupno tedi.

Bože moj, Bože moj, kotris mňa povolal,
Daj žebi jem s tobom vo nebji prebival;
Vo nebji prebival, a tebe veličil,
Imňa tvoje slavil, až na viki. Amin.

92.

Р. VII а. Ч. 1.

О жалосна, зармучена, нещаслива хвильо,
Котра такъ нагло отберашъ мое младе тѣло.

Не знало есь, мое тѣло, жесь мало умерти,
А своимъ милымъ родичомъ ку зармутку быти.

Видимъ, видимъ, свѣте марный, же не машъ ничъ сталого,
Бо моего не сануешъ вѣку такъ младого.

Берте собѣ прикладъ з мене, младенцы и паны,
Отквитнете, такъ якъ и я в томъ паненскомъ ставѣ.

Что мнѣ днеска, то вамъ заутра, можетъ ся такъ пригодити,
От смерти ся жаден чловек не може выслободити.

Дякуем ти за хованя, мой ми[ли]й отичку,
Так и вам, мила мамичко, за опатрованя.

Няй вамъ Богъ буде отплата в небесной радости,
Котру абысте достали, жадам з упримности.

И з вами ся, братя, сестры, скупне розлучаемъ,
А сусѣдам и сусѣдомъ упримнѣ дякуемъ.

И вам вшитким за выслугу, котры сте ся ту зышли,
Нягай вам Пан Богъ заплатитъ в кравевствіи небесномъ.

Я ся южъ от вас отберам з дому смертелности,
Рачиш, Пανε Іезу Хрѣсте, привести до радости.

93.

Р. IV. Ч. 2.

О все суетного свѣта
Марно идуть нашѣ лѣта:
Якъ роса утренья,
Такъ суета чловѣческая!
О марности, о болести,
Юж у смерти нѣтъ милости.*)

Яко прахъ свѣтомъ гонимый,
Такъ тотъ вѣкъ нещастливый;
Сіє уподобляетъ ся,
Гды свѣтомъ разлучаетъ ся.

Яко цвѣтъ зѣля красное
От позору веселаго,
Воскорѣ прешѣняетъ ся,
Гды со нами разлучаетъ ся.

Вчерамъ бесѣдовалъ с вами,
А днесъ лежу мертвый пред вами;
Нѣтъ ми пома[гаю]щаго,
Развѣ Бога спасающаго.

Красота ми єсть почернѣла,
Смерть мя з вами разлучила,
От всѣхъ сродниковъ, знаемыхъ,
Вселих ся въ гробъ земной.

*) Сей приспів повторяєть ся по кождій строфці.

Сталемся мертвый пред вами,
Не бесѣдную з вами,
Богу всѣхъ васъ поручаю,
Во далекій путь отхождаю.
Не терплю земной красоты,
Ни свѣта сего доброты;
Иду судищу престати,
Отвѣтъ от своихъ дѣлехъ дати.
Предъ судию правдиваго,
Господа Бога моего,
Къ нему же ся помолѣю,
Со слезами ся восплачите.
Блиски, далеки,
Сродники, знаемые,
В послѣдній часъ мя простите,
Гды во гробѣ ту видите.

94.

Р. Ш. Ч. 57.

О всесуетнаго свѣта,
Мимо йдутъ нашѣ лѣта,
Гинутъ як роса утренняя,
Так суетна человѣческая.
Якъ прахъ вѣтромъ гонимый,
Такъ сей вѣкъ нашъ нещасливый;
Во скорѣ ся премѣняеть,
Во пошел ся претворяеть.
Вчера емъ бесѣдовалъ з вами,
Я днес лежу мертвый пред вами;
Красота мѣ почориѣла,
Смерть мя от вас разлучила.
Стал емъ ся мертвый пред вами,
Такъже и не бесѣдную з вами,
От всѣхъ сродников и знаемыхъ,
Отхожду во гробъ земныхъ.
Богу всѣхъ васъ поручаю,
В далекій путь отхождаю;
Иду судищу предстати,
От всѣхъ дѣлъ отвѣтъ дати.

Пред судище правдиваго,
Господа Бога свого,
К нему всѣ восплачите ся,
Со слезами молити ся.

Ближніи й далекии,
Сродниці й знаєми,
Остатній раз мя простите,
В сем гробѣ, де мя видите.

Ужъ мя отъ днесъ не ввидите,
Ани глас мой не вчуєте;
Молите за мя грѣшнаго
Творца и Бога моего.

Смерть мя з вами разлучила,
Очи мои заступила,
А члонки ми почорніѣли,
Ко земли ся прилучили.

Молѣт за мя Бога, бы мнѣ грѣх отпустил,
И вѣчнаго царства сподобилъ,
Да не буду осуждений,
На лѣвици поставлений.

Со святыми да предстану,
Не лицемѣрному пану,
Со ангелы ліковати,
Тебе, Христе, оглядати.

95.*)

Р. IV. Ч. 3.

Прійшолъ часть мой того лѣта
Ужъ пойти с того свѣта¹⁾:
Плачу, слезы проливаю,
Южъ васъ любимыхъ лишаю²⁾.

Южъ ся з вами разлучаю³⁾,
Далеко ся выбираю.
Жійте и добрѣ ся майте,
• Мене тежъ не заб[ыв]айте.

*) Р. III. Ч. 56: Оба рукописи мають по 6 строфок, але в сїм іде перше 6, а потім 5. Відміни такі: 1) уж ми пойти сег[о] свѣта; 2) желяю; 3) уш ся от вас разлучаю.

Былъ з вами, якъ небылемъ¹⁾ ;
 [Ес]ли в чемъ васъ образилемъ²⁾,
 Майте милость, прошу майте,
 А за мене Бога ублажайте³⁾.

Не взялъ емъ со⁴⁾ собою ничѣго,
 А⁵⁾ треба барзо много.
 Что мнѣ⁶⁾ теперь ту почати?
 Мушу от васъ любимыхъ⁷⁾ жадати.

А на гробъ позирайте⁸⁾,
 Любовь мою споминайте ;
 Тежъ мя в потребѣ ратуйте⁹⁾,
 Бымъ могъ [с] Христомъ жити в небѣ.

Васъ любимыхъ оставляю,
 И во потребѣ¹⁰⁾ всѣхъ жадаю :
 Давайте о мнѣ Бога умолите¹¹⁾.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 56.

96.

Р. V. Ч. 6

Болиѣт мя, болиѣт, смерѣѣ ся заявляе,
 Хѣто ми на сесе порадѣ дае?
 Даютъ ы ми¹²⁾ люде усѣ такую :
 Усповѣдай ся, та мня спѣхуютъ.

Я собѣ думалѣ у срѣ[б]рѣ, у златѣ,
 Не [с]повѣдалъ ся, но все у роб[о]тѣ ;
 О люта смерѣѣ, бутѣ милостива,
 Чомусь то мнѣ н[е] возвѣстила?

Бо ты зо мною усе ся двориѣлъ,
 У серебрѣ, у златѣ усе ся бавиѣлъ.
 О, люта смерѣѣ, устоѣ годину,
 Най я искличу свою родину.

1) былъ емъ з вами, якъ не былъ; 2) если в чемъ васъ емъ образилъ; 3) майте милость, майте, | прошу для Бога, прощайте; 4) с; 5) а там; 6) ми; 7) любимыхъ; 8) На гробъ мой позрите; 9) тежъ мя ратуйте в потребѣ; 10) и повторѣ; 11) Давайте, о мнѣ не забывайте, | тожъ ся о себѣ старайте; 12) мнѣ.

Родина тобѣ ничѣ не поможе;
Ступай за мною пане вельможе!
О, люта смерте, пожалуй мене,
Най не оставлю бес часу себе!

Я тобѣ часу [доста] давала,
Дасколко разы напминала;
Ты собѣ думалѣ на вѣки жити,
А ничѣ не хотѣв на смерть лишити.

О, люта смерте, не дай ми страху;
Я тебе прошу, возми заплату.
Мѣнѣ бы душа каждая платила,
А кетѣ бемѣ ся жити лишила.

Ни ся отъплатити, ни отокупити,
Кожду мѣнуту лиш ся ладити.
О, смерте, смерте, щось така страшна?
Та же я ся скрюю, обес ня не найшла!

Не треба (ся) тобѣ нич ся туляти,
Я не пр[е]бачу жадномѣ детяти.

О смерте, смерте, то зла година,
Дѣти заплачут и вся родина.
Не жалуйте мня друзи ны роды,
Що я не прожилѣ на многѣ годы.

О, смерте, смерте, най не йду у н[о]чи,
Бо ми не видятѣ тѣлеснѣ очі.
Душев(е)нѣ очі ти ся утваряють,
Грѣхи, злѣ дѣла, покой не дають.

О, жено моя, проси п[о]коя,
Я добрѣ [в]жи вижу, сесе смерть моя.

А жона и дѣти, смутно взирає,
Що смерть его духъ выганяє.
Остатню сесю годину узирайте,
А за мен[е] Бога благайте.

Паралелі: Р. IV. Ч. 5. Сей варіант майже зовсім ідентичний з на-
друкуванням.

97.

Р. IV. Ч. 6.

Размышляй о себѣ, о человеке каждый,
Порохъ земный, сосутъ избранный.

Изъ землѣ созданный
Животъ твой марный;
Во свѣтѣ живешь,
На смерть не дбаешь.

Ты еси человекъ смертельный,
Во томъ надѣю маешь,
Же о души своей
Ничто не дбаешь.

Утучишь тѣло поясти хробакамъ,
Либо звѣрамъ земнымъ, либо небеснымъ птахомъ.

А на остатокъ і душу загубишь,
Же свѣту служишь, а блудно живешь.

Ты, человекъ, ко грѣху похилый,
Чому не памятаешь, же вѣкъ твой недолгій?

Диму и парѣ жи еси подобный,
Скоро изованешь якъ квѣтокъ травный.

Нынѣ гайнуешь, завтра умираешь,
Якъ душа уйде, трупомъ ся станешь.

Роскошов земныхъ час ся юшъ лишити,
Абесме могли вѣчне в небѣ жити.

98.*)

Каждый человекъ слухай уважно,
Въ книгѣ живота, что написано!

Молодой, и старый, бѣдный и богатый,
Умираетъ равно.

Где панска и царска, будь яка сила,
Котру бы окрутна смерть не сломила?

Въ день и ночь воюетъ, плачь, просьбу не чуетъ
Смертельна сила.

*) Сю віршу передруковую з угроруського „Листка“ 1892 р. ст. 235, без змін.

Ударила моя остатня година, —
Жона и дѣти мои и вся родина :
Съ плачомъ ты просила, жебысь ся отдалила,
Смерте немила !

Но еще съ не найшла земная сила,
Чтобъ ты отпросила, смерте страшлива ;
На мя съ ся спросила, жита съ мя збавила.
Смерте немила !

Но зачимъ я марный сей свѣтъ лишаю,
На немже мѣста ужъ нигде не маю :
Гробу ся предаю, и васъ оставляю, —
Вамъ ся кланяю.

Любѣ дѣти, внуки, и громадо мила !
Я велики (малѣ) лѣта межи вами пожилъ.
Но ужъ сямъ отдалилъ, мене погубила
Смертельна сила !

Жійте всѣ счастливо, долго и весело, —
И не забывайте, что ся мнѣ стало ;
Знайте всѣ, что и васъ погубить во свой часъ
Смертное жало !

В. Забави при мерци.

Коли в пас, у Галичині, умре чоловік, то до мерця сходять ся люди, слухають псалтирі, що дяк читає, розмовляють із собою пошепки, декуди грають у карти, а в перервах між вічитуваними кафтизмами оповідають різні пригоди або анекдоти, щоби розсмішити присутних, а як ні, то говорять казку, якої всі присутні слухають уважно і від часу до часу роблять до неї свої примітки („Zwischenruf-и“). Рідко коли співають яку побожну пісню, а звичайно не співають нічого.

На Угорській Русі відбуваєть ся церемонія при мерці далеко ріжпороднійша. Крім псалтирі співають там багато пісень, утворених спеціально для сеї ціли (вони надруковані під чч. 61—98, „Плачи душе“ — „Каждый человек“; деякі з між них співають одначе також у церкві в часі великого посту), а надто забавляють ся на різні способи, до чого мають теж свої окремі забави¹⁾. Надрукувавши повисше ті пісні, з яких багато було в нас доси зовсім невідомих, вважаю за потрібне подати тут і деякі забави при мерці. Розумієть ся, що їх мусить бути далеко більше, бо в кожній околиці найдеть ся щось нове; та вже й се, що є, кидє характеристичне світло на похоронні обряди угорських Русинів. Шість перших забав із коротеньким вступом подаю за угорським „Листком“²⁾, пять дальших записав я в Унігварській столиці в часі свого побуту на Угорщині з уст селянина.

В Мараморощині є звичай, — пише „Листокъ“ — що коли хто вмере і лежить у хаті, то його рідня робить „за його душу“ добрі діла, пр. кормить голодних і бідних, нагих одягує одежою, що лишила ся по помершій і т. и. Крім того дяк мусить відчитувати при тілі псалтирю, за що бере відповідну винагороду.

Тому одначе, що тіло лежить по дві або й три добі в хаті і насуває різні жалібні спомини, то вечерами сходять ся „до тіла“ мужчини і жінчини, молоді і старі, і своїми розмовами та забавами старають ся розвеселити рідню і розігнати її сум.

¹⁾ У нас такі забави звісні доси тільки між Гуцулами; пор. Мат. до укр. р. етн. т. V. Ст. 243—247.

²⁾ „Листокъ“, 1892 р. ст. 184—185, 209—211, 220—221 і 234—235. Сі забави записані в Терешулі і Дубовім, Марамороської столиці, невідомо ким. Записки пороблені, як звичайно в Угор. Русі, недокладно, тому я мусів дещо позмінювати в них у мові, але самого змісту не тикав.

Забави ті різні, але найчастійші і найбільше розповсюджені отсі:

I. Лопарька або лопатка. Присутні вибирають із поміж себе одного чоловіка за судю. Той сїдає на призначенім для себе місці, говорячи так: „Я, як біров, того сужу, што Петро (або хто иньший) ише не мав нужду, за то мусит туй лігати, нашу бавку починати!“ — По сьому починають тручати викликаного судією (біровом), аби схплав ся йому на коліна. Коли він те зробить, біров кладе його голову під полу петека і завиває її так, аби той нічого не бачив. Тоді один із присутних підносить ногу викликаного, а другий хапає приготовану на те лопатку (лопарьку), бе нею по його підшві і передає скоро лопатку иньшому в руки, аби викликаний, що зараз же встає, не пізнав, хто його вдарив. Засуджений встає і говорить: „Побили мя, пане!“ — Біров: „Найди собі, Іване!“ — Побитий: „Што буде за яндик (дарунок)?“ — Біров: „Што собі знайдеш!“ — Тепер він угадує, хто його вдарив, але мусить угадати за першим разом, бо коли ні, то кладе ся знов і його бють доти, доки нарешті не згадає, хто вдарив. Коли вгадає, тоді кладе ся той, що бив і тепер сього бють так само. Як черга перейде вже по всіх, тоді біров підносить ся з місця і говорить, що чесна громада працює від давна, був би час уже дещо в'їсти, та коли біда, бо в селі є вправді млини, але мельник умер і нема кому змолоти збіжжя; з тої причини треба поперед усього постарати ся за мельника. Підемо отже тепер до сусідного села по мельника, а ви тимчасом приладьте зерно на млино, бо мельник зараз прийде. — По сих словах біров із трьома мужчинами виходить на двір, по чім починаєть ся нова забава.

II. Мельниця, дід і баба. Двох мужчин перебирають у сїнях, одного за діда, другого за бабу. Дідові роблять на плечах горб, дають із клоча бороду і вуса, закладають на голову вивернену шапку, накидають на плечі подерту гуню і дають у руки костур (бігарь). Так само вбирають і бабу в жіпоче платє, роблять їй горб — і мельник уже готовий. Та доки давний біров із товаришами шукають так за мельником, тимчасом у хаті ладять млин. Ставлять посеред хати жамелик (малий сталець), садовлять на нього одного чоловіка, накривають його веретою, кладуть на його голову решето, а в руки дають деревляну мірку, в якій стоїть короткий патик. Коли все готове, роздаєть ся стукіт до дверей: ідуть! Отворяють двері і входить біров, а за ним тягнеть ся дід. Він підходить до млина і починає здоровити людей: „Дай Боже, што може, чесні газдове“. — Люде відповідають: „Най буде і тобі, што просиш собі“. — Дід: „Я уж собі випросив“. — „А што такое?“ — питають його. — Дід: „Торбу“ (себ то горб із заду). — „А па што тобі, діду, просити било торбу?“ — „На то, бо я мельник, та на торбі добрі мїхи з муков посити!“ — „Но, діду, коли ти мельник, та

тебе туй потреба, бо ми маєме мельницю. Ци будеш молоти?“ — „Ой, ой, буду; муку на мелай (кукурузу), а пшеницу на овес ізмелю, чому нїт“. — „А што за мірку будеш брати, діду?“ — „Я? Із віка мірку, а з двох дві“. — На се біров каже до діда: „Ти, діду, великий бітанга (гунцвот), бо лиш фіїлї показуєш, мельница стоїт, а людям треба муки!“ — „Стоїт? Та де є вам матиця, еге, забив єм, мельница?“ — „Но ти, діду, слїпий, перед тобов мельница, а ти не видиш!“ — „Е, їдїт, я не слїпий, але слїпа ваша мельница, што мя не видит“. — Дїдо зачинає шукати за млином і звальює решето з млина. — „Но, діду, што ти наробив?“ — Дїдо втікає, але в дверях притримують його. Дїдо питає ся: „Кому голова отпала?“ — „Тадь не голова, діду, ай ти мельницю показив (попсував)!“ — „Показив? Но, я поправлю!“ — Він іде до млина, оглядає його і спостерігає камінь що упав: „Ой, ой, тадь сесь камєнь миши поїли, як хочете молоти?“ — „Тото ти, діду, показив, тепер го поладь!“ — Дїдо поправляє млин, направляє решето (камінь), обертає ним і тисне; чоловік під веретою бє патином по мірці і гучить, як млин. Мельник сипле на камінь зерно і каже, що млин готовий. Починають молоти. Дїдо скаже з радости на одній нозї. Доки в хатї мелють, ті що лишили ся в сїнях, обвивають у плахту кітку і дають на руки бабі намісь дитини. Дїдо пригадує собі тимчасом, що він має родину і просить, щоби йому позволено привести її тут. Йому дозволяють і він виходить. В хатї настає тишина. Нараз чути плач — то їде родина мельника. Чути стукїт до дверей. — „Мож“ (herein). — Входить дїдо і приносить на плечах хлопця в лахмітю, якого в сїнях убрали; входить і баба і приносить малу дитину (кітку) на руках. Дїдо здоровить присутних: „Дай, Боже, гаразд, чесні газдове!“ — „Най дасть і тобі повен міх муки, бо видиме, маєш і дїточки!“ — „Тадь так, чесні людкове, я, видите, чоловік з дїтьми. На старость мя дїти присїли. Баба лиш єден місяць, як дїтину мала, айно не дивуйте ся, бо она не стара, лиш іскривала ся“. Звертає ся до бірова: „Прошу пана бірова, дайте ми квартїль (помешканє), бабі і дїтям!“ — Біров показує: „Еге, там в углї на припїчку“. — Дїдо веде туди бабу і дїти. Бабі каже прости куделю і дозирати дїти, а сам іде до млина молоти. Як змоллов, несе бабі миску муки (попелу), аби їсти варила. Баба бере збанок, наливає води в горнець і всуває до печі, але горнець вивертає ся і парить дитину. Дитина зачинає кричати: вар-вар-вар (баба тисне тоді кітку за хвіст). Перестрашений дїдо біжить до печі: „А што дїтинї, бабо?“ — „Попарилась!“ — „Йой-йой, солодка моя дїтинко, попарила тя біда!“ — Дїдо зачинає бити бабу в горб костурем, а баба хватає куделю і бє діда в горб. Настає величезний галас, а до того підсуває ся ще хто з присутних до кітки і зачинає її сильно потис-

кати за хвіст, аби вавкала. Врешті дід лапає дитину на руки і кричить: „Гой, люде, умирає дітина!“ Тимчасом баба бе далі і діда і дитину. Дідо розсерджується та й бух! дитиною в бабу. Баба починає толі втікати, дід біжить за нею, а присутні регочуться з комедії.

III. Жид, коза і цап. Біров: Коли не малисме щастя в мельниці, та починаймо инший гешефт. А што тепер в близькум, славнум вароші, в Пудилеші (розуміється найпідліїше село), є ярмарок, то пуйдеме і купиме козу і цапа і будеме мати хосен; коза буде давати молоко, а цапа заріжеме, та вонь тогди уладиме гостину. — На се годять ся всі присутні. Тимчасом — поки біров говорить — на дворі перебирають одного чоловіка за Жида, одного за козу, а одного за цапа. Жида вбирають у чорну плахту, буцім у кафтан і підперізують ремешем; борода в клоча, а пейси в загорненого волося перебраного (в Марамороші носять селяне довге волося), решту якого загортають під капелюх (клебан); у руки дають йому костур, а тонкий патичок у рот, намість люльки. Козу і цапа вбирають у білі гуні; вони накривають ними людей, що вдають звівів; в один рукав гуні встромляють кривий деревляний держак, який перебраний тримає в руці попад собою; на держак застромлюють козячу голову (штучну); із копачів роблять їй роги, з ложок уха, з клоча бороду, — Біров виходить на ярмарок, у хаті тихо. Чекають, доки він не верне з козою й цапом. В сінях чути голос: Ме-ке-ке! — Отворяйте двері! — Отворяють. — А што там? — Еге, цапа не могу загнати до хижі, імайте го! — А цап скаче і реве, що ледви заженуть його до хати. Та цап і тут боїть ся і хоче втікати. Чути знов: Ме-ке-ке! — В тім надводить Жид на мотузку козу, але й вона боїть ся, реве й не хоче йти за Жидом. Один чоловік підганяє козу і приспівує: Старий Мошко козу веде, ігі-ігі! — А Жид собі: Ізгубла би, чом не іде, ігі-ігі! — Тепер заходять до хати. Біров: По чесні газдове, я не лиш козу і цапа — ай і Жида за пастиря привою вам! — Відповідають: Дуже добрі! — Біров: Но, Жиде, та як ти хочеш козарити? — Жид: Я дуже добрий козар! Я на своїх ногах буду ходити, своїми очима буду дивити ся, своїм ротом буду кричати, своїми руками і палицев буду махати, своє їсти і пити, но ви будете ми платити. — Відповідають: Будеме. — Та што ми дасте? — Відповідають: Даме ти скору із цапа, як ся подре. — Жид: Тото мні мало, но дайте ми іщи і мясо з него! — Мясо нїт! Но, даме ти іщи і хвост та роги. — Жид: Та най буде, ци я збаю? — По сьому Жид починає пасти кози. Козу веде на мотузку, а цапа гонить — буцім то по скалах — на постіль, де сидять дівчата і живки, далі на піч, де сидять старі баби, що утікають перед цапом, бо боде. Всі присутні сміються. Жид сміється також, випускає з рук мотуз, а коза ревуци втікає на

двір. Жид біжить за козою, а цап побачивши се, починає теж бігти на двір. Жид хватає козу в дверях, бе костуром і кричить: Крі, іграти! — Коза починає танцювати по хаті, а цап побачивши се, і собі йде з нею в танець. Жид командує цапом і козою і показує, котру дівку цап, та котрого чоловіка коза має вибрати до танцю; але й чоловіки і жінки втікають перед ними. Розлючений жидівськими наказами цап бе його чолом, Жид кричить: ай вай — і втікає, а коза за ним.

IV. Грушка. Пор. дальше ч. X „Шийку бити“. Се та сама забава.

V. Головенька. Хлопці і дівчата сідають на лавки. Один із них запалює скінку і подає своєму сусідови, а сусід дальше по черзі, доки скінка не згасне. В кого скінка згасне, той — коли він хлопець — мусить цілувати дівчата, коли дівчина — хлопців. Забава тягнеться доти, доки всі не перецілюють ся.

VI. Ниточка. Хлопці і дівчата сідають на переміну побіч себе, при чім мусить бути паристе число. Один з поміж них бере в кулак тільки ниток, кільки є пар і один кінець нитки дає тримати хлопцеві, другий дівчині (не конечно сусідам); середину нитки тримає в пальцях, доки так не обділить усіх. Коли обділить, тоді випускає зі своєї жмені нитки, а пари, що тримають кінці одної нитки, цілують ся. Се повторюють кілька разів.

Дальші забави записані вже мною в Ворочові (Унгвар. стол.) від Пилипа Опаленика, 1896 р. Вони такі:

VII. Дідо. Йак сьа змёркне, та прийдуть хлопці, дьївки і старі льуди ід мерцьови. І кажут хлопці: Зрóbме дьїда! І попрóbсят уд газдїннї шáтьа і повéдуть до дрúгойї хїжі ўже котрóго ўберуть за дьїда. І вóзьме на сьа шáтьа повéрха тóго, шчо мáйє на сóбі, та нахпáуть солóми до тóго шáтьа, жє такий грубéзний!... І шáнку на ньóго зладьбать і вўса іс клóчя, начóрньать го чьáдом, шчо й не знáти, чий то пáрубок бóде. Та го вўсадьбать на пец, та зладьбать му кропїло і вóди до мїсочьки таї так му кáжуть — вун мáйє кóло сéбе двох инáшуў: Дьїду, гоў! — А вун кáже: Гоў! — А шчо рóбїш? — Гусакá пекў. — Та чьом сьа не пéчє? — Бо з ньóго масьть не тéчє. Не тэклá й не бóде, пóки онтóт лéгїнь, шчо óнди стóїїть, не поцїлўїє молодїцу оттутў. — А йак поцїлўїє, то дьїдо гóйкать: Пойїли сьа, поїїли, бодáж на ланцў сидьїли! — Так ўшїткїм лéгїньїм дасть цїлувáти, шче й старим дасьть і дьакóви, шчо чїтать, та сьа сьмїуть. —

VIII. Сусїда бавити ся. Закладўть у карїку дошкї, таї посьїдають сóбі ўсє, дьївки і хлопці, а ўсе йедєн хлопчїсько, дрúга дьїка, так сидьбать. А ў сєредїннї йедєн стóїїть лéгїнь с каньчухóм,

шчо ўплите із рушняка. Та прыйде ід дыўцы і каже: Ци лубиш того легіна? — Уна каже: Лублю. — Та поцылуй го. — Прыйде д другуй, друга каже, же не хоче. — Та чьом не хочеш? — Онтого хочьу, Василя, Івана... Тогды той, шчо при нуи сидиў, пуйде гет, а прыйде другий, та пак того поцылуйе. А той шчо с каньчухом, та ўсе ўдарить, йак не лубить. Так йде за шаром, тай довиуйе. Та так доўго сьа баўлять.

IX. Везти сіль. Покладуть дошку сэрек хіжі і посыдають малы хлопцы на тоту дошку, такі десьтирұчныі, ай бўлыі. Та тоты хлопцы суть дробы, а йеден другога закапчить попут плечи¹⁾, а дваіе сьа ўберуть за пануў, муцныі хлопцы. Та йеден продаіе суль, а другий купуйе пан, а чьотири стоіать ў сынбох красти суль. Та пан доганьать, же пудла суль, тот, шчо купуйе. А сесь, шчо продаіе, та каже, жебы коштоваў, ци солена (на сьліх). Так тот заіде ко́ло них, та поплуйе ііх, а уні ўшіткі тогды на пана спльууть. А ун потому заричьіть на них так: Е-е-е! А уні ўшіткі так са́мо заричьать, кұлько ііх йе, дробу. Потому уні сьа кладуть, дваіе панови, а тоты, шчо ў сынбох, покрадуть суль. Ухоплять за нōги та тьагнуть по землі, шчо голова му бйе по порозы. Натьагнуть го так, шчо вун йойкаць.

X. Шийку бити. Сплетуть собі ручыік доўгий на́ твердо та собі ў каріку сьадуць хлопцы по 15 до 20-ручыны. Меньший не йде, бо слабый, не годен бйти. А гұны засьонкають (запнуть) та обернуть тым ў зад, шчо бўло ў переды. Та йедного дадуть ў сьредіну хлопчыська, муцного та тогды лем ўшіткі атак чыньать: Шой, шой, шой... та йеден до другога даіе попуд гұны моўчыки шийку, а ўсе уймуць і бйуть того, шчо ў сьредыны та скоро дауть йеден до другога, абы тот не ўхватиў. Та не йеден дустане і пйадесьать на плечи, а йак ухватить собі, та ўже ун пуйде сысти, а тамтого бйуть.

XI. Лопатку бити. Йеден сьаде собі на кут, на прыпчыок, та му другий імить нōгу та му ўдарить дванацьать по нозы лопаток та-коў малоў лопаткоў, шчо гаэдыны завіають огень. Та йому сьаде на колына другий хлопчысько і вун йому так застелить рукамі очы, шчо не видать. А нōгу му пудоймуць та ўдарить му з до́лу по нозы лопаткоў хоть хто, та кажуть, абы ўгануў, хто го ўдариў по нозы, бо тот, шчо го ўдарить, вёрже лопатку на зёмлю. А ун кедь ўгане, та ўже

¹⁾ Трымае так із заду, що руки його стоять на грудях у того, кого тримае.

тот пуйде та сьаде там, та ўже того бйуть. А кедь не ўгане, то бйуть го доўго, шчыо вун йойкаць пак. Бйуть лопатку, кўлько майуть дьяку.

Паралелі: Отсе варіант забави, поданої під ч. I. Тому що в попереднім числі є деякі відмінні подробиці, як тут, то подаю оба числа.

Отсі забави протягають ся в пізну ніч. Колиж скінчать ся, тоді присутні відмовляють 3 рази „Отче наш“ і 3 рази „Богородице дїво“ за душу помершого, а опісля розходять ся домів, співаючи на відходнім іще одну з надрукованих висше пісень.

II. Рукописи з Бачки і Сриму.

А. Опис рукописів.

8. Рукопис Лікара.

Сей рукопис дістав я в Керестурі (1897 р.), від одного з тамошніх учителів, д. Лікара, від чого й даю йому назву. Він не має ні початку, ні кінця, надто перша картка його і одинайцята пороздирані так, що з них лишилися тільки половинки. Здається одначе, що з початку не багато в ньому бракує. На другій стороні першої захованої картки при титулі пісні подане число 6, по якому слідують інші порядкові числа пісень. З того можна б догадувати, що в рукописі бракує зовсім перші 4 пісні, з п'ятої заховалося три строфи (2—3 на 2 ст.). Чи багато карток бракує при кінці, того очевидно годі знати. Увесь рукопис має 36 карток (72 сторін), кварта. Походить очевидно з початку XIX ст. Писаний мабуть кількома руками, кирилицею. З початку письмо досить велике, полууставне, зближується далі до скорописи, а опісля переходить у малий полуустав, писаний виразно і, як видно, вправною рукою. Чорнило виблідло майже всюди. Декуди пробували переписувачі давати прикраси, особливо в ініціалах, але се не повелося їм зовсім.

Рукопис вистачений церковною мовою, тому одначе, що переписувачі не розуміли її добре, то поплутали багато слів так, що нерідко наслідком того виходять інші значіння речень. Цікаво, що майже всі пісні, які приходять теж у Богогласнику, мають тут такі зміни, що я вважав потрібним надрукувати їх тексти, щоби представити їх докладно. Деякі строфи в тих піснях попереставлювані, деяких бракує, деякі зовсім нові, інші знов значно позмінювані. Також поперемінювано декуди поодинокі слова на місцевий діалект, за чим мусіли піти зміни в ритмі і рими, наслідком чого повиходили пісні в новій редакції. Ось зміст цього рукопису :

1. (Конецъ четвертої строфи: З матками сѧ пожегнали, жарто не мали, ст. 1).
2. Пѣснь на Рѣжтво Хѣово. Поч. Витай дѣта малое, агна незловивое (2—3 строфи нема; ст. 2—3).
3. Пѣснь на Рождѣство Хрѣово. Поч. Нова радо[ст] стала (ст. 4). Пор. Богогл. ч. 13.
4. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. Поч. Предвѣчный родилсѧ под лѣти (ст. 5—6). Пор. Богогл. ч. 7.
5. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. —Поч. Дѣтатко сѧ намъ нѣродило (ст. 7).
6. Пѣснь на Рождѣство Хрѣво. Поч. Дивнаѧ новина (ст. 7—8). Пор. Богогл. ч. 8.
7. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. Поч. Всѧ жизици восплещитѧ рѣками (ст. 9—10).
8. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. Поч. Ангелъ пастирѣмъ мовилъ (ст. 10—11).
9. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. Поч. Скинѧ все златѧ ковчегъ завита (ст. 11—12).
10. Пѣснь на Богоявление Хрѣтосѧ. Поч. Йѡрдѣнъ рѣко оуготови сѧ (ст. 13—14). Пор. Богогл. ч. 35.
11. Пѣснь на Богоявление Хѣово. Поч. Криѣѧет сѧ владика во Йѡрдѣнѣ (ст. 15).
12. Пѣснь на Стрѣтѣние Хѣово. Поч. Богородице дѣво, оупованѧе хрѣтнаѧ номъ (ст. 16—17).
13. Пѣснь Бѣи на Благовѣщенѧе. Поч. Ликѣи днесъ Сиѡне (ст. 17—19). Пор. Богогл. ч. 113.
14. Пѣснь на цвѣтѧнѧю недѣлю. Поч. Радѣи сѧ сѣло дѣи Сиѡна (ст. 20—21). Пор. Богогл. ч. 52.
15. Паки на цвѣтеносѧе. Поч. Днесъ благодатъ насъ собѧрлетъ (ст. 21—22: бракуе строф. 2—5 і кінця).
16. Пісня на великѣдень. Бракуе початку першої строфи, друга зачинаѣть ся словами: Што ницѣте живаго, сѧ вѣщаши (ст. 22—24).
17. Перваѧ пѣснь великопоснѧ. Поч. Ѡ дѣвице прѣчистѧѧ (ст. 25—26).
18. Пѣснь великопоснѧ. Поч. Црѣю Хрѣте, пане мили (ст. 27—28). Пор. Богогл. ч. 47.
19. Пѣснь великопоснѧ. Поч. Марѧ пот крѣжемъ стала (ст. 28—29).
20. Пѣснь великопоснѧ. Поч. Трѣтаго днѧ сталъ створитѣль (ст. 29—30).

21. Пѣснь на велико(ѹ)дны четвертокъ. Поч. Южъ сѧ декретъ подписаетъ (ст. 31—32). Пор. Богогл. ч. 49.

22. Пѣснь прѣтой Бѣри. Поч. Бѣди восхвалена ѿ вснхъ родовъ земныхъ (ст. 33).

23. Пѣснь прѣтой Бѣри. Поч. Радѣи сѧ цѣце, наша застѣпнице (ст. 33—34).

24. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Дивны твоѧ тайны чѣла ави сѧ (ст. 34—35). Пор. Богогл. ч. 139.

25. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Вселеный свѣте, людіе страны (ст. 36).

26. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Ѣ мѣи дѣо чѣла (ст. 37).

27. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Рождество славно присно дѣвѣи (ст. 38). Пор. Богогл. ч. 92.

28. Паки на просецію. Поч. Маріе, родичко божѧ (ст. 39—40).

29. Пѣснь ѡпцѧ. Поч. Здравствуйте вси на многомъ лѣта (ст. 40).

30. Пѣснь [на] Оуспение прѣтой Бѣи. Поч. Ярухангели з неба пришли до Богородици (ст. 41—45).

31. Пѣснь на цвѣтнѣю недѣлю. Поч. Радѣи сѧ зѣло дщи Сиѡна (ст. 45—46). Пор. Богогл. ч. 52.

32. Пѣснь на Воздвиженіе Ч. К. Поч. Зѣмпировъ горнихъ Бѣи сѧ заклаетъ (ст. 46—50).

33. Пѣснь прѣтой Бѣи. Поч. Чистѧ Богородице (ст. 50—51).

34. Пѣснь на Сѣшествіѣ] Сѣаго Дѣа. Поч. Источникъ дѣовни (ст. 51—53). Пор. Богогл. 69.

35. Пѣснь на Превѣраженіе Гѣне. Поч. Велимъ гласомъ ис оужасомъ (ст. 53—55).

36. Пѣснь ко смертіи. Поч. Повичте ми, соловіе, правдѣ (ст. 55—57).

37. Пѣснь прѣтой Бѣци. Поч. Дѣво мати превѧгаѧ (ст. 57—59).

38. Пѣснь прѣтой Бѣци. Поч. Потъ твои покровъ приби-гаѣмъ, пречистѧ дѣо (ст. 59—60).

39. Пѣснь прѣсѣтой Бѣци. Поч. Исполни сѧ нѣо и земла (ст. 60—62). Пор. Богогл. ч. 137.

40. Пѣснь сѣомѣ Нѣколаю. Поч. Гори сладостъ искапайте (ст. 62—63).

41. Паки сѣомѣ Нѣколаю. Поч. Нѣколаю всѣтѣтею (ст. 63—65).

42. Пѣснь [на воскр]ісеніє Х. Поч. Всталъ панъ Хрѣтосъ з мертвихъ нѣк (ст. 66—67).

43. Пѣснь ѡ мѣченію Хрѣїмъ. Поч. Їсъ Хрѣтосъ крижовані (ст. 67—68).

44. Пѣснь Їсѣ слаткомѣ. Поч. Похвалѣ принеѣ слаткомѣ Їсѣ (ст. 69—70).

45. Пѣснь Василію великомѣ. Поч. Їзлиме сѣ благодатъ во оустнахъ твоихъ Ѡче (ст. 70—72, кінця бракує).

9. Рукопис Михайла Мункачія.

Сей рукопис назвав др. І. Франко рукописом Ф. Шовгоря (Апокріфи, II, ст. 195) на підставі того, що на окладинцї написано се ім'я подібним почерком до почерку текстів. Я не знаю, хто зладив рукопис — може й Шовгор — але я дістав його від М. Мункачія, тоді богослова (1897 р.) і від властителя даю йому назву. Рукопис представляє з себе досить обемистий зошит, оправний в текстуркові окладинки, звичайної вісімки. Папір звичайний, білий, полінований перепишувачем. З початку пагінації карткові, від 14-ої картки йде вже пагінація на сторони. Карток 10—12 бракує. Рукопис писаний зразу кирилицею, опісля скорописю. Від 152 ст. чисті картки до кінця. На останній картці і окладинцї відписаний уступ із якоїсь мадярської читанки чи христоматії — по мадярськи. На першій окладинцї такий напис: 1886 рокѣ шестаго ноке[мбра] ѣ Керѣ[стѣрк] двохъ забили, а двома спадали з[озъ] тѣрнѣ предъ крачѣньскимъ пѣща[немъ] на три тижнѣ. Страшно.... В кількох місяцях понаписувані імена ріжних осіб, очевидно як проба пера. Ст. 100—107 чисті. З сього рукопису надрукував дещо др. І. Франко (Апокріфи, II), що буде й зазначене далше. Зміст рукопису такий:

1. Уривок із якогось учебника географії, що починається словами: „Что разѣмнѣмъ подъ словомъ вселенна“? — уложений у формі питань і відповідей. Він обіймає картки 2—9. Кінця бракує. Замітний тільки своєю мовою, в якій мішається церковщина з місцевим діалектом.

2. Відривок божого листу, без початку, нічим не важний (ст. 13—15).

3. Благословъ домѣ. Поч. Ѡ прегоркое Їсѣса терпінніє (ст. 15—18).

4. Воздиханіє ко Богѣ. Поч. Ѡ Господѣ Їсѣсе назорейскі (ст. 18—19).

5. Писнь Пѣо[й] Богѣди на Бов[е]ден[іе]. Поч. Ко Соломо-
новой церкви жи са (ст. 20—23). Пор. Богогл. ч. 102.

6. Пѣснь прѣстой Богородици. Поч. ѿ пресвѣатаѣ царице,
помочнице наша (ст. 24—25). Пор. Богогл. ч. 150.

7. Пісня без титулу. Поч. Кѣдъ ше їсѣхъ Хрѣстъ на ньєко
внєбралъ (ст. 25—26).

8. Пѣснь Пресвѣтой Богородици. Поч. Мати дѣво наша,
пано Маріє (ст. 26—27).

9. Писнь прѣтой Бого[родици] [сѣ] поздравленієм. Поч. Витай
ѿ дѣво Маріє (ст. 27—28).

10. Пѣснь прѣ[стой] Богѣ[родици]. ѿходъ. Поч. З Богомъ
ѿстанъ ѿ Маріє (ст. 29—30).

11. Пѣснь ко прѣ[стой] Бого[родици] великопєсна. Поч. Ёй
любєзна матко, оу тнхъ велкихъ мѣкохъ (ст. 30—33). Пор. Апо-
крѣфи, II, ст. 237—239.

12. Пѣснь на Бовєденіє (нам. на Вознесеніє) Христова. Поч.
Иже совершиви смотреніє (ст. 34—36).

13. Писнь Бѣи на процесни. Поч. ѿ Мариа панѣ красна,
о Мариа, Мариа (ст. 37).

14. Божий лист. Поч. Ёна кнѣга, которѣ самъ Господъ
Богъ послалъ, рече (ст. 38—59).

15. Молитва. Поч. Дѣше Христова освѣти мене (ст. 59—60).

16. Писнь Бѣи на процесїи. Поч. ѿ Марїа панѣ красна,
о Марїа, Марїа (ст. 61—65). Пор. ч. 13, де подано тїльки три
перші строфы.

17. Найновше чѣдо, хторє ше стало 8 Ямерики 1886-го рокѣ
1-го маѣ. Поч. Ямерика є мѣсто найвєкшей несретѣ (ст. 65—67).

18. Писнь, паки о Ядами ї Ёви. Поч. Плакалъ са Ядам
прѣдъ раємъ (ст. 68—70).

19. Писня. Поч. Марїо, Марїо, красна ранѣша звиздо
(ст. 70—72).

20. Пѣснь страстна. Поч. Христє царю справєдливый (ст.
73—74). Пор. Богогл. ч. 48.

21. Єкзаниїє о зачатїи и рождестви пѣстия Бѣы и присно
дѣви Марїи. Поч. Богошѣци Іоакимъ и Яна (ст. 75—89). Др. Ів.
Франко опублїкував єю поему в Апокрѣфах, II, ст. 74—98 зі стар-
шого рукопису і повнїйшого. Перед єим „єкзаниємъ“ на ст. 75
такий напис: Боже, помози ми сїє дѣло благо почати и скєн-
чити. Ко има ѿца и ѿна сѣаго Дѣа, аминь. Молитвами Бого-
родици. Ёа кнѣга нарече са „Єрастєсловъ“ во славѣ єдино-
сѣвнїа, животворащия и нераздѣлния Троици, ѿца и ѿна

и святаго Дх̑а, во честь и хкалѣ честнаго и животворящаго креста и вснхъ святихъ и мое писанье роковотствѣюща от сотворенїа мїр[а] 7394, а штѣ [Христа] 1887-го.

22. Молитва святий Яни. Поч Перше вирѣю во єдинаго Бога Отца (ст. 89—90).

23. Сїм радостей Богородицї. Ст. 91—92. Пор. Апокрїфи, II, ст. 369—370.

24. Розмова Ісуса з матірю перед муками. Ст. 95—98. Пор. Апокрїфи, II, ст. 219—220. — На ст. 99 наведений початок оповідання про житє Ісуса: Кєдѣ шє Христосѣ і т. д. Пор. понизше ч. 29.

25. Божий лист, відмінний від попереднього і мовою і змістом (ст. 105—111).

26. Сон Богородицї. Поч. Ісєса Христа страсти в снї лєвили сѣ вили матєри єго (ст. 111—112; а тут одна картка нєнумерована, тому називаю її а).

27. Про 12 пятниць. Поч. Отѣ побєжнихъ людєй исєрани пости церковнї (ст. 112 а — 112).

28. Ради в часї громів. Поч. Коли идєшѣ, якѣ грємит (ст. 113).

29. Житє Ісуса (без кінця). Ст. 114—152. Ст. 114—132 і 135—151 надрукував др. І Франко. Пор. Апокрїфи, II, ст. 191—194, 194—196, 211—213, 213—218.

10. Рукопис М. Туринського. А.

За посередництвом д. Миколи Ерделї*) в Ліповацу (Сримська стол. Славонїя) дістав я в позичку чотири дуже інтересні рукописи

*) З д. М. Ерделїм познайомив ся я особисто перед двома роками у Львові, куди він приїхав із своєю донькою, бажаючи її примістити у тутешніх Василянок. Зараз по приїзді удав ся він до мене, маючи письмо від одного могого знайомого з Керестура і я давав йому потрібні інформації в його справі, які міг. Д. Ерделї забавив тут цілий тиждень і познайомив ся через мене з різними нашими людьми. При одній дискусїї на тему руськості Бачванців жартуючи сказав до нього д. Маковей: Що ви за Русини, коли ви говорите якоюсь мовою не подібною до руської? — На те відповів йому д. Ерделї, що таким висловом досить образив ся: То ваша бєшеда нє єє чїста руска, а наша оправдѣва руска! А опісля звертаючись до мене сказав: Паньє, як мї ешчі дахто пове, же ѡна нє Руснак, дораз будзем біц! — Наводжу сі слова на доказ сильної національної свідомості між нашими колонїстами-селянами (Д. Ерделї, як і Туринський — селяне, але дуже інтелїгентні, як у загалї більшість Бачванців).

від д. Михайла Туринського в Бачинцях (Срим, Славонія), що перше жив у Керестурі, матері руських осель у Бачці і Сримі. Як д. Єрделі, так і Туринському складаю на сім місці щирю подяку за те, що дали мені змогу використати ці рукописи.

Рукопис А має формат кварта і був оправний у шкіру, як видно з хребта, на якому останки її ще лишилися. Перехований він майже в цілості, бо з початку бракує з першої пісні тільки 23 вірші, далі є все. Рукопис має 224 ст. і містить 118 пісень, що всі понумеровані. З останньої картки, на якій був зміст співання, полишився ще невеличкий клаптик — майже четвертина картки. Увесь рукопис писаний одною рукою зразу похиленим, а далі звичайним полууставом, дуже виразним і читким. Написів нема ніяких у цілім рукописі, тому й не можна знати його походження докладно. В кождім разі написано його на полудни, бо на се вказують сліди бачванського говору. Малюнків, крім звичайних досить ініціалів, нема теж ніяких. Зміст його ось який:

1. Літанія до Богородиці. Початку бракує, є тільки вірші від 24—42. Вірші 24—25 звучать:

Маріє, тїла нашего исцїленіє,

Маріє, грѣховъ нашихъ ѡтпѣщеніє.

По кождім віршу повторяється сталий рефрен: Прѡ зѧ Іс Хрї. [Проси за нас Ісуса Христа].

2. Пѣснь на просѣцїю. Поч. Радѡи сѧ вселенаѧ похвало, лїлїѧ (ст. 2—4).

3. Пѣснь на покланіє челоуѣкомъ. Поч. Фалшиваѧ юностъ, зрадлива фортѡно (ст. 4—7).

4. Пѣснь на Оуспеніє пресѣтой Богородици. Поч. Ко Оуспеніє предѣстаетъ (ст. 8—10).

5. Пѣснь на Оуспеніє пресѣтой Бѣди. Поч. Ярѡхъангели з неба пришли до Бѣди (ст. 10—14).

6. Пѣснь на Оуспеніє пресѣтой Бѣди. Поч. Торжество днесъ вси воскликните (15—16).

7. Пѣснь пресѣтой Бѣди. Поч. Чистаѧ Бѣдице (ст. 16—17).

8. Пѣснь пресѣтой Бѣди. Поч. Бѣди восхвалена ѡт всїхъ родовъ земнихъ (ст. 18—19).

9. Пѣснь пресѣтой Бѣди. Поч. Богородице вѣрнимъ ѡбрана (ст. 19—20).

10. Пѣснь пресѣтой Бѣди. Поч. Радѡи сѧ црїце, наша заступнице (ст. 21—22).

11. Пѣснь пресѣтой Богородици. Поч. Рѡже сличнаѧ, дѣво сїла (ст. 22—23).

12. Пѣснь пресѣтой Богородицѣ. Поч. Дѣво мати прѣблагѣ (ст. 23—25).

13. Пѣснь пресѣтой Богородици. Поч. Дивни твоѣ тайни чистѣѣ ави сѣ (ст. 25—27). Пор. Богогл. ч. 139.

14. Пѣснь великопосна. Поч. Гю дѣвниче пречистѣѣ (ст. 27—29). Пор. Богогл. ч. 116.

15. Пѣснь великопосна. Поч. Марїѣ подѣ крижомѣ стала (ст. 30—33).

16. Пѣснь прѣстой Бѣдци Повчанской. Поч. Радѣи сѣ, Марїе, небесна царїце (ст. 34—36).

17. Пѣснь на рождество престой Бѣдци. Поч. Радѣйте сѣ вси людїе, дѣва сѣ раждаетѣ (ст. 36—38).

18. Пѣснь рождества Богоматере. Поч. Радость велїѣ нынѣ ави сѣ (ст. 39—40). Пор. Богогл. ч. 96.

19. Пѣснь на Воведенїе пресѣтей Бѣдци. Поч. Каѣ проница-етѣ, во црковѣ стѣплетѣ (ст. 40—41).

20. Пѣснь Богородицѣ похвалнаѣ. Поч. Чѣдна еси помощице, пречистѣѣ мати (ст. 42).

21. Пѣснь Оуспенїю пресѣтѣѣ Богородицы. Поч. Пречистѣѣ дѣво мати, небесна царице (ст. 43—44).

22. Пѣснь пресѣтой Бѣци на про[с]ѣцию. Поч. Бѣди восхва-ленна ти мати небесна (ст. 44—45).

23. Пѣснь пресѣтой Богородици. Поч. По[д] твой покровѣ пригибаемѣ, пречистѣѣ дѣво (ст. 45—46).

24. Пѣснь пресѣтой Бѣдци на просѣцию. Поч. Гюставѣѣ тѣ здрава, пречистѣѣ дѣво (ст. 46—48).

25. Пѣснь прѣстой Богородици. Поч. Исполни сѣ нѣво и землѣ (ст. 48—50). Пор. Богогл. ч. 137.

26. Пѣснь на Стрѣтненїе Хрѣто. На д пѣсни прїпик. Поч. Бѣе дѣво, оупованїе хрѣтианомѣ (ст. 50—52).

27. Пѣснь на Стритненїе Хрѣто. Поч. Свѣтло днесѣ ликѣймо (ст. 52—54). Пор. Богогл. ч. 40.

28. Пѣснь челоувѣкомѣ на покаянїе. Поч. Гори, гори, дѣше моѣ, ко творцѣ своему (ст. 54—55).

29. Пѣснь поклана. Поч. Помышляю ѡкланый азѣ (ст. 56—58).

30. Пѣснь великопосна. Поч. Христиане плачите (ст. 59—60). Се якѣсь вставна картка, написана иньшим письмом і на иньшїм паперї. Також порядкового числа нема при нїй. Через те даю я низше знов число 30 (з додатком а), щоби не переривати тяглости рукопису.

30 (а). Пѣснь покаѣннаѧ. Поч. Часъ оужъ, человекѣ, ѡ грѣховъ престати (ст. 61—63).

31. Пѣснь покаѣна каждаму человекѣ. Поч. Чшйте, людїе, трѣбѣ господню (ст. 63—65).

32. Пѣснь на всѧкъ день. Поч. Южъ йдѧ ск[в]апливе (ст. 65—68).

33. Пѣснь на Благовѣщенїе БѢроцк. Поч. Посланъ вьстѣ ѡрхѧнглѣ Гавріилѣ (ст. 69—71).

34. Пѣснь на Благовѣщенїе БѢцк. Поч. Ликшй днесъ, Сишнѣ, возиграйте горы (ст. 71—73). Пор. Богогл. ч. 113.

35. Пѣснь на Благовѣщенїе прѣтой БѢцк. Поч. Да прїидетѣ всемѣ мирѣ радостѣ (ст. 74—75). Пор. Богогл. ч. 111.

36. Пѣснь цвѣтоносїѧ. Поч. Радшй сѧ зѣло, дщи Сїѡнна (ст. 75—77). Пор. Богогл. ч. 52.

37. Пѣснь на цвѣтоносїе. Поч. Днесъ благодать насѣ собираетѣ (ст. 77—79).

38. Пѣснь великопосна. Поч. Црѣю Хрѣте, пане мили (ст. 79—81). Пор. Богогл. ч. 47.

39. Пѣснь великопосна. Поч. Южъ сѧ декретѣ подѣписѣетѣ (ст. 81—84). Пор. Богогл. ч. 49.

40. Пѣснь ѡ мѣченїю Хрѣвимѣ. Поч. Їсѣ Хрѣтосѣ крижовани (ст. 84—85).

41. Пѣснь ѡ страсти Хрѣтової. Поч. Ягнице ст[р]ачена, дшѣ зармѣчена (ст. 85—86).

42. Пѣснь великопосна страданїѧ Хрѣтова. Поч. Жалостѣ на крѣтѣ панѣетѣ (ст. 87—88).

43. Пѣснь ко Бгѣ ѡцѣ на страданїю Хрѣтовимѣ. Поч. О Бжѣ ѡче Ѳснн (ст. 88—91).

44. Пѣснь на великїй четвертокѣ. Поч. Повѣчѣ же ми, соловїе, правдѣ (91—93).

45. Пѣснь великопосна. Поч. Подѧкшймежѣ пнѣ Бгѣ (ст. 93—94).

46. Пѣснь великопосна. Поч. Яхѣ ѧ мѣка зармѣчена (ст. 95—96).

47. Пѣснь Воскресенїю Хрѣстовѣ. Поч. Веселте сѧ, радшйте сѧ, вси вѣкрїи (ст. 96—97).

48. Пѣснь Воскресенїю Хрѣтѣ. Поч. Радшйте сѧ, ликовствѣйте (ст. 98—99).

49. Пѣснь Воскресенїю Хрѣтѣ. Поч. Воскрѣсѣ Їсѣсѣ ѡ гроба (ст. 99).

50. Пѣснь Воскресенію Хрѣтвѣ. Поч. Їсѣ Хрѣтосѣ з мертвыѣхъ вѣстѣалѣ (ст. 99—101). Пор. Богогл. ч. 62.

51. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтово. Поч. Вѣсталѣ панѣ Хрѣтосѣ з' мертвыѣхъ ѿнѣк (ст. 101—102).

52. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтово. Поч. Весели нам(а) день днѣсѣ настѣлѣ (ст. 103—104).

53. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтово. Поч. Воскресѣ Їсѣ ѿ гроба, радостѣ велѣм (ст. 105—107).

54. Пѣснь страстна. Поч. Христе царю справедливый (ст. 107—111). Пор. Богогл. ч. 48.

55. Пѣснь страстна. Поч. Оуже Пѣлатѣ подписѣтѣ (ст. 111—114). Пор. з ч. 39 повисше.

56. Пѣснь страданіѣ Хрѣтѣ. Поч. Ѡ Іисѣсе пораненый (ст. 114—115).

57. Пѣснь Бѣрцѣ Повчанской. Поч. Ко твоей свѣтѣй иконѣ (ст. 115—116).

58. Пѣснь Богородицѣ. Поч. Подѣ твой покровѣ прибигаемѣ (ст. 116—119).

59. Пѣснь Богородицѣ. Поч. Воспойте согласнѣ (ст. 119—122).

60. Пѣснь на Воведеніе пресѣтой Бѣдѣцѣ. Поч. Величай дѣше моѣ пречистѣю паннѣ (ст. 122—123).

61. Молитва пресѣтой Богородицѣ. Поч. Пресѣвѣтаѣ Маріѣ, благословенѣм дѣво (ст. 123—125).

62. Пѣснь Їсѣ слѣткомѣ. Поч. Похвалѣ принѣсѣ (ст. 125—126).

63. Пѣснь великомѣченикѣ Гѣѡргію. Поч. Гойнѣ выхвалѣйте, вѣрныи воспойте (ст. 126—128).

64. Пѣснь на Вознесеніе Їсѣ Хрѣтово. Поч. Иже совершивый смотреніе (ст. 128—131).

65. Пѣснь на Вознесеніе Хрѣтово. Поч. Взыде Бѣѣ ко висоци горы (ст. 131—133). Пор. Богогл. ч. 68.

66. Пѣснь Ѡшестѣію сѣаго Дѣхѣ. Поч. Источныкѣ дѣховный (ст. 134—135). Пор. Богогл. ч. 69.

67. Пѣснь на Ѡшестѣіе сѣаго Дѣхѣ. Поч. Бѣѣ ко Сиѡнѣк (в) чѣдами сѣметѣ (135—136).

68. Пѣснь сѣомѣ Іѡанѣ Бѣсловѣ. Поч. Іѡна Богослова (ст. 136—138). Пор. Богогл. ч. 196.

69. Пѣснь ѣ. Іѡаннѣ Врѣстителю. Поч. Весели сѣ краснѣм пѣстини (ст. 138—139).

70. Пѣснь ѡпѣс Петрѣ и Павлѣ. Поч. Ѡргани играите (ст. 140).

71. Пѣснь Прѣвѣраженію Хрѣстовѣ. Поч. На Ѡлѣврѣк прѣвѣражѣм Їсѣ Хрѣтосѣ славно (ст. 141). Пор. Богогл. ч. 79.

72. Пѣснь на Превѣраженіе Гѣне. Поч. Веліим гласомъ и оужасомъ (ст. 142—143).

73. Пѣснь на Оѣсѣкновеніе чѣсныа главы(и) сѣго прѣрка Івана Крестителя. Поч. Человѣкъ небесный. (ст. 144—145).

74. Пѣснь на Воздвіженіе Чѣ Крѣта. Поч. Зѣмѣпировъ горныхъ Бѣга сѣ зѣмѣляетъ (ст. 145—148).

75. Пѣснь на Воздвиженіе Хрѣтво. Поч. Ѡ древо прѣвѣлаженое (ст. 148—149).

76. Пѣснь архангѣлѣ Михаилѣ. Поч. Хвалимъ тѣ вси сѣгодне (ст. 150—151).

77. Пѣснь сѣомѣ Індрию. Поч. Во всю зѣмлю изидитѣтъ (ст. 152—153). Пор. Богогл. ч. 168.

78. Пѣснь вѣмѣченици Варварѣ. Поч. Ѡ, Варваро, мѣченице (ст. 153—154). Пор. Богогл. 171.

78 а. Пѣснь ѧ на непорочное Зачатіе прѣсвѣтлѣ Бѣи. Поч. Всѣмирянѣ радость Іанна пѣвлетъ (ст. 155—156). Пор. Богогл. ч. 108. (Тут вставлені знов двѣ картки, писані тѣмъ самимъ почеркомъ, що попередно вставлена і містять три піснѣ, які відзначую буквами а, б, в, при ч. 78).

78 б. Пѣснь сѣитѣлю Хрѣтовѣ Николаю. Поч. Болшаго нѣтъ на зѣмли трона (ст. 156—158). Пор. Богогл. ч. 178.

78 в. Пѣснь сѣитѣлю Хрѣтовѣ Ніколаю. Поч. Ѡ свѣтѣкшій Ѡтѣче (ст. 158). Пор. Богогл. ч. 180.

79. Пѣснь сѣомѣ Николаю. Поч. Гори сладостѣ ископайте (ст. 159—160).

80. Паки сѣомѣ Николаю. Поч. Ніколае сѣитѣлю (ст. 160—163).

81. Паки сѣомѣ Николаю. Поч. Ѡ кто, кто Ніколаа любитѣ (ст. 163—164).

82. Пѣснь Бѣликомѣ Касилию. Поч. Ізлизѣ сѣ благодатѣ во оѣстнахъ твоихъ, ѡче (ст. 164—166).

83. Пѣснь всѣдневна покаана. Поч. Два расѣ ѡслѣпѣ, кто на смѣртѣ не памѣтаѣтъ (ст. 167—167). Пор. Богогл. ч. 229. По сѣому йдуть: Стихири Богородични поконнимъ, котори сѣ на великомѣ и на маломѣ (сѣ) погрѣбѣ спѣвають (ст. 168—172). На ст. 173—174 переписана знов подѣяка для тихъ, що відіроваджували тѣло до гробу, замѣтна своїмъ дѣялектѣмъ.

84. Пѣснь на велики погрѣбѣ. Поч. Плачѣ сѣ и оужасю сѣ (ст. 174—175).

85. И паки старомѣ человекѣ. Поч. Южѣ ми пришолѣ часѣ до гробѣ стѣпити (ст. 176).

86. И паки старомѣ чловѣкѣ. Поч. Юшѣ преселимъ сѧ ѿ вѣсѣ зо свѣта марнѣго (ст. 177).

87. И паки старомѣ члѣвѣкѣ. Поч. Заплатилѣ ѧ емѣ южѣ циломѣ животѣ (ст. 178).

88. Сього числа бракує, нема одначе слѣду, щоби звѣден видерто картку. Мабуть переписувач помилив ся тѣльки при пагінаций.

89. Пѣснь на погребѣ младенцемѣ. Поч. Ѣ немилостиваѧ смерте, што емѣ ти прекинулѣ (ст. 179—180).

90. И паки младомѣ на погребѣ. Поч. Прелестѣ диявола Іадама прелестила (ст. 180—181).

91. Пѣснь дѣтнини малой. Поч. Прекрасна єсѣ ѧрѣ (ст. 181—182), На ст. 183—185 поміщені: Їромоси на Рождество Хрѣтве.

92. Пѣснь на Рождество Хрѣтве. Поч. Глава во вѣшнихъ Бгѣхъ, воспойте людѣе (ст. 186).

93. Паки на Рождество Хрѣтве. Поч. Ёгда придетѣ конецѣ вѣка (ст. 187—188).

94. Паки Рѣ Хрѣтвѣ. Поч. Шедше трѣ црѣ (ст. 188).

95. Паки Рѣж. Хрѣвѣ. Поч. Ликѣй днесѣ, Ѓіѡне (ст. 188—189).

96. Паки на Рѣж. Хрѣтве. Поч. Ёси ѧзыцы восплещитѣ рѣ-камни (ст. 190).

97. Паки на Рѣж. Хрѣтве. Поч. Предвѣчни родилъ сѧ по лѣти (ст. 191—192). Пор. Богогл. ч. 7.

98. Паки на Рѣж. Хрѣтве. Поч. Вѣдѣ Бгѣхъ, вѣдѣ творецѣ, же мирѣ погнелетѣ (ст. 192—193). Пор. Богогл. ч. 5.

99. Паки на Рѣ. Хрѣтве. Поч. Ыггѣлѣ пастиремѣ мовилѣ (ст. 193—194). Пор. Богогл. ч. 26.

100. Паки на Р. Хрѣво. Поч. Ёнтай, дѣтѧ малое (ст. 194—195).

101. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтве. Поч. Марѣѧ дѣва намѣ породила (ст. 195—196).

102. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтве. Поч. Ѓинѣ вѣжи сѧ намѣ народилѣ (ст. 197).

103. Пѣснь на Рожд. Хрѣтве. Поч. Крикните ѧггѣли на небеси согласно (ст. 198—199).

104. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтве. Поч. Ё день вѣжѧго нарождѣна (ст. 199—200).

105. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтве. Поч. Бгѣхъ предвѣчни народилѣ сѧ (ст. 201—202). Пор. Богогл. ч. 27.

106. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтве. Поч. Дивнаѧ новина (ст. 202—203). Пор. Богогл. ч. 8.

107. Пѣснь на Рѣ. Хрѣтѣ. Поч. Ёй паненка миленаго сына
(ст. 203—204).

108. Пѣснь на Рѣ. Хрѣтѣ. Поч. Гори сладость искапайте
(ст. 204—205). Пор. ч. 79 повнеше.

109. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтѣ. Поч. Гдѣ сѧ спѣшишь, Іѡсифѣ,
карзо ск[в]апливе (ст. 205—206).

110. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтѣ. Поч. Нова радость стала (ст.
206—207). Пор. Богогл. ч. 13.

111. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтѣ. Поч. [Во] Ыфлѣеми тайна сѧ
взавила (ст. 207—208).

112. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтѣ. Поч. Ёкїниа всезлатаѧ, ковчѣхъ
завита (ст. 208).

113. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтѣ. Поч. Гди Хрѣтѣ Ёспителѣ мал
сѧ народити (ст. 209—210). Дальше йдуть: Ёрмоси на Богоавленїе
(ст. 210—213).

114. Пѣснь на Богоавленїе Хрѣтѣ. Поч. Ёѡрданѣ рѣко оѹго-
тови сѧ (ст. 213—215). Пор. Богогл. ч. 35.

115. Паки на Богоавленїе Господнѣ. Поч. Крещаеѣ сѧ вла-
дика во Ёѡрданѣ (ст. 215—216).

116. Паки на Богоавленїе Гдѣнѣ. Поч. Ё Галилеѧ Хрѣтѣ ко
Ёѡрданѣ (ст. 216—217).

117. Паки на Богоавленїе Гдѣнѣ. Поч. Хрѣтѣсѣ Гдѣ свѣтит сѧ
(ст. 217—218).

118. Пѣснь Ядамова. Поч. Гдѣ Бѣѣ Ядама (ст. 218—219).
Дальше до ст. 224 йдуть рїжні ёрмоси.

11. Рукопис М. Туринського. Б.

Отсей рукопис неоднотайний. З початку (ст. 1—20) і при
кінці (ст. 189—208) приліплені картки якогось сїрого, бібулястого
паперу, середина писана на звичайнім, трохи вже пожовклім папері.
Формат рукопису — мале кварто, але висота його менша, як ши-
рїна, через що рукопис набирає виду кантички, які звичайно дру-
кують у таких форматах. Окладинки заховані ще добре. Письмо не
всюди однакове, але писане мабуть одною рукою, тільки раз пиль-
нїйше, другий недбальше. Рукопис не дуже інтересний для нас, бо
головна його частина — се вїмки з євангелїй, в яких глави, за-
чала і вн. писані кивоваром. Вони тягнуть ся від ст. 21—123, по-
чїм слїдують „изасненїѧ“ євангелїй — частинами; по кождїй ви-
ясненїй частинї слїдує ще коротке „хрїстїанское оученїе“ та „пра-

ковчине“, але вони незамітні теж нічим. Від ст. 191—197 подані поученя Христа грішникам на спасене, виголошені буцїм із хреста. При кінці говорить ся про прихід Христа. Цїлий рукопис має отже 208 ст., але ними покористаємо ся тут тільки в дуже незначній частинї. Зміст сього рукопису такий :

1. Ялфавитъ дѣховни (ст. 2—9).
2. Сон Богородиці і божий лист (ст. 10—16).
3. Пѣснь страстна. Поч. Пий любезна матко (ст. 17—20).
4. Євангелїя з виясненнями „хрїстїанскими“ та „нравосчєнїями“ (ст. 21—189).
5. Поуки Христа грішникам для спасеня (ст. 190—197).
6. Ї страшном пришествїи Ісѣа Хрѣта (ст. 198—208) з додатком: Размишленїє ѿ г҃енѣ ѿгнєной.

12. Рукопис М. Туринського. В.

Отсей рукопис, писаний рукою Туринського, має формат кварта звичайного аркушевого паперу. Оправний в дуже сильні, грубі окладинки зі шкірою на хребті. Написів нї прикрас не має ніяких. Як видно з титулової картки написаний він у Керестурі 1888 р. Усіх записаних сторін звичайним полууставом є 187; дальше йдуть чисті картки, а при кінці поданий зміст пісень. На початку бракує одної картки (третьої), через те й нема цілої другої пісні. Остатня пісня в рукописї нескінчена, з незаписаних карток видно одначе, що переписувач мав намір її закінчити. Рукопис інтересний особливо через те, що в ньому пробиваєть ся новий вплив на літературу Бачванців, а власне сербський, який замітний теж в устній літературі. Зміст рукопису такий :

1. Писнь перваѣ на просєцию. Поч. Марїє, родичко божїа (ст. 1—4).
2. Писнь 2 на просєцию. Поч. Радѣи сѣ вселєнаѣ похвало (ст. 4, дальше нема). Се лїтанїя, як і попередня, що має тільки три перші стихи.
3. Пісня на Успенїє. Титулу нема, але строфи не бракує ніякої. Поч. Прѣчистаѣ дѣво мати, невієсна цѣцє (ст. 7—8).
4. Пѣснь на Оуспенїє (в ориг.: сїє) прѣти Богородици. Поч. Во Успенїє прѣдѣстаетъ (ст. 9—11).

5. Писнѣ на Ѥспеніє прѣто Богоѣци. Поч. Ярхангели з неба
пришли до Богородици (ст. 11—15).
6. Писнѣ 6. На Ѥпие прѣтой Бѣци. Поч. Радѣйте сѧ ангеломѣ
лики (ст. 16—19). Пор. Богогл. ч. 121.
7. Писнѣ 7. На Ѥснїє прѣтой Богородици. Поч. Торжество
днєсѣ вси козкланкниме (ст. 19—21).
8. Писнѣ прєсватой Богородици. Поч. Чистаѧ Богородице
(ст. 21—22).
9. Писнѣ прєсватон Богородици. Поч. Ёставай тѣ здрава
(ст. 22—25).
10. Писнѣ 10. Приходѣ со ѡпѣстѣ. Поч. Ё Богомѣ ѡстанѣ
ѡхѣ Маріє (ст. 25—27).
11. Писнѣ 11. Поздрѣ[вленї]є Дѣви Марин. Поч. Ёнтай о дѣво
Марїє (ст. 27—29).
12. Писнѣ прєсватой Богородици. Поч. Мати дѣво наша
па[н]но Марїє (ст. 29—31).
13. Писнѣ прєсватой Богородици. Поч. Марїє, Марїє, ран-
ша звиздо (ст. 31—34).
14. Писнѣ прєсватой Богѣци. Поч. Ёелени ските, людїє страни
(ст. 34—36).
15. Писнѣ прѣтой Богѣци. Поч. Бѣди восхвалєна ѡ вснхѣ
родокѣ земнихѣ (ст. 36—37).
16. Писнѣ прѣтой Боѣци. Поч. Дѣво мати прєвлагаѧ (ст.
38—39).
17. Писнѣ прѣтой Богѣци. Поч. Богородице вирнихѣ ѡборона
(ст. 40—41).
18. Писнѣ прєстой Бѣродици. Поч. Радѣ сѧ, Марїє, небєсна
царице (ст. 41—44).
19. Писнѣ прѣтой Бѣци. Поч. Ё прєсватѧ царице (ст. 44—
46). Пор. Богогл. ч. 150.
20. Писнѣ прѣстой Боѣци Повча[нскої]. Поч. Ё Марїє повчан-
ска (ст. 46—47).
21. Писнѣ прѣсѣй Богородицї. Поч. Матко кожа и сина (ст.
47—49).
22. Писнѣ Богоро[дци] Повч[анскої]. Поч. Марїє сватѧ
Богородице (ст. 49—51).
23. Писнѣ прѣтой Богородици. Поч. Повчє граде весєли сѧ
(ст. 51—53).

24. Писнь на [Воведе]ніе прѣтой Боѣи. Поч. Соломоновой церкви ави сѧ (ст. 53—57). Пор. Богогл. ч. 102.

25. Писнь на Во[веде]ніе прѣой Бѣи. Поч. Величай душе моя, пречистѣю пан[н]ѧ (ст. 57—58).

26. Писнь прѣтой Богородици. Под. Дѣво мати преблагая. Поч. Ѣ мати дѣво чистая (ст. 59—61).

27. Писнь прѣой Богородици. Под. Нова радость стала. Поч. Дивна твоа тайни (ст. 61—63). Пор. Богогл. ч. 139.

28. Писнь пресѣтой Богородици. Поч. Архангелъ Гавриилъ принесъ гласъ Маріи (ст. 63—65).

29. Писнь на Рѣстко пѣой Бѣи. Поч. Радуйте сѧ вси людие (ст. 65—68).

30. Писнь Богородици. Поч. Я певаймо писмици (ст. 69—72).

31. Писнь прѣтой Богородици. Поч. Хрѣстіане по всемъ свитѣ пойте весело (ст. 72—74).

32. Писнь прѣой Богородици. Поч. Хвалень Ісусъ Маріѡ (ст. 75—76).

33. Писнь прѣой Богородици. Поч. Ѣ пресѣла Маріѡ (ст. 77—81).

34. Писнь на Рожко Богородици. Поч. Свите велии и приеми (ст. 81—84).

35. Писнь на Успеніе Богоро[дици]. Поч. Троне вишни днесъ двигни сѧ (ст. 84—88). Пор. Богогл. ч. 120.

36. Писнь на Рѣж. прѣтой Боѣи. Поч. Радость велиа ави сѧ (ст. 88—90). Пор. Богогл. ч. 96.

37. Писнь прѣой Богородици. Поч. Ѣ Маріе, панѣ красна (ст. 90—94).

38. Писнь пресѣтой Богородици. Поч. Царя влагаго царици (ст. 94—97).

39. Писнь на Вове[деніе] Богоро[дици]. Поч. Каж пронцаетъ (ст. 97—99).

40. Писнь прѣой Боѣи. Поч. Радѣй сѧ, Маріе, небесна царѣи (ст. 99—103). Пор. ч. 18 повисе.

41. Писнь [на] Рожко Бого[родици]. Поч. Радость велиа нынѣ ави сѧ (ст. 103—104). Пор. ч. 36 повисе.

42. Писнь прѣой Богородици. Поч. Исплни сѧ нево и земля чѣдесъ твоихъ царице (ст. 105—107). Пор. Богогл. ч. 137.

43. Писнь великопосна. Поч. Царю Хрїсте, пане мили (ст. 108—110). Пор. Богогл. ч. 47.

44. Писнь великопосна. Поч. Южъ сѧ декретъ подъписѣтъ (ст. 110—114). Пор. Богогл. ч. 49.

45. Писнь ѡ мѣненїю Хрїстовимъ. Поч. Їсѣсъ Хрїтосъ крижовани (ст. 114—115).

46. Писнь ѡ страсти Хрїстовой. Поч. Ягнице стачена (ст. 116—117).

47. Писнь ѡ страданнїи Хрїстовомъ. Поч. Жалостъ на крестѣ панѣтъ (ст. 117—119).

48. Писнь [ѡ] страданнїю Хрїстовімъ. Поч. ЃѢ Божѣ ѡче небесни (ст. 119—123).

49. Писнь на велики четвѣтокъ. Поч. Повичъ же ми, соловїе, правдѣ (ст. 123—125).

50. Писнь великопосна. Поч. Подѣкѣмъ-шъ панѣ Богѣ (ст. 125—127).

51. Писнь великопосна. Поч. Яхъ ѡ матка зармѣчена (ст. 128—129).

52. Писнь ѡ страданнїи Хрїстовомъ. Поч. Хрїсте царю справдливїи (ст. 129—133). Пор. Богогл. ч. 118.

53. Писнь ѡ страданнїи Хрїтвимъ. Поч. Оуже Пилатъ подписѣтъ (ст. 134—137). Пор. ч. 44 повисше.

54. Писнь ѡ страданнїи Хрїстовимъ. Поч. ЃѢ Їсѣсе поранени (ст. 137—138).

55. Писнь великопосна. Поч. Марїѡ подъ крижомъ стала (ст. 138—143).

56. Писнь великопосна. Поч. ЃѢ дѣвице пречїстѡ (ст. 144—146). Пор. Богогл. ч. 116.

57. Писнь великопосна. Поч. Хрїстиѡне плачїте (ст. 147—149).

58. Писнь ѡ страсти Хрїтови. Поч. Йїѡ любезна матко, оутїхъ великихъ мѣкохъ (ст. 149—154).

59. Писнь покаѡнаѡ. Поч. Часъ оужъ, челоѡичѣ, ѡ грѣховъ прѣстати (ст. 154—156).

60. Писнь покаѡна каждамъ. Поч. Чѣйте, людїѣ, трѣѡѡ господню (ст. 157—159).

61. Писнь на Рождѣѡ Хрїтѡ. Поч. Дѣнь божѡго нарождѣѡ (ст. 159—161).

62. Писнѣ на Рѣжд. Хрістова. Поч. Марїа дѣва намѣ породила (ст. 162—163).

63. Писнѣ на Ро[ждѣство] Хрістова. Поч. Богъ и Господь всего свѣта (ст. 163—171).

64. Писнѣ на Рѣо Хрістова. Поч. В аслѣхъ лежить (ст. 172—174).

65. Писнѣ на Рождѣс. Хрістова. Поч. Радостѣ сѧ намѣ заклаеѣтъ (ст. 174—176). Пор. Богогл. ч. 31.

66. Писнѣ на Рож. Хрістова. Поч. Радѣйте сѧ вси людїе (ст. 176—177). Пор. Богогл. ч. 30.

67. Писнѣ на Рож. Хрістова. Поч. Цвѣтѣ мислени днесѣ сѧ родитѣ (ст. 178—179). Пор. Богогл. ч. 12.

68. Писнѣ на Рожд. Хрістова. Поч. Народзело ше намѣ пахолатко (ст. 180—181).

69. Писнѣ на Рож. Хрістова. Поч. Христосѣ роди сѧ (ст. 181—185). Пор. Богогл. ч. 9.

70. Писнѣ на Рождѣо Хрістова. Поч. Сѣтъ костока косѣм звизда аснаа (ст. 185—186).

71. Писнѣ на Рож. Хрістова. Поч. Шѣдше трїе цари (ст. 186—187), без кінця.

13. Рукопис М. Туринського. Г.

Отсей рукопис рїзнитъ ся від иньшихъ головно тим, що записаний самою прозою з виїмкою поеми про „зачатїе и рождество“ Богородицї. Визначуеѣ ся також тим, що значна його частина списана чистим бачванським диялектом, хоч в ѣ уступи в церковній мові. Він становить велику книжку зі звичайного паперу, кварто, оправну в сильні і грубі окладинки. Усїх сторін 358. Хоч рукопис містить рїзнї статї, то на титуловій картцї його стоїть такий напис: **То сѧ толкованни страсти Господа Ісѧ Христа. Писалѣ Тѣрински Мїхалѣ, житель керестѣрски. Писани сѧ акаґара дръгого, докончѣлѣ фѣврѣара штернастаго, по наши рокѣ 1888.** Рукопис зладжений дуже старанно, виразним письмом, полууставом. Написів нї прикрас не має нїяких. Зміст його отсей:

1. Сон Богородицї і божий лист (в угро-руських рукописах вони звичайно приходять разом). Ст. 3—13.

2. Присвѣята малої дитини Христови (ст. 14).

3. Про сьв. Івана і хрест Ісуса (ст. 15—27).

4. О страсти Христова[й] (ст. 27—229). Се цілий роман про муки Христові, зложений з трьох окремих частин. В першій і третій частині приходять епізоди, що випередили страсти, або наступили по них. Друга частина — се самий опис страстей. Представлене річ дуже гарне і богате на апокріфічні подробиці.

5. Ї страшномъ пришествіи Ісуса Христа (ст. 229—241).

6. Размишльєніє ѿ гнѣнъ ѿгнѣной (ст. 242—247).

7. Благословѣ домъ (ст. 247—252).

8. Бездыханіє ко Богу (ст. 252—254), два, перше і друге.

9. Винчованьє сѣй Дѣви Маріи (ст. 254—260).

10. Єѡа кнѣга, которѣю самъ Гдѣ Богъ послалъ (ст. 260—281). Се знов божий лист, тим разом без сну Богородиці.

11. Вѣѡмок із божого листу, що зачинаєть ся словами: Рече Господь синомъ израилевимъ (ст. 281—284).

12. Молитва Богородици. Поч. Помани о всемилостива (ст. 284—286).

13. Ї жѣтѣмъ сѣѡухъ ѡтецѣ. Єказаніє, како претѣрпи Христосъ ради спасѣніа нашего (ст. 287—292). Се оповіданє Христа про його муки сьв. Пафонтію. Вичисляєть ся в ньому, кѣлько Христос дістав ударів і кѣлько мав від них ран.

14. На празники пресвѣтѣмъ Бѣродици трѣба ше моудѣцѣ (ст. 292—296). Се — сѣм радостей Богородиці, які надрукував уже др. І. Франко (Апокріфи, II, 369—370), тільки в иньшій редакції.

15. Три чуда Богородиці, виняті з якоїсь книжки. Тут подані чудо 6, 8 і 27 (ст. 296—299).

16. Молитва пресвѣтой Богородици. Поч. Ї пресвѣтѣмъ и пречистѣмъ и благословѣнамъ прѣсно дѣѡѣ Маріє (ст. 300—305).

17. Молитва 2 пресвѣтой Богородици. Поч. Пресвѣтѣмъ Маріє, благословѣнамъ дѣѡѣ (ст. 305—307).

18. Єказаніє ѿ зачатїи и ѿ рождѣствѣи прѣстѣмъ Бѣи и прѣсно дѣѡѣ Маріи (ст. 307—348). Се та сама поема, що її надрукував др. І. Франко (Апокріфи, II, 84—98), на жалѣ нескѣнчѣна, як і попередѣя.

19. Єпоменъ кични Кѣстѣрски (ст. 350—355). Се хронѣка важнѣйшихъ подѣй керестурськихъ і иньшихъ. Вона починаєть ся рокомъ 1746, кінчѣть ся 1894.

20. Тут на одній сторінці (358) уложена порівняна табѣля арабськихъ, церковнихъ і римськихъ цифр; останнѣ не поданѣ всюди вѣрно.

Вѣемки з сѣого рукопису будуть опублікованѣ пізнѣйше.

14. Рукописи Юрія Манойла (А, Б, В).

Від д. Юрія Манойла, дяка в Керестурі, дістав я три рукописи, які містять у собі відривки писаних викладів в унігварській препарандії (семінарії). Літературної вартости вони не мають, тому застановляти ся ближше над ними не буду, мають одначе історичну вартість, як докази руських викладів у тій середній школі, по чім давно вже сліди поросли травою. Перший з тих рукописів (А) містить науку арифметики (кусник); писаний дрібним полууставом, рукою Івана Манойла, діда Юрія, бувшого дякоучителя у Квасові, Берегської столиці. — Другий рукопис — се відривок із педагогіки. Він писаний в унігварській препарандії 1875 р. д. Ю. Манойлом. — Третій рукопис, що містить відривок науки про „образованіє чувствованій“ всякого роду, писаний теж в Унігварі, батьком д. Ю. Манойла.

Б. Тексти.

99.

Р. Х. Ч. 92

Слава во вѣшнихъ Богу,
Воспойте людіе,
Днесъ Христосъ раждаєть ся
И пеленами повиваєть ся
Богъ правдиви, агнецъ незлобиви.

Царіє днесъ шествуйте,
Христу дари даруйте ;
Пастиріє свирайте,
Пѣснь нову воспивайте
Со ангели и со архангели.

И ви, гори, возиграйте днесъ съ нами,
Дебри и кедри веселите ся!
Камень Мойсей порази,
Воду людемъ источи.
Камень от гори отсиче ся,
Христосъ от Дѣви намъ роди ся,
Жизнь всѣмъ приведъ и напаяєть.

И вы, гори и холми,
Возиграйте со нами ;
Дебри ѣ кедри селнія !
Ліванъ гори прослави ся,
Воздвигайте ся, вси веселите ся.

Марія днесъ повиваєть,
Спаса Христа намъ раждаєть,
Емануила єго нарицаєть.

Богу во Троици буди от насъ хвала,
Божіей Матери на небеси слава ;
На небеси и человекъ буди поклоненіє
И умиленіє.

100.

Р. Х. Ч. 93.

Єгда придетъ конецъ вѣка,
Богъ от Дѣви народи ся,

Спасти хотѣй челоуѣка,
 Самъ челоуѣкъ яви ся ;
 За презѣлну свою благодѣть,
 Воспріялъ естъ нашу слабостѣь,
 Даби возвеличилъ насъ.

Пой, Адаме, ликуй Сво, се бо плодъ вашъ прорастане,
 Изъ Гесеа свято древо во вертепѣ процвѣте.
 Миръ, врагъ, похотѣь истреби ся,
 На семъ древѣ умертви ся,
 Крѣпостію божества.

Прочъ отиди печаль всяка,
 Да воспріѣмъ мы міру,
 Разжени ся темностѣь, мрака,
 Днесъ возсия свѣтъ міру,
 Хотѣй всѣхъ насъ просвѣтити,
 Освятити самъ своею кровію.

Срадуйте ся вси намъ лѣса,
 Зеленте ся вы дресеса, вѣтви земнаго круга,
 Спасъ бо пріѣде обновити
 И всяку тварь обдарити
 Щедротами своими.

Умъ въ похвалу восперите,
 Благодушествующе уста въ пѣснехъ отверзите,
 Тайно ликовствующе чистимъ сердцемъ и удеси,
 Всѣми чувствами и тѣлеси
 Славословите его.

101.

Р. X Ч. 95.

Ликуй днесъ, Сіоне, возиграйте горы,
 Согласит ся труба со ангелски хори ;
 Красно процвѣтайте,
 Весь міръ наполняйте — кедри лѣванскія.

Сотеемъ ся купно отъ конецъ всѣи цари,
 Царскія несите со собою дари,
 Небо свѣтилами,
 Земля же цвѣтами — славно украси ся.

Гавріиль приносить благодать новую,
 Духъ святы осѣнилъ Дѣву пречистую :
 А зачнеши сына
 От Духа єдина — дѣвою породишъ.
 Ісусъ имя єму будетъ наречено,
 Архангелскимъ гласомъ дѣвѣ извѣщено
 Спасетъ міръ
 От преисподнаго ада — силою божества.
 Первый Адамъ из рая изгнанъ чрезъ невѣсту,
 Второй Адамъ Христосъ чрезъ дѣву пречисту,
 Изъ земнаго края
 Адама до рая — прійдетъ воздвигнути.
 Мы же что за сіє принесемъ невѣстой ?
 Мзду небесной и земной царицѣ
 Должны будемъ дати,
 Что от насъ пріяти — въ даръ себѣ изволитъ.
 Богу честь и хвала, да будетъ во вѣки,
 Возгласитъ трубы и вси человѣцы ;
 Марія отгуду,
 Прослави ся всюду — безъ грѣха зачата.

Паралелі : Записки, т. XVII, ст. 96.

102.*)

Р. X. Ч. 96.

Вси языцы восплещите руками,
 Яко Христосъ избавитель есть с нами.
 Во Вифлєсмѣ Іудейстѣмъ роди ся,
 Яко отрокъ пеленами пови ся.
 Пастиріє во цѣвницахъ¹⁾ свиряють,
 Хвалу Богу рожденому воздають.
 Тріє цари от Персиди придоша,
 Смирну, злато²⁾ и кадило дадоша.
 Ангелъ во снѣ Іосифу сказуєтъ,
 Гдѣ ся Иродъ со воинствомъ готовитъ.
 Да убієтъ несквернаго младенца,
 Прежде вѣчна и всѣхъ тварей первенца.

*) Р. VIII. Ч. 7: 1) цимницахъ ; 2) ливанъ, смирну.

Востань скоро, Іосифе, во Єгипетъ побѣжи,
Рожденому смертію послужи.

Да погубить во Єгиптѣ ідоли¹⁾,
Иже быша дїаволу создани.

За то сниде Бога слово предвѣчно,
Да сокрушить вся ідоли конечно.

И погибнетъ вся сыла ихъ во преки,
Да царствуєтъ Христосъ Богъ нашъ во вѣки.

Паралелї: Р. VIII. Ч. 7.

103.*)

Р. X. Ч. 100.

Витай дѣтя малое,
Агня незлобивое!

Днесъ во Рождестви твоємъ,
Вси согласно ликуємъ.

Радуєм ся, веселим ся днесъ во рождествѣ твоємъ,
Радуємо ся, веселимо ся, яко с нами Богъ**).

Небо росу испусти,
Земля травовъ прорасти.

Ангели пѣснь спѣваютьъ,
Богу честь, хвалу воздають.

Богъ от дѣви³⁾ рождени,
Грѣхъ Адамовъ зглаждени.

Труба, труби трубите,
Рожденаго хвалите.

Тріє цари кланяють⁴⁾,
Трои дари давають.

Давидъ в гусли вдаряєтъ,
Рожденаго вихваляєтъ.

А ты, вертепе, украси ся,
Земле южъ не смути ся.

Слава во вышнихъ спиваютьъ,
Богу честь, хвалу здавають.

Паралелї: Р. VIII. ч. 2.

1) болвани; 2) да.

*) Р. VIII. Ч. 2: 3) Богу Отцу от дѣвѣ; 4) клякають.

**) Сї чотири стрічки повторяють ся по кожій строфіці.

104.*)

Р. Х. Ч. 101.

Марія дѣва нашъ породила
Квѣтокъ райски пожаданий,
Которо[го] свѣтъ оплаканий
З давна пожадалъ.

Во Вифлеєми, в¹⁾ Давидомъ доми,
Панъ натъ папы раждаєт ся
И пеленами повиваєт ся
Барзо убогими²⁾.

Котрого³⁾ небо не вомистило,
Земля его вомигсила,
Же ся на ней народила
Божія слава.

Ієсей заснулъ,
Квитокъ заквѣтнулъ;
Давидъ в гусли удараєтъ.
Же ся уже⁴⁾ исполняєтъ — его пророчество.

Мойсей вѣщаєтъ и розсказуєтъ,
Яко Богу честь давати.
За Месію его мати,
Емануила, Израїля⁵⁾.

Царіє пришли,
Честь єму дали,
Яко Богу и царєви,
Небеснихъ силъ цесареви — барзо спичную.

И мы пойдѣмо,
Честь єму даймо,
Отрочаткови малому⁶⁾,
С чистой паны⁷⁾ рожденому — Ісусу Христу.

Же ся народилъ,
Насъ увеселилъ,
Нехъ му будєть честь и хвала,
Но всемъ свитѣ процвітала — на вики виновъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 62.

*) Р. XII. Ч. 62: 1) в — нема; 2) убоги; 2) которого; 4) уже — нема; 5) Израїля — нема; 6) малєшкому; 7) панѣ.

105.

Р. X. Ч. 102.

Синъ Божи ся намъ народилъ,
А насъ грѣшнихъ вислѣбодилъ.
Витай сину Божий, витай.¹⁾
Витаймежъ го сполу вшитки,
Спиваючи ему писмї.
Народило ся намъ дѣтя красно,
Свитло яко слонце ясно.
Марїа, панна пречиста,
Породила Ісуса Христа.
Ангели намъ раду дали,
Бїсме его привитали.
Народилъ ся намъ избавитель,
А нашъ мили откупитель.
Йоанъ Креститель тебѣ прешолъ,
А ті єсъ самъ на свѣтъ пришолъ.
Прсроцы намъ раду дали,
Бысме Христа вихваляли.
Хрисге пресъ твоє славне нарощеня,
Дай намъ грѣховъ отпушеня.

106.*)

Р. X. Ч. 104.

В день¹⁾ божого нарощеня,
Весело люде, благо вамъ буде,
Хвалу Богу заспиваймо,
Весело всюде.
Ангель пастиремъ такъ звѣстоваль,
Же ся народилъ, насъ увеселилъ,
Краль Иродъ ся зафрасоваль,
Дѣти побити далъ.
Били, сикли, мордовали
Сроги²⁾ катове, власни збойцове,
Крічать дѣти³⁾, плачуть матки
Кирваве, сердечне.

1) Сей приспів повтараєть ся по кожій строфіцї.

*) Р. XII. Ч. 61 : 1) день ; 2) стройни ; 3) дѣтки.

От перси ихъ отривали и растинали¹⁾,
 Рици рев малихъ²⁾,
 З матками ся пожегнали,
 Жаль то не мали.

Знакъ кирваве, слези виливають
 Плачливе матки о своихъ дѣти,
 Лежать збити баранкове,
 Якъ в полю снопки.

Руки матки заламують,
 Власи таргають и омлѣвають,
 В небо гласи пробивають,
 Сердечне плачуть.

Рахѣль панѣ такъ рекнущи³⁾,
 Потѣхи не малѣ, праве умиралѣ,
 Патряючи на своихъ дѣти⁴⁾,
 Тяшко умлѣвалѣ.

Охъ, Ироде окрутиѣку,
 Велика⁵⁾ то вина, же твоего сина
 Между дѣтми забитого⁶⁾,
 Што за причина.

Хіѣль єсь⁷⁾ т[р]афити⁸⁾ на Ісуса, сина божого,
 Але ти єго не викоренишъ
 С кралецтва⁹⁾ єго,
 Бо небо єго и земля єго¹⁰⁾.

Паралелї: Р. XII. Ч. 61.

107.

Р. X. Ч. 107.

Ей паненка,
 Миленого синка
 Намъ породила,
 Обвинувши до ясличекъ єго єсть
 Спій, моє дѣгятко, [положила.
 Мале пахолятко!
 В немъ ся тѣшила,
 Такъ му співала.

Волъ и оселъ на него дихали,
 Такъ му рыкали:
 Король нашъ, панъ нашъ, лежить
 Такъ го витали, [между нами,
 Тежъ и немовлятко,
 Различни пташатка
 Єму співали
 И выхваляли.

1) распинали; 2) ризи не мали; 3) рекнуши; 4) на свого сина;
 5) велка; 6) между дѣтками на забитохъ далѣ; 7) єсть; 8) трафити;
 9) кралецтва; 10) додано ще: и сей свить єго.

Котрый своей великой милости,
 Тое учинилъ,
 Послалъ сына своего з небесной
 Абы насъ спаслъ. [высоты
 Котрый от нарожденья,
 Жадне потѣшеня
 Не малъ нашъ мили,
 Христосъ едини.

Протошъ и ми, разумне створиня,
 Ёго витаймо,
 Ёго славне нарожденья
 Чтїймо и вихваляймо.
 Тешъ Отцу небесному
 На насъ ласкавому
 За дари дякуймо и ему служмо
 Во вѣки вѣковъ аминь.

108.

Р. Х. Ч 108.

Гори сладость искапайте,
 Все людіе возиграйте;
 Вифлємъ веселитъ ся,
 К тебѣ дѣва приблизитъ ся.

Цяря ти иматъ родити,
 Дѣвою лаки пребити:
 Гори сладость искапайте,
 Все людіе возиграйте.

Богъ во вертепѣ раждаеъ,
 Волъ и оселъ послушаеъ.
 С [свя]той же дѣви народи ся
 И з нея воплоти ся,
 И во тѣло облече ся.

Се свѣтъ во тмѣ просвѣти ся,
 Намъ животъ и путъ яви ся.

Слонце во нощи напинаеъ,
 Свѣтъ той и намъ просвѣщаеъ;
 Звѣзда царемъ луно водить,
 Ёгда на вертепѣ приходитъ.

Ліванъ, злато, дайте смирну,
 Честь воздайте царю смирну;
 Царіе дари южъ носѣте,
 Рождшему ся поклоните.

Царіе дары южъ приносятъ,
 Рожденаго они просятъ:
 Дадѣмъ и ми величїе,
 Несѣмъ жертву и пѣніе.

Невидимому,
 Во тріехъ персонахъ єдиному,
 Горы сладость искапайте,
 Все людіе возиграйте.

109.

Р. Х. Ч. 109.

Где ся спѣшишь, Іосифе, барзо скапливе,
 Чемъ ту соби не отпочивеши в шопѣ щасливѣ?
 До Єгипту утѣкаеши,
 А спокою ту не маєши — вигнанный.

Єгипетъ тебе очекуеъ, крушитъ болвани,
 Послѣшай ся з отрочать въ єгипецкихъ страни,
 Изъ Марію, з матку єго,
 Пану двору небеснаго — въ єгипецки страни.

О, Ироде окрутнику, прочъ ся такъ журишь,
 А пре дѣти вифлємски чемъ такъ барзо смутишь?

Кровъ невинну виливаєши,
 Христа убити жадаеши — якъ діаволь.

Рахилъ плачетъ чадовъ своихъ и нарикаєть,
Вифлеемъ тежъ смутнимъ гласомъ велми волаєть — дѣтки умливають.

110.

Р. Х. Ч. 113.

Гди Христосъ Спаситель малъ ся народити,
И в яслехъ на слами малъ зиму терпити,
Исаия пророкъ явно пророкуєть
И сина божого Мануиломъ називаєть :
Се дѣва, рече, юшъ породи сина,
Богомъ избраная Марія єдина,
Ты єси невѣста презъ мужа названа,
За всихъ Бога моли, о мати упримна.

И ми тя, Маріє, вшитки вихваляємъ,
И сина божого от тебе витаємъ :
Витай сину божий, витай, много нарождени,
Изъ неба на землю от Бога послани.

Прото, хрістіяне, добро памятайте,
Новорожденому поклонте ся ;
Люди синъ божи волаєть,
Бы насъ рачилъ сподобити,
З Богомъ отцемъ и духомъ царствовать.
Зачалъ ся в чистотѣ,
Народилъ ся в радости :
Радуймо ся, веселмо ся,
Ісусъ Христосъ, Спаситель нашъ, народилъ ся.

111.*)

Р. Х. Ч. 103.

Крикните, ангели, на небеси согласно,
Вы людє на землѣ пойте пѣсни прекрасно.
Царіє вдарте в струни,
Возиграйте князи в труби,

*) Р. Ш. Ч. 9:

Крикиѣте, ангели, от небесъ согласно,
Вы, людє, на земли пойте пѣсни прекрасно.
Царіє, вдарте въ струны, виграйте князи в трубы,
Христосъ раждаєт ся, славѣте, языци разумѣйте,
Яко с нами Богъ.**)

Слава во вышнихъ Богу, ангелы гласять,
Хвалу сину дѣвѣ, дары приносять.

Пастыріє бѣжат кунно єдин по другому,
Взєвши в руцѣ баранка, несут до Вѣфлеєму.

**) Сей приспів повтараєть ся по кожій строфіі.

Христось раждаєт ся, славите,
 Язици разумыйте яко с нами Богъ.¹⁾
 Пастиріє бижать скоро, єдинъ по другому,
 Взявши в руки баранки, идуть до Вифлєєму.
 Пастиріє заграли рожденому в пѣщали,
 Царіє от востока кланяют ся со дары.
 Аврааме, не сомнѣ ся и Ісаакъ синъ твой свободи ся,
 Христось во Вифлєєми днесъ от дѣви роди ся.
 Пойми нинѣ, Гедеоне, твоє руно, святочє,
 Христось з дѣвы роди ся, всю тварь к себѣ прівлече.
 Пріиметъ силу дамаскову и плинъ самарінскую,
 Побиждаєтъ вси власти, князи моавитскія.
 И мы вынѣ прійдѣмо, дари Христу дадѣмо,
 Ливанъ, смирну и злато, будетъ от насъ приято.

112.*)

Р. Х. Ч. 94.

Шедше тріє цары,
 Ко Христу со дары,
 Иродъ ихъ пригласи,
 Гдѣ¹⁾ идуть, вопросы.
 Отвѣщаша єму :
 Идемъ къ²⁾ рожденому.
 Къ³⁾ рожденому идите,
 И мнѣ возвѣстите.
 Азъ шедъ поклоню ся,
 Пред царемъ смирю ся,
 Новорожденому,
 И царю нашему.
 Звѣзда идеть чуднѣ⁴⁾,
 Съ востокъ на полудне ;
 Камо звѣзда предста⁵⁾,
 Тамъ обрѣли Христа.

Тріє царіи пришли,
 Даръ Ісусу внесли,
 Ливанъ, злато, смирну,
 Отдали безмѣрну.
 Поклонше ся Богу,
 Пути пошли другу ;
 Съ радостію поють,
 Славу Богу воздають.
 Ангелъ имъ вѣщаєтъ,
 На путь⁶⁾ наставляєтъ :
 Инимъ путемъ⁷⁾ идите,
 Ко Ироду не ходите.
 Пришли въ страны своя,
 Христа славословя,
 Чають въ небѣ быти,
 И съ нимъ на вѣкъ жити.

Паралелі: Р. XII. Ч. 71.

Пастыріє възграли, рожденому восклицали,
 А царіє от востокъ кланяли ся со дары.
 Слава Богу отцу, котрый нам послалъ
 Сына своего єдинородного, збавленіє намъ далъ.
 Сподоби нас, Христе, весело здѣ празновати,
 Богоявленія ти всѣмъ дочекати.

1) Сі чотири стрічки повтаряють ся по кожій строфіці.

*) В Р. XII. Ч. 71 є такі відміни: 1) гди; 2) ко; 3) ко; 4) чудни; 5) преста; 6) путь; 7) дальше пісня нескінченна.

113.

Р. X. Ч. 111.

Вифлєсми тайна ся взявила,
Гди пречиста Дѣва породила,
Во яслехъ на слами, не жь¹⁾ полатѣ,
На твердой зими изъ бидляти.

Которому в неби херувими,
Ангели и вси серафими,
Служать непрестано пѣснь поюще,
Святъ Господь саваофъ глаголюще.

Теперь ту на земли днесъ яви ся,
Изъ Маріи Дѣвѣ воплоти ся.
Дѣва досто[й]ная совершити,
Будущаго гнѣва выкупити.

От востока тріє цари приходяють,
С подарунки к нему приношають;
Ливанъ, злато, смирно приношають,
Якъ царю и Богу отдавають.

114.

Р. XII. Ч. 63.

Богъ и Господь всего свѣта,
Послѣдняя уже лѣта;
Духа свѣта воплотил ся,
От Маріи народил ся,
Нашъ избавитель.

У вертепи вифлєсмстѣмъ,
Междъ народомъ юдейстѣмъ,
При Августѣ вѣлителю,
Всей вселенѣ властителю,
И кесарю.

Той бо посла велѣніє,
Исполняя хотѣніє,
Хотя зрѣти явленнюю,
Въласти своєй вселеннюю,
Да убит ся.

Писалъ о томъ Киринею,
Владѣющу Сирією;
Тогда спѣшно идяху,
Во градъ каждо свой течаху
Написати ся.

Шелъ Іосифъ с Марією,
Суще юже неправдою;
Егда приспи къ Вифлєсму,
Приспиху же дніє сему
Рожденому.

И породи та младенца,
Христа Бога и первенца,
Бога роди превичнаго,
Для живота нашъ вичнаго,
Дѣва чиста.

1) Нам. вѣ.

Тамо бяху пастиріє,
Младіє же и старіє;
Ти остадѣ¹⁾ ту ноцѣ бдяще,
Свирили же свирающе
И играюще.

Явѣ славу Христа зряху,
Пѣснь ангелску вси слушаху;
Страхомъ биша одержими,
Но ангелъ ста между ними,
Утѣшая ихъ.

И рекши к нимъ: Небойте ся,
Вси ви ниѣ устройте ся,
Ити спешно къ Вифлѣсму,
И к новому днесъ бдему,
Христа зрѣти.

И абие ускориша,
Млада Христа купно зриша,
Поклонѣ ему яко Богу,
Должин дали, по премногу
Радую ся.

Се бо Христосъ народі ся,
Имже радость умножи ся;
Нынѣ по миѣ вси грядите,
Рожденому честь дадите,
Не медлите.

И се звѣзда на востоци,
Писаная во пророцихъ,
Яви себе свитозарно,
Триємъ царемъ волкомъ²⁾ явно,
Необычно.

Сію егда они зрили,
Не прес тоту бити миѣли,
Аще въ жизни расстаяху,
Мислѣ єдну вси прияху,
По ней пѣти.

Ишли купно къ Вифлѣсму,
В далшу страну незнаєму,
Богомъ суще направлени,
Звиздою же наставлени
Во Іудею.

Въ Іерусалимъ гдѣ приспиша,
Тамо звѣзди не узриша,
Ибо тая от нихъ скрилась,
Рождшаго ся всимъ розгласила,
Трема царма.

Яко тия тамъ искаху,
Яви у всихъ вопрошаху:
Гдѣ рождей ся царъ іудейскій,
Въ странѣ сей єврейскої,
Всимъ намъ рците.

То слишавши скверни Иродъ,
Таже и вѣсть жидовски родъ,
Зило сему дивѣша ся,
И вси купно чудиша ся,
О глаголемъ.

Собра Иродъ священники,
И людскія³⁾ вся книжники,
О нѣмъ о семъ глаголаше,
О Христѣ всихъ вопрошаше,
Гдѣ родит ся.

Родит бо ся въ Вифлѣсми,
Въ Давидовомъ племі,
Писаша бо намъ пророци,
Ими учимъ єй отроки,
Да вси читають.

Тогда Иродъ гнѣвъ сокривше,
Отай волхви пригласивше,
О времени извѣстити,
Егда и азъ имамъ знати,
Глаголаше.

1) Нам. осталѣ; 2) волхвомъ; 3) юдскія.

Шедше нині къ Вифлеему,
И спитайте о младому,
Рождшему ся дѣтяти,
Бгда и азъ имамъ знати,
Поклоню ся.

Они царя послушавше,
Во Вифлеемъ ноть свой вземше.
И се звизда уже бяше,
Паки ихже предваряше,
Ихъ ведущи.

Достихжеи же Вифлеема,
Звизда та имъ би знаема,
Явно надъ домоу тѣмъ стала,
И младенца показала,
Гдѣ лежаше.

Волсви зряще сію вину,
И ушедше у храмину,
Увидѣвши тамъ младаго,
Христа Бога повитаго,
Поклонъ дали.

Сокровища вси отверзше,
В них же дари драги вземше,
Предъ нимъ купно вси припали,
Яко Богу честь давали,
Достойную.

И абіе вистиша ся,
От ангела явиша ся,
Инимъ путемъ во свояси,
Всиже паки в тия часи,
Отыдоша.

Тогда Иродъ зазорливи,
Аки звиръ немилостиви,
Зрящи себе укорена,
От волхвовъ тѣхъ посрамлена,
Въ ярость прійде.

Въ Вифлеемъ сій вся повисти,
Посла онъ врагъ дѣтъ нѣбити,
Дво лѣтъ и нижае,
Христа бити тамо,
Окаяниый.

Но Богъ свише призираяй,
И младенца сохраняяй,
Соблуд сего отрока,
Рождшаго ся безъ порока
Гриховнаго.

Не пусти онъ на рани,
Но во єгипетской страны,
Іосифу сказаль ити,
До умертвия тамъ бити,
Иродова.

Сія вчинилъ вседержитель,
Рода вичного соблюдитель,
Да от темнаго же всяки родъ
Некелнаго рода волни
Вчинить.

Къ сему нині притецемо,
Похвалная вси рцемо,
Зашлетъ его явлену,
Дадимъ хвалу преславлену,
Во вѣкъ вѣка.

Нова радос[т] стала, яко в небѣ хвала,
Надъ вертепомъ звѣзда ясна свѣту осіяла.

Где Христосъ родил ся, з дѣвы воплотил ся,
Якъ человекъ пеленами убоги повил ся.

Которому цари великіє дари,
Ливанъ, смиру отдавали, златомъ покладали.

Пастушкове з ягняткомъ пере[д] тымъ дѣтяткомъ,
На колѣна упали, ему ся кланяли.

Давидъ о немъ смѣльне виграваетъ,
Гоїне на всѣхъ струнахъ удараєтъ, Бога вихваляетъ.

Ангели спѣвають, во вишнихъ волають,
Якъ на небѣ такъ на земли покой повѣдають.

И мы тешъ спѣваємъ, когда оглядаємъ,
По Марии рожденаго, Бога предвѣчнаго.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 13. — Вертеп Г. Галагана (К. Старина 1882, IX) ч. 4. — Коляди і щедрівки, Львів, 1900, ст. 22—23. — Коляды, Львовъ, ст. 31.

116.

Р. VIII. ч. 5.

Дѣтятко ся намъ народило,
Вшитокъ свѣтъ увеселило.

Три кралеви приходяли,
Трой му дари давають.

Взяло на ся чловеченство,
Что значило его боство.

Принесли му дари за то,
Миро, кадило и злато.

Позналъ его волъ и осель,
Што былъ небесни посель.

На то, Боже, начина,
Веселите ся вшитокъ створиня.

Святу Тройцу визнаваймо,
Богу честь и хвалу отдаймо.

117.

Р. XII. ч. 68.

Народзело ше намъ пахолятко,
Ей, ей лелію, пана Марію, панъ
[Хрістосъ*).

Яки же му поясъ даме?

Яке же му мено даме?

Учимъ же го окупаме?

А дзе же му посцель даме?

В ослечкохъ на слами.

У водички у студеной.

А хто же го витаць будзе?

А до чого же го обвиеме?

Тріє цари к нему придуть,

До пеленкохъ, до шматочкохъ.

И вони го витаць буду.

*) Сей приспів повтаряєть ся по кождій стрічці.

118.

Р. Х. Ч. 117

Христось Господь свѣтит ся,
 Всему міру явви ся,
 Пришедъ от Галилея :
 Га, га, га, пришедъ от Галилея.

Азъ крещаю водою,
 По мнѣ грядеть Христось,
 [С] хрісмомъ, благодатію.
 Гу, гу, гу, [с] хрісмомъ, благодатію.

На Йорданъ ко Іоану,
 Сыну Захаріину,
 Крестити ся от него :
 Го, го, го, крестити ся от него.

О Іоане предтече,
 Славный божій пророче !
 Моли за насъ грѣшныя :
 Га, га, га, моли за насъ грѣшныя.

119.

Р. Х. Ч. 116

От Галилея Христось ко Йордану,
 Глашаше пророку, пророку Іоану :

Простри руку, пророче, косни ся версѣ,
 Создателя своего и моли всіхъ.

Крещенія прося, ижъ не вѣдѣ грѣха,
 Сей естъ баранокъ божій, наша потѣха.

Гласъ с небесе слишаше синъ мой любими,
 Образъ носяй голубины.

На Йордану вѣдѣ царицу,
 Во божестви единомъ, нераздѣльную.

Крещему ся во Йорданѣ вси восплещимо,
 На во гласнихъ пѣвнѣхъ вси заспиваймо.

Слава Богу во тройци, вси викричаймо,
 Надъ Йорданъ явлену ся, Боже, поклонъ отдаймо.

Христе Боже явлей ся, ижъ насъ просвѣтилъ,
 Ту на земли падонѣ¹⁾ жити сподоби.

Церковъ свою сохрани, неподвижимъ от ницѣ,
 Племени кровъ необориму.

Рачъ, Христе, здорити (?) тебѣ спѣвати,
 Во[с]танія бо твоего всимъ дочекати.

¹⁾ Зам. падолѣ.

120.*)

Р. X. Ч. 26.

Богородице Дѣво, упованіе христіаномъ,
Покрый, соблюди и спаси на тя уповающихъ.

Богоносне Симеоне, приди подими Христа,
Бго же роди дѣвая чистая Марія(мъ).

Подъемлетъ рукама старецъ Симеонъ,
Содѣтеля закону и владiku всехъ.

Пріемлетъ на руку старецъ Симеонъ,
Иже вся съдержашаго рукою своею.

О дщи Фануилева, прійди, стани съ нами,
И благодари Христа спаса, сына божія.

Анна цѣломудренная провѣщаваеъ страшная,
Исповѣдуеъ Христа творца небу и земли.

Не старецъ мене держитъ, но азъ того,
И то от мене отпущенія проситъ.

Не старецъ мене держитъ, но азъ старца держу,
Иже рукою содержу всяческая.

Старче, прійди весело, на стрѣтеніе Хрістово,
И радуй ся, прійми владiku и зиждителя твари.

Неспостижимое естъ¹⁾ содѣянное о тебѣ,
Ангеломъ и человекомъ мати, Дѣво чистая.

Чистая голубице, нескверная агнице,
Агнца и пастиря приносятъ во церковъ.

О, Христе, всехъ царю, побѣду на враги,
Вѣрному си рабу, царю нашему, даруй.

Трисіятелнаго²⁾ тріюбогаснаго божества,
Благочестно да похвалимъ.

Богородице Дѣво³⁾, міру благая помощнице,
Покрый и соблюди от всякия⁴⁾ нужди и печали.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 12.

*) Р. VIII. Ч. 12: 1) естество; 2) воста слава трисіятелнаго; 3) в мѣсто нынѣ дѣво; 4) всякия.

121.*)

Р. X. Ч. 27.

Свѣтло днесъ ликуймо¹⁾, псалми восклицаймо²⁾,
 Бога отца створителя у всіхъ вихваляймо³⁾.
 Же намъ далъ благодать пребити⁴⁾,
 Со синомъ своимъ єдинимъ всимъ намъ⁵⁾ кралевати.
 Старче, прійди весело на стритеніє Хрістово,
 Поклонь отдай Ісусу Хрісту и Маріи пречистой⁶⁾.
 Подіймо⁷⁾ рукама творца всего свѣта,
 Нехай и насъ благословить на многая лѣта.
 Голубица чиста, Марія пречиста,
 Во цѣрковъ вѣносить пана⁸⁾ Ісусъ Христа.
 Вѣрнихъ воспойте, духовно играйте,
 Створителя вѣсего свѣта, Бога, прославляймо⁹⁾.
 О Христе, всіхъ царю, вишнихъ господарю,
 Рачь намъ тоє даровати, в неби царствовати¹⁰⁾.
 Со святими лики и ангелскими хори,
 Бысмо могли пребивати во спонскомъ дворі.
 Тебе вихвалати, свѣтъ Господь спѣвати,
 Тебе Бога во тройцѣ єдинаго знати¹¹⁾.

Паралелі: Р. I. Ч. 5. — Богогласникъ. Ч. 40.

122.**)

Р. XII. Ч. 55.

Марія подъ крижомъ¹⁾ стала, жалошне²⁾ плакала,
 Гди на смерть сина своего смутне позирала³⁾.
 Серцемъ умливала, усти страпленими,
 Ко сину жалошне мовить предъ вшиткими⁴⁾.

*) Р. I. Ч. 5: 1) ликуйте; 2) восклицайте; 3) всімъ прославляйте; 4) на землі перебути; 5) насъ; 6) и матери єго; 7) подійми; 8) приносить во цѣрковъ панна; 9) створителя, своего Бога, прославляйте; 10) перебувати; 11) тебе, Бога єдинаго всегда во тройци знати.

**) Р. VIII. Ч. 19: 1) крѣжемъ; 2) жалосне; 3) жалосне патрила; 4) ся строфка і дві дальші звучать так:

Сердцемъ землянымъ (?) вздыхала, усти страпленими,
 Так то к своєму сину мовить ту гнетъ предъ вшиткими.

Ахъ сину мой наймиленши, якъ барзо високо
Висишь на крестѣ распяти, от мене далеко.

Ни тя на крежу распятимъ достати не могу,
Ни у твоимъ утрапленю спомочи не могу.

Веденъ билъ есъ от Анаша, ко Каяфашови,
Укрижованъ и оплюванъ, оданъ Пилатови.

Пилать го далъ невинаго Жидомъ распаленимъ¹⁾,
Баранка пониженaго, аки звиремъ лютимъ²⁾.

На муку велику и на смерть престрашну,
От Жидовъ всехъ проклятихъ тебе осуждену³⁾.

Руци твои пресвяти на крестѣ растягнули,
Ноги сполу в едно в гвоздами прибили.

Ребра твои пресвятии копиемъ пробии,
Кровъ и воду сердца твоего сяту испустили.

Пресвятое тило твое такъ барзъ скатовали,
Штири тисящъ и пять ранъ велики задали.

Одежди пресвятии ис тебе сторгали,
Якъ изъ разбойника злаго, Жидове невірни.

Остатное слово твое: Жажду, дажд ми пити!
Оцетъ и желчъ донесли ти, Жидове прокляти.

Остатную горкостъ тоби трунку, сину, дали пити,
Бо ти имъ далъ во ихъ нуждахъ святовъ мановъ жити.

Отъслужили ся ти, сину, за твою угоду,
Же ши имъ не далъ искапати якъ быдломъ в голоду.

Матки, котри синовъ своихъ двоихъ, троихъ маєте,
Кетъ⁴⁾ вамъ в нихъ еденъ зомере, як барзо жалите⁵⁾.

Ахъ мой сину наймиленшый, висишь на крѣжу распяти,
Такъ барзо високо, от мене далеко.

Такъ же и я тебе не могу, Ісусе, дося[г]ти,
Анишь тобѣ, мой синочку, не могу спомогти.

1) злореченымъ; 2) баранка великоночнаго яко вилкомъ строгимъ; 3) строфок 7—14 нема в сѣм рукописі; 4) гдижъ; 5) нарѣкате; дальше йде строфка, якої нема в Р. XII:

Терасъ я смутна мати, якъ я не маємъ нарѣкати,
Не маючи лемъ одинаго и того имамъ стратити.
Остання строфка — що йде за сею — рівна 18 стр. Р. XII.

Ахъ я смутна matka того сина маю,
С котримъ во великимъ жалю днесъ ся разлучаю.
Якъ же я мамъ плащаницею тѣло покрити,
На високимъ крижу цюлованя дати.
Боже отче з високости, рачъ же ми то дати,
Абимъ могла синомъ моимъ сполу погребъ мати.
Ахъ сину мой на милейши, моли отца своего,
Би мя рачилъ слободити жалю великого.
И по онимъ великимъ жалю приялъ до свитлости,
Где з нимъ буду пребивати сполу во радости.
Прошу тебе, Христе царю, рачъ мнѣ даровати,
Бимъ пребивалъ во царстві твоємъ со всеми святими.
До тей радости вичней, ясней, неконечной,
Намъ отъ початку свѣта в небы сготовано.
И всіхъ наминають, хрістіяне мили,
Бисме вси на семъ свитѣ животъ полѣпшали.
Молим ти ся Богу с плачемъ ай с чистимъ серцемъ,
Ближнихъ своихъ миловати, нищихъ ратовати.
Нищихъ ратовати пре Бога живаго,
Кажди памятали, же есъ приказалъ.
Бели исполнимо, хрістіяне мили,
Тогди ми вступимо пресятої коруни.
Хрісте пресъ твоє умученя, дай намъ гриховъ отпущеня,
Бисме могли вихваляти, со ангели ликовати.

Паралелї: Р. VІІІ. Ч. 19.

123.*)

Р. X. Ч. 46.

Ахъ я matka зармучена, что мамъ учинити?
Мой синъ смерть окрутне рачилъ подступити.
Пойдемъ, плакати будемъ надъ его ранами,
Сина своего премиленого омиемъ слезами.
Онъ в заградѣ на молитви кривави поть¹⁾ вилялъ,
Аби тяшки и окрутни грѣхи наша омѣлъ.

*) Р. XII. Ч. 51: 1) плоть.

Корунованъ, поличкованъ, синъ мой наймиленшій,
Оцетъ и желчь то естъ терп[к]и горкій напои пѣлъ¹⁾ естъ по семъ нинѣ.

О ти фалшиви Юдашу, что естъ ти учинилъ,
Же си его невинаго тымъ злимъ Жидомъ продалъ?

Ахъ Жидове злы, окрутни, прочъ сте его зранили,
Бго святу тварь солнечну слинами спалили?

Ахъ поглядите, што ся на свѣтѣ дѣе,
Человикъ грѣшни Бога своего на смерть осуждаеъ.

Ламала matka свои руци, гдижъ вѣдѣла сына в тяшкѣй муцѣ,
Сина своего премиленаго, а на святымъ крижу распятаго.

Паралелї: Р. XII. Ч. 51.

124.*)

Р. XI. Ч. 3.

Яй любезна матко,
У тихъ великихъ мукохъ,
Шерцо ци роспадне,
У тихъ великихъ жалбох.
Гледа вона сина,
Нѣгде¹⁾ го не найце²⁾,
Питала ше Яна³⁾:
Чи ши го не видель⁴⁾?

Гуторель святи Янъ⁵⁾:
Жалослива Матко!
А твой любезни синъ
Пилатовимъ дворе.
Жици⁶⁾ го влапели,
Терась є у суце,
На шмерць му судцели,
Сенѣтенцію дали⁷⁾.

Матка того чула,
Дорась ше рушела,
Барс ше понагляла,
До Пилатоваго двора.

1) пилъ.

*) Р. XII. Ч. 58: 1) нѣдзе; 2) найдзе; 3) Іоана; 4) видзель;
5) Іоанъ; 6) Жидзи; в сѣм Р. всюди приходитъ правильно „дз“ нам.
„ц“, тому окремо не буду його всюди визначувати; 7) сентенцію.

Обрасъ ше ей пременєль,
От велкого крику;
Розопнѣ¹⁾! — вѣшицки
Такъ крѣчали.

З великимъ народомъ Ісусъ
Рушелъ ше до драги,
А драга Марія
Чула и плакала:
Любезни мой сину,
Натъ тобу ше жалімъ.

А тотъ велики крижъ,
На Христа вонъ спаднулъ,
Позбивалъ вонъ лѣца,
Барєъ з-нѣхъ тамъ крєвъ цекла.
Уцераць²⁾ любезна маць єго³⁾,
Не могла прегвариць
От жалю велкого.

А потъ крижомъ Христосъ
Вельо расъ вонъ спаднулъ,
Нѣхто не дошмевалъ
Єму тамъ помагаць.
Овалялъ ше му обрасъ,
Долу нѣмъ поцекло⁴⁾,
Веронка вицела,
Хустку му подала,
А Хрістови⁵⁾ вона
Тамъ була служнѣца.

Побожна Веронка⁶⁾
Барєъ за Хрістомъ плаче,
Хустку му подала
Та ше поуцераць.
Богъ ше їу нѣй нагнулъ,
Хустку ей назадъ далъ.

Побожна Веронка
Попатри на хустку,

1) розпни и; 2) сього слова нема; 3) іього; 4) крєвъ цекла; 5)
сього слова нема; 6) Верунка; так і дальше звучить се слово.

А то Христовъ обрасъ
Шицокъ на ней осталъ.
Побожна Веронка
Барз ше вона злякла¹⁾:
О мой любѣ пане,
Не забудь ти за мене.

А на Калварію
Его тамъ отнесли²⁾,
А тотъ велики крижъ
На жемъ му звальели,
А его голого,
Гвоздами прибили.
Такъ нашого Христа
Жида роспали³⁾).

Жалослива matka
Терасъ го опатра,
Его велики болѣ
Ги давели;
Христа облапела,
Кревъ з него⁴⁾ сперала,
Попатрела на сина,
Дорасъ тамъ замлила.

Жалослива матко,
И ангели плачуть,
Слунко и мешачокъ
Жалосливо швѣца;
Ище и камене
Шицко попраскало,
Такъ нашого Христа
Шицко жаловало.

Подъ небомъ звирина
Терасъ шицка плаче,
Бар[с] ше тамъ зацмело,
Цевятей години;
Зармуцело ше тамъ
Драге слунко нашо,
Нема мешаць ясносць
Анѣ нашо звизди⁵⁾).

1) зльекла; 2) отведли; 3) розопали; 4) нього; 5) гвизди.

Зармуцело ше тамъ,
 Цо подъ небомъ шицко;
 Шицка жем ше тресла,
 Квитки пожовкнуль¹⁾,
 Ище родни древа,
 Шицкі ше сгубели,
 Мертви ше рушили,
 Труни вохабели.

А Хрістови шерцо
 С копію пребили,
 Драга маць вицела,
 Доразъ на жемъ....²⁾.
 Барзъ тамъ Хрістосъ скричалъ,
 Свату душу видалъ,
 Любезному отцу
 Хрістосъ душу видалъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 58.

125.*)

Р. X. Ч. 14.

О дѣвице пречиста,
 Мати благословеная,
 Всихъ родовъ избраная.

Во рождестви Ісусъ Христа,
 Вшедшаго ти Бога іста,
 Обрите ся дѣво чиста.

Симеонъ старецъ прорече,
 Ёгда Христа кровъ истече,
 Твое серце мечъ просече.

От невірнихъ закланаго,
 Убитаго, испльованаго
 Агнца пренепорочнаго.

Слонце во тму премини ся,
 Луна во кровъ претвори ся,
 Богъ бо на крестѣ яви ся.

Ты же с плачемъ вопияше,
 Непрестано и ридаше,
 Гласъ жалосний испущаше.

Увы маѣ, сину прекрасни,
 Свѣте очи твои ясни,
 Про что єсь такъ барзо страшни?

Виджу тебе скирвавлена,
 Ребра твоя прободена,
 От рода не умилена.

Уви мнѣ, любими сину,
 Оставляєшь мя єдину
 В девятую дня годину.

Что Жидомъ сотворилъ єси?
 Почто на крестъ вошелъ єси?
 Престолъ имашъ на небеси.

1) пожовкнули; 2) на жем спадла.

*) Порівнянь тут не подаю раз, що вони незначні, друге що паралельний текст є в Богогласнику.

Испусти гласъ чадо мое,
Нехай слышу слово твое,
Вижду, же уж остатное.

Кому мя ту поручаешь?
Кому мя в опиду даешь?
Покиль еще духа маешь.

Видишь мене убогую,
Видишь мене мизерную,
За весь міръ опущеную.

Где приклоню главу мою,
С кимъ потѣшу жалость мою,
Чемъ мня не берешь собою?

Христось на крестѣ прорече,
Іоана сипомъ нарече:
Се мати твоя, чловече.

Незлюбиви агнче царю,
Самого тя благодарю
На небеси господарю.

Претерпиви за насъ страсти,
Свободи насъ от напасти,
Диявольской ненависти.

Дай ся вирнимъ оглядати,
Гди маешь от мертвихъ встати,
По всемъ свѣтѣ царствовать.

Паралелі: Франко, Карп. літ. Ст. 139. — Богогласникъ. Ч. 116.
— Р. I. Ч. 10. — Р. VIII. Ч. 17. — Р. XII. Ч. 56. — Записки,
т. XVII. Ст. 53—55. — Малый пѣснословецъ, Коломия, 1895, ст.
39—41. —

126.*)

Р. X. Ч. 30.

Християне плачите,
Смутне вси приступите;
Все сердце да ся смутить,
Котре Исуса вѣритъ.

Іерусалиме славны,
В тебѣ вырокъ мукъ явны,
На Исуса спаса свѣта,
Гди ималъ трицять три лѣта.

Жиди всѣ собраша ся,
На Христа шаташа ся;
Кричатъ: Маріина сына,
Распны¹⁾ Назарянина.

Слухай, кажди чловече,
Пилать сѣя прорече:
Не вижду я въ немъ вины,
Не естъ смерти повины.

*) Р. XII. Ч. 57: 1) распни и.

Много нань клеветали
И во лице ударили;
Повторяли словеса:
Распни, распни Ісуса.

Ахъ грѣшнику, страхай ся,
Зряше¹⁾ сія, покай ся;
На смерть Христа готують,
Жида Спаса крижуютъ.

Все створиня рушит ся,
Всѣ вирныи смутят ся,
Бгда видятъ на крестѣ
Христа распята за ны²⁾).

Слонце въ тму преминыт ся,
Луна въ кровъ претворит ся,
Скали ся распадаютъ³⁾,
Мертви от гробовъ во[с]таютъ⁴⁾.

Земля велми трясет ся,
Зависа распаде ся;
Сія Христа жалуєтъ,
А грѣшницѣ не плачутъ.

Ктожъ будетъ такъ невдячны,
Ктожъ твердѣши натѣ скали?
Котри Хрістови раны
Видятъ змордовані.

Ахъ грѣшнику кай ся, кай (ся),
Бгда хочетъ⁵⁾ войти в рай,
Котри Христосъ отвираєтъ,
Гди на крижу умираєтъ.

Отворъ серце отцови,
Подай мисце духови,
Поклони ся синови,
Яко твоєму Спасови.

Ахъ престанѣ южъ грѣшити,
Христа знову ранити;
Покашъ любовъ за любовъ
И не грѣшъ на віки віковъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 57.

1) зряще; 2) ни; 3) распадали; 4) востали; 5) хочешъ.

127.*)

Р. X. Ч. 37.

Днесь благодать насъ собираєть,
Духа святаго всимъ намъ подаєть.

Во Вифтанію Христось приходить,
Всихъ насъ от грѣховъ южъ выслебодить¹⁾.

Четверодневна збудиць от мертвыхъ²⁾
И всихъ возведе от ада пожернихъ³⁾.

Всѣди на жребя подъ яремнича,
Хотай насъ збавити от прелестника⁴⁾.

Грядый Сионе, возвесели ся,
Прияти Христа въ себи⁵⁾ спѣши ся.

Во Іерусалимъ идеть от Вифтанія,
Выслебодить насъ⁶⁾ от ада и змий.

Изъ усть младенецъ хвалу приємлетъ⁷⁾
И царство свое днесъ восприємлетъ⁸⁾.

Іже⁹⁾ приходить ко волной страсти,
Хотачи всихъ насъ от грѣховъ спасти.

И юдейскіи вси¹⁰⁾ пособници,
Горко рыдають, якъ¹¹⁾ преступници.

Мы незлобыви¹²⁾ уподобим ся
И чистимъ сердцемъ приоздобим ся¹³⁾.

Осана Богу во вишнихъ рецимо,
Згодне поюще вси восклицаймо¹⁴⁾.

Іже насъ избавиль от всихъ нашихъ грѣховъ,
Нехай єму будетъ хвала на¹⁵⁾ вѣки вѣковъ.

Паралелі: Р. III. Ч. 38. — Р. VIII. Ч. 15.

(Конецъ буде).

Р. III. Ч. 38: 1) высвободит; 2) з мертвыхъ воздвигнув; 3) и всѣхъ пожертыхъ изъ ада уволил; 4) хотя избавити отъ прелести челоуѣка; 5) нынѣ; 6) высвободити; 7) прійметъ; 8) царство свое вѣрнымъ днесъ даруетъ; 9) еже; 10) Іудейская вся; 11) яко; 12) незлобиво; 13) чистыми сердцы приготавимъ ся; 14) алилуя поюще мило крикнѣмо; 15) слава во.

В Р. VIII. Ч. 15 — не ціле, тому пропускаю його.